

T.C.
RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

MİLLİ EĞİTİM ŐURALARINDA DİN VE AHLAK EĞİTİMİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezin Yazarı

Naziye EFENDİOĞLU

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ahmet KOÇ

RİZE 2013

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN VE AHLAK EĞİTİMİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezin Yazarı

Naziye EFENDİOĞLU

Danışman

Prof. Dr. Ahmet KOÇ

Tez Savunma Tarihi: 08.02.2013

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmza

Başkan: Prof. Dr. Ahmet KOÇ

Üye:

Üye:

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. S. Sabri YAVUZ

// 2013

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu tezi bilimsel metotlara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak hazırlayıp sunduğumu, tezde bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve sonuçları belirttiğimi ve kaynağımı gösterdiğimi beyan ederim. 08/ 02 /2013

Naziye EFENDİOĞLU

ÖNSÖZ

Milli Eğitim Şûraları, Türk milli eğitim sistemini geliştirmek ve niteliğini çağdaş standartlar seviyesine yükseltmek amacıyla; eğitimcilerin, bilim adamlarının, alan uzmanlarının, kamu ve özel kurum, kuruluş, dernek, oda, birlik, sendika, vakıf ve diğer bakanlık temsilcileri ile yerel yönetim temsilcilerinin, iş hayatının, politikacıların katkı ve katılımlarıyla düzenlenmektedir. Milli Eğitim Şûraları, 1939 yılından beri toplanmakta olup, bugüne kadar on sekiz şûra gerçekleştirilmiştir. Başlangıçtan bugüne kadar gerçekleşen Milli Eğitim Şûraları'nda eğitim sorunlarına ilişkin çok önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlardan bir kısmı zaman içerisinde uygulamaya konmuş, bir kısmı ise bazı eksikliklerden dolayı karar olmaktan öteye gidememiştir. Eğitim alanında yapılacak hizmetlerin geniş çevrede ele alınarak belirlenmesinde ve kamuoyuna mal edilmesinde büyük önem taşıyan şûralar, Milli Eğitim Bakanlığı'nın en yüksek danışma organı olarak halen varlığını sürdürmektedir.

Bu çalışmada, Türk milli eğitimini geliştirerek niteliğinin yükseltilmesini sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın en yüksek danışma organı olan Milli Eğitim Şûraları'nda din ve ahlak öğretimi konusunda ele alınan yaklaşımlar, benimsenen kararlar, şûra üyelerinin konular hakkındaki görüşleri ve bunların uygulamaya konulup konulmadığı değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Bu bağlamda ilk önce çalışmanın giriş bölümünde, araştırmanın konusu, problemi, amacı, yöntemi ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Ardından birinci bölümde, Milli Eğitim Şûrası'nın tarihçesi, Milli Eğitim Şûraları'nın gündem maddeleri ve Milli Eğitim Şûrası'nın hukuki dayanağı ve çalışma esasları, Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiye'lere yer verilmiştir. Ayrıca 1939 yılından günümüze kadar yapılan on sekiz Milli Eğitim Şûrası'nda din ve ahlak eğitimi ile ilgili alınmış kararlara değinilmiştir.

Bundan sonra çalışmanın esasını oluşturan ikinci bölümünde Milli Eğitim Şûraları'nda din ve ahlak eğitimi ile ilgili yapılan teklifler, müzakereler ve alınan kararlar incelenmiştir. Çalışmanın ağırlığını teşkil eden bu bölümde XIII. Milli Eğitim Şûrası'ndan itibaren gerçekleştirilen şûralarda yapılan müzakereler ve alınan kararlar, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve İmam Hatip Liseleri olmak

üzere iki başlık altında toplanmıştır. Ana başlık altında ise il komisyon raporları, bölge komisyon raporları ve şûra gündemi ve değerlendirmeler yer almaktadır. Şûra gündemlerinde ise sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, katsayı uygulaması, İmam Hatip Liselerinin mesleğe hazırlamadaki rolü, ahlak eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin başlayacağı sınıf ve bu dersin notla değerlendirilmesi konuları yer almıştır.

Son olarak sonuç ve değerlendirme bölümünde, XIII. Milli Eğitim Şûrası'ndan itibaren yapılan şûralarda din ve ahlak eğitimi ile ilgili alınan kararlar ve şûra üyelerinin görüşleri özetlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Böyle bir çalışmanın yürütülmesinde ve ortaya çıkmasında kuşkusuz pek çok kişinin emeği vardır. Öncelikle çalışmanın başından sonuna kadar her aşamasında önemli katkıları olan ve desteğini hep yanımda hissettiğim danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Koç Bey'e yürekten teşekkür ediyorum. Ayrıca, tezin oluşumunda yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Bayramali Nazıroğlu'na, Milli Eğitim Şûraları'nın ve tutanakların temininde gösterdikleri desteklerden dolayı Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu çalışanlarına, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi çalışanlarına ve tezin olgunlaşmasına çeşitli yönlerden katkı sağlayan bütün hocalarıma ve arkadaşlarıma şükranlarımı sunuyorum.

Rize, 28/02/2013

Naziye EFENDİOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
İÇİNDEKİLER	3
KISALTMALAR	6
GİRİŞ.....	7
ARAŞTIRMANIN KONUSU VE PROBLEMİ	7
ARAŞTIRMANIN AMACI	8
ARAŞTIRMANIN METODU	8
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	9
I. BÖLÜM.....	10
EĞİTİM SİSTEMİMİZDE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARI	10
I. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI TARİHÇESİ.....	10
II. MAARİF KONGRESİ VE HEYET-İ İLMİYE ÇALIŞMALARI	12
A. I. Maarif Kongresi.....	12
B. I. Heyet-i İlmîye Çalışmaları	13
C. II. Heyet-i İlmîye Çalışmaları	15
D. III. Heyet-i İlmîye Çalışmaları	16
III. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASININ HUKUKİ DAYANAĞI VE ÇALIŞMA ESASLARI	17
IV. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARININ GÜNDEMLERİ	19
A. I. Maarif Şûrası.....	19
B. II. Maarif Şûrası	19
C. III. Maarif Şûrası	21
D. IV. Milli Eğitim Şûrası.....	22
E. V. Milli Eğitim Şûrası	22
F. VI. Milli Eğitim Şûrası	23
G. VII. Milli Eğitim Şûrası.....	24
H. VIII. Milli Eğitim Şûrası.....	24
I. IX. Milli Eğitim Şûrası	25
İ. X. Milli Eğitim Şûrası	25
J. XI. Milli Eğitim Şûrası.....	26
K. XII. Milli Eğitim Şûrası	26

L. XIII. Milli Eğitim Şûrası.....	27
M. XIV. Milli Eğitim Şûrası.....	28
N. XV. Milli Eğitim Şûrası	28
O. XVI. Milli Eğitim Şûrası	29
P. XVII. Milli Eğitim Şûrası	29
R. XVIII. Milli Eğitim Şûrası	30
V. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN VE AHLAK EĞİTİMİ İLE İLGİLİ ALINMIŞ KARARLAR.....	31
II. BÖLÜM	37
MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN VE AHLAK EĞİTİMİ	37
I. TÜRKİYE'DE DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSLERİ.....	37
A. Komisyon Raporları	41
1. İl Komisyon Raporları.....	41
2. Bölge Komisyon Raporları.....	44
B. Şûra Gündemi ve Değerlendirmeler.....	47
1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Notla Değerlendirilmesi	47
2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Başlayacağı Sınıf	49
3. Ahlak Eğitimi ve Öğretimi.....	51
II. TÜRKİYE'DE İMAM HATİP LİSELERİ.....	53
A. Komisyon Raporları	64
1. İl Komisyon Raporları.....	65
2. Bölge Komisyon Raporları	72
B. Şûra Gündemi ve Değerlendirmeler.....	75
1. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim ve İmam Hatip Liseleri	75
a. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitime Hazırlık Çalışmaları.....	75
b. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitimle İlgili İllerin ve Bölgelerin Görüşleri.....	76
c. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Genel Kurul Görüşmeleri.....	77
2. İmam Hatip Liseleri ve Katsayı Uygulaması.....	89
3. İmam Hatip Liselerinin Mesleğe Hazırlama Rolü.....	95
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	98
BİBLİYOGRAFYA	102
EKLER:	105

EK-1: MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI YÖNETMELİĞİ	105
ÖZET	115
ABSTRACT	116
ÖZGEÇMİŞ	117

KISALTMALAR

Ae	: Aynı eser
Age	: Adı geçen eser
Agm	: Adı geçen makale
Agş	: Adı geçen şûra
ay	: Aynı yer
AÜİFY	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
Bk	: Bakınız
C	: Cilt
Çev	: Çeviren
DEAD	: Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfadan sayfaya
S	: Sayı
Ys	: Basım/Yayın yeri yok
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
Vd.	: Ve devamı, ve diğerleri

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU VE PROBLEMİ

Din eğitimi ve öğretimini daha ileri seviyelere getirebilmek için din eğitiminin her alanında yeterince bilimsel çalışmaların yapılması önemlidir. Bu bağlamda din eğitimi ilgilendiren önemli alanlardan birisi de Milli Eğitim Şûraları'dır. Yapıldığı dönemin eğitim politikalarından etkilenen Milli Eğitim Şûraları'nın din ve ahlak eğitimine bakışının tespit edilmesi, bu şûralarda yapılan müzakerelerin ve alınan kararların değerlendirilmesi, şûralara katılan üyelerin din ve ahlak eğitimi hakkındaki düşünce ve tutumlarının anlaşılması, din eğitimi tarihi için önemli malzemeler sağlama potansiyeline sahiptir.

2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle XV. Milli Eğitim Şûrası'nda temelleri atılan sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim sistemi yerine, 4+4+4=12 yıllık zorunlu eğitim sistemi uygulamaya konulmuştur. Günümüzde en çok tartışılan konulardan biri olan bu meselenin geçmişine uzanmak, şüphesiz bugün yapılan uygulamaların tarihsel ve düşünsel arka planlarının daha iyi anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Bir dönem meslek lisesi mezunlarının üniversiteye girişinde önemli bir engel olan ve üniversite adayları arasında ciddi anlamda eşitsizliğe yol açan katsayı uygulaması, 2012 yılı itibariyle kaldırılmıştır. Önceki yıllarda bu katsayı uygulamasıyla ilgili tartışmaların şûralarda nasıl gündeme geldiğini, bu konuda hangi kararların alındığını görmek de, günümüzdeki yaklaşımları değerlendirmede önemli katkılar sağlayacaktır.

Milli Eğitim Şûraları'nda din ve ahlak eğitimi ile ilgili ele alınıp tartışılmış çeşitli konular ile ortaya çıkmış kararlar, şüphe yok ki din eğitimi tarihine ışık tutacak mahiyettedir. Ancak din eğitimi bilimi literatüre baktığımızda bu konuyla ilgili yeterli çalışmaların yapıldığını söylemek zordur. Milli Eğitim Şûraları'nda din ve ahlak eğitimi ile yapılan tek çalışma, Veli Öztürk'ün "Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Şûraları'nda Din ve Ahlak Eğitimi İle İlgili Olarak Alınmış Kararlar"

adlı çalışmasıdır.¹ Bu çalışma, XIII. Milli Eğitim Şûrası'na kadar yapılmış olan şûraları ele alıp değerlendirmektedir. XIII. Milli Eğitim Şûrası'ndan itibaren yapılan şûralarla ilgili tespit edebildiğimiz kadarıyla herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması, bizim bu konuyu bir araştırma problemi olarak seçmemizin temel sebebidir. Bu bağlamda şûralarda ele alınan konulardan hangilerinin karara bağlanıp uygulamaya geçirildiğini, hangilerinin tavsiye niteliğinde ve sadece öneri olarak kaldığını görmek, ayrıca bu şûraların Türk eğitim sistemine etkilerini tespit etmek de bu araştırmanın temel problemleri arasındadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, esas itibariyle Milli Eğitim Şûraları'nda din ve ahlak eğitimi ile ilgili hangi konuların ele alınıp tartışıldığını ortaya koymak; ayrıca din ve ahlak eğitimi ile ilgili olarak Milli Eğitim Şûraları'nda ele alınan konuların ve ortaya çıkan kararların Türk milli eğitim sistemine etkisini ve şûraya katılan üyelerin din ve ahlak eğitimi ile ilgili görüşlerini tespit etmek; bunun yanı sıra son yıllarda hararetle tartışılan kesintili/kesintisiz zorunlu eğitimin şûralarda şekillenme biçimini tahlil etmeyi amaçlamaktadır.

ARAŞTIRMANIN METODU

Araştırma, din eğitimi tarihi ile ilgili olduğu için tasviri analitik araştırma yönteminden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda ilk olarak Milli Eğitim Şûraları'nın başlangıcı olarak kabul edilen Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiyeler ile ilgili bilgiler toplanılmaya çalışılmıştır. Bu bilgilerin elde edilmesinde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan şûra tarihçesinin bulunduğu kaynaktan faydalanılmıştır. Daha sonra ise bugüne kadar gerçekleştirilen Milli Eğitim Şûraları'nın gündem maddeleri ve bu şûralarda din ve ahlak eğitimi ile ilgili konuların yer alıp almadığı tespit edilmiştir. Bunların ortaya konulmasında Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı Milli Eğitim Şûrası genel kurul

---

¹ Veli Öztürk, *Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi İlgili Olarak Alınmış Kararlar*, Tibyan Yayıncılık, İzmir 2010.

görüşmelerinin yer aldığı kaynaklardan istifade edilmiş; şûra dokümanları incelenerek bugüne kadar yapılmış olan genel kurul görüşmelerinde din ve ahlak eğitimi ile ilgili alınmış kararlar listelenmiştir.

İkinci bölümle ilgili olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ile İmam Hatip Liselerinin tarihçesi çeşitli kaynaklardan araştırılarak iki başlık halinde sunulmuştur. Ardından bu başlıklar altında XIII. Milli Eğitim Şûrası'ndan itibaren yapılan şûralarda din ve ahlak eğitimiyle ilgili alınmış tüm il komisyon raporları, bölge komisyon raporları ve genel kurul görüşmelerinde ele alınan konuları sırasıyla şûra dokümanlarından araştırılmıştır. Bu konuları araştırırken Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Şûra Genel Sekreterliği'nin hazırlamış olduğu şûra dokümanlarından yararlanılmıştır. Bütün bunların yanında araştırmanın teorik çerçevesinin olgunlaşması için Türkiye'de din eğitimi tarihiyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalardan da önemli oranda istifade edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından organize edilen Milli Eğitim Şûraları gündeminde yer alan din ve ahlak eğitimi ile ilgili tartışmaları ve kararları tespit etmeye ve değerlendirmeye yönelik bir çalışmadır. XIII. Milli Eğitim Şûrası'na kadar din ve ahlak eğitimi ile ilgili yapılan tartışmalar ve alınan kararlar daha önceki çalışmalarda yer aldığı için, bu çalışmada bundan sonraki şûralar ele alınmıştır. Araştırma, Milli Eğitim Şûraları'nda ele alınan Din ve Ahlak Eğitimi, ülkemizde örgün eğitimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile mesleki din öğretimi kurumları olarak İmam Hatip Liseleri ile sınırlandırılmıştır.

I. BÖLÜM

EĞİTİM SİSTEMİMİZDE MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARI

İlk kez Ankara’da 1921 yılında Maarif Kongresi adı altında başlamış olan Milli Eğitim Şûraları, 1923, 1924 ve 1925 yıllarında Heyet-i İlmiye çalışmaları ile devam etmiştir. Milli eğitimi geliştirip niteliğinin yükseltilmesini sağlamak amacıyla Bakanlığın en yüksek danışma organı olan Milli Eğitim Şûra’sının kurulması için 1926 yılında bir yönetmelik hazırlanmıştır. Bu yönetmelikte şûra üyeleri ve görevleri belirlenmiştir. 22.6.1933 tarihinde yürürlüğe giren 2287 sayılı Kanunla Milli Eğitim Bakanlığı’nın düzenlemesiyle ilgili hizmetleri yürütmek konusunda Talim ve Terbiye Kurulu ile Milli Eğitim Şûrası görevlendirilmiştir.

1939 yılından günümüze kadar on sekiz Milli Eğitim Şûrası toplanmıştır. Milli Eğitim Şûraları Türk milli eğitim sistemine gelişmesine ve yönlendirilmesine önemli katkılar sunmuştur. Bu katkılarında dolayı pek çok araştırmaya da konu olmuştur.

Milli Eğitim Şûraları’nın gündem maddelerine geçmeden evvel, şûraların öncesinde bu ihtiyacın hangi kurumlarla giderildiğini tespit etmek amacıyla şûra tarihçesi hakkında bilgi edinmek çalışmamıza ışık tutacaktır.

I. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASI TARİHÇESİ

Türk eğitim tarihinde önemli yeri bulunan Milli Eğitim Şûra’sının tarihçesini II. Mahmut’un ilköğretim seferberliği ve Mekatib-i Rüştîye adını verdiği okulların kurulmasıyla ilgili fermanında yer alan görüşlerin dayandığı “Meclis-i Valay-ı Ahkami Adliye” raporuyla başlatmak mümkündür. 1845’de kurulan “Maarif-i Meclis-i Muvakkat-ı” bu konuda yapılan ilk ciddi çalışmadır. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin 131. maddesine göre, Büyük Meclis-i Maarif senede iki defa Maarif Nezareti’nin başkanlığında toplanacaktır. 1909’da hazırlanan Maarif-i Umumiye Layihası’nda nezaretin merkez kuruluşunda bir Heyet-i İlmiye gösterilmiştir. Bu kurulun üçü sürekli, yedisi fahri olmak üzere on üyesi bulunacak ve ayda bir veya birkaç defa nazırın başkanlığında toplanacaktır. Bundan başka bu tasarı ile bir de “Meclis-i Kebir-i Maarif” teklif edilmekteydi. Bu meclis, her sene nazır tarafından tayin olunacak bir zamanda toplanıp genel

eğitim ve öğretim problemlerini ele alacaktır. Bu tasarı kanunlaşmamış, 1911 nizamnamesiyle Meclis-i Kebir-i Maarif daimi ve senevî olmak üzere ikiye bölünmüştür. 1914 nizamnamesine göre kurulan Meclis-i Kebir-i Maarifte üyelerin asli görevleri farklı olup, bu meclise üyelik sadece bir ek görev olarak tanımlanmıştır. Daha sonra alınan bir kararla meclisin şekli değiştirilmiş ve daimi üyeler tayin olunmuştur. Bu nizamnameyle kurulan Telif ve Tercüme Dairesi sonradan lağvedilmiştir.²

Cumhuriyet'in ilanından önce ve sonra toplanan Heyet-i İlmiyeler ileride kurulacak Milli Eğitim Şûrası için bir altyapı niteliğinde olmuştur.³ Çünkü şûralar, ileriki yıllarda Heyet-i İlmiyelerin görevlerini daha kapsamlı ve planlı bir şekilde yürütmüşlerdir.

2 Mayıs 1920 tarihinde henüz Cumhuriyet ilan edilmeden, yeni kurulan hükümette öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı'na yer verilmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile Atatürk'ün önderliğinde başlayan modernleşme hareketleri, 1924 yılında çıkarılan ve öğretimde birlik sağlayan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile devam etmiş böylece bütün eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır.⁴

Bugünkü Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın temelini oluşturan program heyeti 1921'de Telif ve Tercüme Dairesi'ne, Telif ve Tercüme Dairesi ise 1926'da Milli Talim ve Terbiye Dairesi'ne dönüştürülmüştür. 1926'da ilgili yönetmeliğin hazırlanması ile Bakanlığın en yüksek danışma organı olarak Maarif Şûrası kurulmuştur. 1926'da Maarif Şûrası için bir yönetmelik hazırlanmıştır. Burada şûranın üyeleri ve görevleri gösterilmiştir. Yönetmeliğin 3. maddesinde "Maarif Şûrası Talim ve Terbiye Dairesi'nin vazifesi yanında olan hususatın bir defada şûrada müzakeresine vekâletçe lüzum görüldüğü takdirde içtima davet olunur. Şûra senede bir defadan fazla içtima edemez" hükmü yer almaktadır.⁵

1946 yılında ilgili kanunla yapılan düzenleme sonucu Milli Talim ve

---

² Bk. Hasan Ali Koçer, *Türk Milli Eğitim Teşkilatı I*, AÜFY, Ankara 1981, ss. 29-30; Öztürk, *age*, s. 20.

³ Hasan Ali Yücel, *Türkiye'de Ortaöğretim*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994, s. 40.

⁴ MEB, *On Yedinci Milli Eğitim Şûrası*, Ankara 2007, s. XXV.

⁵ Yücel, *age*, s. 41.

Terbiye Dairesi'nin adı Talim ve Terbiye Dairesi olarak Maarif Şûrası'nın adı da Milli Eğitim Şûrası olarak değiştirilmiştir.⁶

1926-1933 yılları arasında edinilen tecrübeler ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar karşısında bakanlığın ilmi danışma ve karar organı olan “Talim ve Terbiye Heyeti”nin görevleri, 2287 sayılı Kanunda daha belirgin bir şekilde yer alırken, her derecedeki eğitim ve öğretim kurumlarının öğretim programlarını incelemek, bakanlıkça gerekli görülen yönetmelik, tüzük ve kanun tasarılarını incelemek, bakanın onayına sunulacak kararları almak üzere 10.6.1933 tarih ve 2287 sayılı Kanunla ikinci bir kuruluş olarak Milli Eğitim Şûrası kurulması emredilmiştir.⁷

II. MAARİF KONGRESİ VE HEYET-İ İLMİYE ÇALIŞMALARI

Atatürk, istiklal savaşının en kritik günlerinde bir yandan Cumhuriyeti kurma çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan milli eğitim sisteminin esaslarını belirleme çalışmalarına yönelmiştir.

Eğitim alanında başlatılan bu çalışmaların planlanmasında ve milli eğitim sisteminin geliştirilmesinde I. Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiye çalışmalarının büyük katkısı olmuştur. Bundan dolayı Milli Eğitim Şûraları'nın öncüsü sayılan Maarif Kongresi'ne ve Heyet-i İlmiye çalışmalarına temas etmek konunun arka planının anlaşılması için önem arz etmektedir.

A. I. Maarif Kongresi

15 Temmuz 1921 yılında Ankara'da toplanan I. Maarif Kongresi'nin eğitim tarihi içinde önemli bir yeri vardır. Bu kongre okul ve öğrenci mevcudunu tespit etmek, bu konuda yapılması gereken çalışmaları belirlemek ve eğitime milli bir yön vermek amacıyla toplanmıştır. Eğitim tarihinde bir dönemin başlangıcı olarak görülmesi gereken bu kongrede Atatürk eğitim, bilim ve kültür alanındaki düşüncelerini, yapılacak inkılapların esaslarını, öğretmenler için neler düşündüğünü ve onlardan neler beklediğini anlatan bir konuşma yapmış ve bu

---

⁶ *On Yedinci Milli Eğitim Şûrası*, s. XXV.

⁷ Reşat Özalp-Aydoğan Ataünel, *Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, s. 109; Öztürk, *age*, s. 20.

konusmasında maarif programının hedeflerinden birisinin de Türk insanına dinini ve ahlakını öğretmek olduğunu belirtmiştir.⁸

I. Maarif Kongresi'nin gündemini “*istatistikî malumat, nüfusun unsurlarına göre taksimi, mekteplerin miktarı ve dereceleri, mektep binaları, muallimlerin adedi, muallimlerin dereceleri, talebenin aded ve dereceleri, öğrenci velilerinin tuttukları iş, kız okulları ile miktarı ve dereceleri, inas mekatib-i taliyesine (orta derece) karşı halktaki değerlendirme, meşrutiyetten beri memleketin maarifinde tedenni veya inkişaf suretiyle vaki olan tahavvül, mekatib-i hususiye ve ecnebiye, ziraat ve sanayi mekteplerinin hali, sıbyan mektepleri, evkaf-ı münderise (izi kalmamış vakıflar), maarifçe bunlardan edilecek istifade, mahalli maarifin inkişafı için düşünülen hususat, iktisadi malumat, mahalli istihsalat hakkında malumat, bu istihsalatı mekteplemize tanıtmak için yerli mütehassısların olup olmadığı, medeni, zirai, sanai nokta-i nazardan meselenin tetkiki ve hangileri inhitat etmek üzere olduğu, masarif-ı mecburenin mekteplerden gayri ne gibi yerlerde kullanıldığı, son beş sene zarfında bu kısım varidatın mekteplere geçen kısmı, hisse-i maarifin mahalline sarf edilip edilmediği” konuları oluşturmuştur.⁹ Bu konulara bakınca o dönemde eğitimin temel problemlerinin neler olduğu açık bir şekilde görülmektedir.*

Maarif Kongresi önceden kararlaştırıldığı süre kadar çalışmadığı gibi, gündemindeki konuların hepsini inceleyememiş, incelenen konular da yeterli bir derinlikte ele alınamamıştır. Bunun nedeni, savaşın bütün şiddetiyle devam etmesidir. Ancak bu şartlara rağmen, ilk ve ortaöğretime ilişkin bazı önemli konuların tartışılmış olması¹⁰ kayda değer bir gayrettir.

B. I. Heyet-i İlmiye Çalışmaları

I. Heyet-i İlmiye, 15 Temmuz-15 Ağustos 1923 tarihleri arasında toplanmıştır. Eğitim tarihinde ilk sistemli çalışma olarak yer alan I. Heyet-i İlmiye; Bakanın başkanlığında, müsteşar, bakanlık genel müdürleri, ilgili bakanlıkların temsilcileri, üniversite profesörleri, yüksek okul müdürleri, çeşitli

---

⁸ Öztürk, *age*, s. 39.

⁹ *Milli Eğitim Şuraları (1939-1996)*, s. 6.

¹⁰ Bk. *Milli Eğitim Şuraları (1939-1996)*, s. 7.

tür ve derecedeki eğitim kurumlarını temsilcilerinin katılımlarıyla aşağıda gösterilen konuları görüşmek üzere Ankara’da toplanmıştır. Dönemin Bakanı, İsmail Safa Bey’dir.¹¹

I. Heyet-i İlmiye’nin gündemini “*Milli Eğitim Yürütme Programı, Milli Hars, üstün değerde müracaat kitaplarının dilimize çevrilmesinde takip olunacak esaslar, İstatistik Genel Müdürlüğü Teşkilatı, Milli Büyük Sözlük, milli müzik, milli dil ve edebiyat, milli tarih kitaplığı, milli hazine evrakı, Milli Tarih ve Coğrafya Enstitüleri, Etnoğrafya Müzesi, Milli Müze, okul müzesi, Ankara’da yüksek seviyede dersler, ilkokul programlarında değişiklikler, ilköğretimden sonra Hayati Öğretim Programı, İlköğretim Kararnamesinin değiştirilmesi teklifi, kız ve erkek öğretmen okullarının tüzük ve programları, sultanilerde teşkilat ve öğretim süresi ve sultani adının değiştirilmesi, lise izcilik esas teşkilatı, Teftiş Kurulu tüzük teklifi, eski eserler tüzüğü, İstanbul kız ve erkek öğretmen okullarında orta kısım açılması, Galatasaray Lisesi’nin teşkilat ve programları, yüksek öğretmen okulu öğrencilerine mesleki bilgiler verilmesi, din eğitimi esasları.*”¹² konuları oluşturmuştur.

I. Heyet-i İlmiye’nin çalışma programında çeşitli milli eğitim meseleleri arasında 26. sırayı din eğitimi esasları almıştır. Heyet-i İlmiye’nin vardığı sonuçlar üzerine, Şer’iye ve Evkaf Vekâleti kendi bünyesinde kurduğu ikinci bir komisyonda mesleki/dini eğitim yeniden ele almış ve 1923 yazında medreselerin 14 yıl süreli bir eğitim-öğretim kurumu haline getirilmesini planlamıştır.¹³ Bu kararlar alınmasına rağmen, aynı dönemde eğitimde dinilik-millilik tartışmaları yaşanmış, 3 Mart 1924’te Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkartılmış ve ardından da medreseler kapatılmıştır.

I. Heyet-i İlmiye’nin gündeminde yer alan ilköğretim programları görüşülürken “Kur’an-ı Kerim ve Dini Bilgiler” dersinin problemleri de ele

---

¹¹ Age, s. 8.

¹² Age, s. 9.

¹³ Mustafa Öcal, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Din Eğitimi*, Düşünce Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011, s.78.

alınmış ve tartışılmıştır.¹⁴ Bu durum, henüz Cumhuriyet ilan edilmeden önce din eğitimi konusunda resmi anlamda bir dizi değişikliklerin düşünülmeğe başlandığının ilk işaretleri olarak değerlendirilebilir.

C. II. Heyet-i İlmiye Çalışmaları

Eğitim ve kültür sorunlarını görüşmek üzere Ankara'da 1924 yılının nisan ayında toplanan II. Heyet-i İlmiye'ye Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Müsteşar, öğretim daireleri müdürleri, bir kısım üniversite profesörleri, kız ve erkek öğretmen okulları ve lise müdürleri katılmışlardır. Dönemin Bakanı Vasıf Çınar'dır.¹⁵

II. Heyet-i İlmiye çalışmalarının gündem maddeleri şu şekilde belirlenmiştir: İlköğretimin beş yıla indirilmesi, liselerin altı yıl olması (üç yıl kısım-ı evvel, üç yıl kısım-ı sani), öğretmen okullarının beş yıla çıkarılması, ders kitapları.¹⁶

II. Heyet-i İlmiye kararları arasında, ilkokul öğretim süresinin altı yıldan beş yıla indirilmesi, ortaokul ve liselerin ayrı ayrı birer bölüm haline getirilmesi ve her ikisinin sürelerinin üçer yıl olarak tespit edilmesi, böylece orta öğretimin altı yıldan beş yıla indirilmesi, öğretmen okullarının öğretim sürelerinin dört yıldan beş yıla çıkarılması, kız liselerinin de erkek liseleri gibi tam sınıflı hale getirilmesi, ortaokul, lise ve öğretmen okulu programlarının genişletilerek sosyoloji derslerinin eklenmesi, ilkokul öğretim programlarının geliştirilmesi, ders kitaplarının yazdırılması gibi konular bulunmaktadır.¹⁷

Görüldüğü gibi, II. Heyet-i İlmiye çalışmalarında daha çok yeni devletin eğitimde yeniden yapılanmasını sağlayacak konular üzerinde odaklanılmış; o yıllar, din eğitimi açısından kritik bir dönemeç olmasına rağmen gündem maddeleri arasında din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. Bu durum, din eğitiminin daha sonraki yıllarda karşılaşılaacağı sessizce okullardan uzaklaştırılma politikasının da belirgin ilk işaretleri olmuştur.

---

¹⁴ Öztürk, *age*, s. 42.

¹⁵ *Milli Eğitim Şuraları (1939-1996)*, s. 9.

¹⁶ Yahya Akyüz, *Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001, s. 363.

¹⁷ *Milli Eğitim Şuraları (1939-1996)*, s. 10.

D. III. Heyet-i İlmiye Çalışmaları

Gelişmekte olan eğitim örgüsünün köklü sorunları ile meşgul olmak amacıyla 27 Aralık 1925 tarihinde Ankara’da III. Heyet-i İlmiye toplantısı yapılmıştır. Toplantıya Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı, Telif ve Tercüme Heyeti Başkanı, Bakanlık müfettişlerinden bazıları ile genel müdür ve daire müdürlerinden bir kısmı, lise ve öğretmen okulu müdür ve öğretmenleri katılmışlardır. Dönemin Bakanı, Mustafa Necati Bey’dir.¹⁸

III. Heyet-i İlmiye çalışmalarında, öğretmenlerin özlük hakları, liselerin belli merkezlere toplanması, Talim ve Terbiye Dairesi’nin kurulması gibi gündem maddeleri ele alınmıştır.¹⁹

III. Heyet-i İlmiyenin toplantısında; devlet ve il bütçelerinden milli eğitim teşkilatına ayrılan ödeneklerin daha yararlı bir şekilde kullanılması, okullara kayıt için başvuran çocukların tümünün kabul edilmesi için okul kapasitelerini arttırıcı önlemlerin alınması, liselerin yeniden düzenlenmesi ve belirli merkezlerde kuvvetli liseler açarak yavaş yavaş çoğaltılması, öğretmen okulları ile diğer meslek okullarının belirli merkezlerde toplanması ve güçlendirilmesi, yatsız ortaokullarda karma öğretim uygulanması, stajyer öğretmenlere verilecek pedagojik formasyonun esaslarının tespit edilmesi, talim ve terbiye işleri ile meşgul olmak üzere bir “Talim ve Terbiye Dairesi” kurulması gibi önemli konular görüşülmüş ve gerekli kararlar alınmıştır.²⁰

III. Heyet-i İlmiye çalışmalarının gündeminde de tıpkı ikincide olduğu gibi din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. Bununla artık din ve ahlak eğitiminin kurucu irade tarafından ciddi anlamda dışlandığı kesinleşmiştir.

Kurtuluş savaşı yıllarından başlayarak sürekli eğitim politikaları üzerinde düşünce üretmeye çalışan Mustafa Kemal ve arkadaşları, bir yandan bunları yaparken bir yandan da ülkenin topyekûn çehresini değiştirecek dönüşüm hamleleri yapmaktaydılar. Ancak ülkenin esas değişim momentinin insan

---

¹⁸ *Milli Eğitim Şuraları (1939-1996)*, s. 10.

¹⁹ Akyüz, *age*, s. 363.

²⁰ *Milli Eğitim Şuraları (1939-1996)*, s. 11.

anlayışının değişmesinde olduğunu bildikleri için her şeyden önce eğitimi yeni toplum düzeninin üretilmesi için hizmete koymak gerekiyordu. Bu zihniyet dünyasında organize edilen maarif toplantıları da büyük oranda bu beklentileri düşünce safhasından pratik alana aktarma gayretini gösteriyordu.

III. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASININ HUKUKİ DAYANAĞI VE ÇALIŞMA ESASLARI

Millî Eğitim Şûrası'nın teşkili, işleyişiyle ilgili çalışma esas ve usullerini Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği düzenlemektedir.

Halihazırda yürürlükte olan Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği, 14/6/1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 30/4/1992 tarih ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Yönetmeliğe göre şûra; Bakanlığın en yüksek danışma kuruludur. Türk millî eğitim sistemini geliştirmek, niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eder, gerekli kararları alır. Bakan, şûranın tabii üyesi ve başkanıdır. Şûra; tabii üyeler, seçimle gelen üyeler, davetli üyeler ve müşahitlerden oluşur. Şûranın, Bakanın daveti üzerine 4 yılda bir toplanması esastır. Bakan, gerektiğinde şûrayı olağanüstü toplantıya çağırabilir. Şûra, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır.

Şûranın gündemi, Bakanın önerisi veya doğrudan kurulca tespit edilir. Gerek görülmesi halinde gündemin belirlenmesinde merkez ve taşra birimleriyle diğer kurum ve kuruluşların görüşleri de alınır. Üyeler, daha önce düzenlenmiş şûralardaki gündem dışı teklifleri şûra gündeminde değerlendirebilir.

Şûranın ön hazırlıkları şu şekilde yapılır: Şûra Genel Sekreterliğince ön komisyon çalışmaları yaptırılarak belirlenen tespit ve görüşler doküman haline getirilir. Uygun görülecek merkezlerde veya illerde şûra hazırlık çalışmaları düzenlenebilir.

Genel Sekreterlik, şûra gündemiyle ilgili olarak; gerektiğinde diğer Bakanlık, üniversite, şahıslar ile kurum ve kuruluşların da görüşlerini alarak ön hazırlık çalışmalarının boyutlarını genişletebilir. Şûra gündemiyle ilgili ön komisyon raporları ve gerekli diğer dokümanlar, toplantıdan en az 30 gün önce

üyelere elektronik ortamda veya CD ile gönderilir.

Şûra çalışmalarında şu esas ve usuller uygulanır: Genel Kurul; ilk oturumunda, biri Bakanlık mensubu üyeler arasından olmak üzere, iki başkan vekili ve dört raportör seçer, gündemdeki konularla ilgili olarak komisyonlar kurulur. Gerekğinde üyeler de bilgilendirilerek komisyonlar arasında üye değişikliği yapılabilir. Bu değişiklik Genel Sekreterlikçe komisyon çalışmalarını başlamadan önce sonuçlandırılır. Hazırlanan raporlar komisyon başkanlarınınca veya seçilen bir sözcü tarafından Şûra Genel Kurulu'na sunulur ve Şûra Genel Kurulu bu raporları inceler, görüşür ve karara bağlar.

Şûra Komisyonları, çalışmalarını aşağıdaki şu esaslara göre yapar: Her komisyon, ilk toplantısında kendi üyeleri arasından açık oyla bir başkan, bir başkan yardımcısı ve üç raportör, şûra gündemi doğrultusunda bir çalışma plânı hazırlar, komisyonlar çalışmalarını gerekirse alt komisyonlar da kurarak hazırlanan plan dahilinde yürütür. Kararlar oy çokluğu ile alınır ve alınan kararlar birer tutanağa bağlanır. Her komisyon, kendi konusu ile ilgili çalışmalar yapar ve raporunu hazırlar. Bu raporlar, komisyon üyeleri tarafından imzalanır. Komisyon başkanları, raporlarını zamanında Şûra Genel Sekreterliği'ne teslim eder, Genel Kurul'da görüşülen raporlar, alınan kararlar doğrultusunda varsa ilave veya çıkarmayı gerektiren düzenlemelerin yapılabilmesi için komisyon başkanlarına verilir. Komisyon başkanları ve raportörleri tarafından yeniden düzenlenen raporlar, toplantı tutanaklarıyla birlikte Genel Sekreterliğe teslim edilir.

Şûrada kararlar, toplantıya katılan üyelerin oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde başkanın uygun bulduğu görüş kabul edilir. Şûra Genel Kurulu'nda alınan kararlar 4 ay içinde Tebliğler Dergisi'nde yayımlanır.

Şûra kararları tavsiye niteliğindedir. Bakanlık, şûra kararlarına, önemi ve önceliğine göre Şûra Kararlarını Uygulama Programında yer verir. Kararlar, Bakan onayı ile yürürlüğe girer.²¹

---

²¹ Yönetmeliğin tam metni için bk., Ek-1.

IV. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARININ GÜNDEMLERİ

Milli Eğitim Şûraları, ilki 1939 yılında, sonuncusu 2010 yılında olmak üzere on sekiz defa toplanmıştır. Kronolojik sıraya göre şûra gündemlerini görmek, dönemin siyasi konjonktürünün, dolayısıyla eğitim politikasının anlaşılmasına katkı sağlayacak; böylece şûraların içinden geçtiği tarihsel süreç de tecrübe edilmiş olacaktır.

A. I. Maarif Şûrası

10/6/1933 tarih ve 2287 sayılı Kanunla kurulması emredilen Maarif Şûrası'nın ilk toplantısı, 17-29 Temmuz 1939 tarihleri arasında yapılmıştır.²²

Bu şûranın gündeminde; Cumhuriyet maarifinin plan ve esasları, muhtelif öğretim derecelerindeki müesseselere ait talimatnamelerin tetkiki; bütün müfredat programlarının tetkiki; şûra üyelerinin teklif ve dilekleri yer almıştır. I. Maarif Şûrası'nın yapıldığı dönemde maarif vekili, Türk eğitim tarihi açısından çok önemli bir şahsiyet olan Hasan Ali Yücel'dir. Atatürk'ün ölümünden sonra toplanmış olan şûranın gündeminde din ve ahlak eğitimi bulunmamaktadır.

Din eğitimi açısından olumsuz gelişmelerin yaşandığı bu dönemde şûra gündeminde din ve ahlak eğitimine yer verilmemiş olması, henüz ortamın buna uygun olmadığını göstermektedir. 1939 yılında toplanan I. Maarif Şûrası, eğitim ve öğretim tarihimizde ilk olması itibariyle önemli bir yer tutar. Bu şûranın toplanmasından önce MEB'in bu ihtiyacı Heyet-i İlmiye toplantıları veya Bakanlığın ilgili kurumlarının yaptıkları planlama toplantıları ile giderilmiştir. Ancak bu toplantı ve faaliyetlerde Milli Eğitim Şûrası kadar geniş katılım ve temsil olamamıştır.

B. II. Maarif Şûrası

II. Maarif Şûrası 15-21 Şubat 1943 tarihleri arasında toplanmıştır.²³

II. Maarif Şûrası'nın gündeminde; ilk olarak okullarda ahlak eğitiminin geliştirilmesi; bu noktada Türk ahlakının toplumsal ve kişisel ilkelerinin

---

²² MEB, *Birinci Maarif Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

²³ MEB, *İkinci Maarif Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

belirtilmesi; ilk ve orta dereceli okullarda bu ilkelerin gerçekleşmesini sağlayacak tedbirlerin düşünülmesi, mesleki ve teknik okullarda aynı ilkelerin iş ahlakına tatbiki; bu çalışmaların programa bağlanması; ortaöğretim kurumlarındaki toplumbilim ve ahlak dersleri programının sözü geçen ilkeler bakımından incelenmesi; yükseköğretim gençliğinde ahlak ilkelerine bağlılığın işlenmesi ve talebenin okul dışı durumlarının murakabesi meselesinin incelenmesi gibi konular vardır. Ayrıca; bütün öğretim kurumlarında ana dili çalışmaları veriminin artırılması; bu bağlamda Türkçe ve bilhassa yazma öğretiminin daha verimli olacak bir hale getirilmesi için gereken tedbirlerin saptanması; okullarda ve resmi, özel yayın alanında imla birliğini kolaylaştırma yollarının tayini ve Türkçe terimlerin yükseköğretimde yayılması yollarının kesin bir esasa bağlanması da şûranın ana gündem maddeleri arasında yer almaktadır. Bunların yanı sıra şûranın gündemi arasında; Türklük eğitiminde tarih öğretiminin metot ve vasıtalar bakımından incelenmesi; ilk ve ortaokul tarih kitaplarının hazırlanmasında, bilim ve pedagoji yönünden dikkate alınacak noktaların saptanması ve lise tarih kitaplarının mükemmelleştirilmesi yolundaki mütalaaların belirtilmesi gibi hususlar da yer almıştır. II. Maarif Şûrası'nın yapıldığı dönemin maarif vekili yine Hasan Ali Yücel'dir.

Birinciye nazaran ikinci şûranın gündemi biraz daha geniş tutulmuştur. Türklük meselesi dönemin Turancılık tartışmalarını da göz önünde bulundursak doğrudan şûrada ele alınmıştır. O dönemde öğretim programlarında ahlak dersi bulunmamasına rağmen ahlak eğitiminin ele alındığı ilk şûradır. Okullarda 1931 eğitim öğretim yılından beri din derslerinin kaldırılmış olması,²⁴ çocukların ve gençlerin din ve ahlak alanındaki karşılaştıkları sorunların artmasına yol açmıştır. Bunun üzerine bu şûrada ağırlıklı olarak ahlak eğitimine yer verilmiştir. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel açılış konuşmasında; *"...Konu olarak aldığımız şu esaslı mesele memleket gençliğinin ahlakında bir buhran, dil veya tarih davamızda bir sıkıntı tesiriyle düşünülmüş değildir. Salgın hastalıklar*

---

²⁴ Ayrıntılı bilgi için bk., Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, ss. 146-152.

bulunmadığı zamanlarda tıp biliminin çalışmaları ne manaya geliyorsa ahlak, dil ve tarih davalarımız üstünde zihin yormamızda ancak bu anlayışla görülmelidir. Şunu cesaretle ve iftiharla söyleyebilirim ki Türk çocukları kendilerini terbiyeye memur edilmiş büyüklerinin acı şikâyetlerini gerektirecek durumda değildiler. Böyle bir hal olsaydı bundan en gür sesle şikâyette bulunup bunu bertaraf etmek için sıkı tedbirler alacak olan ilk vazifeli arkadaşımız ben olurdum. İnsanlığın en eski devirlerinden beri insanların, kendilerinden ve birbirlerinden müşteki olmaları daima görüle gelmiş hususlardandır. Bu beğenmeme duygusundan çekinmemeli. Çünkü bu tenkit ruhudur ki insanlığın ilerlemesi sebeplerinden biri olmuştur.”²⁵ sözleriyle milli kültürün eğitime yansıtılması konusunda eksiklikler bulunduğunu özellikle okullarda bu alanlara daha çok önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

C. III. Maarif Şûrası

III. Maarif Şûrası 2-10 Aralık 1946 tarihleri arasında toplanmıştır.²⁶ Bu şûranın gündeminde; Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Program ve Yönetmeliği; Erkek Sanat Ortaokulları ve Enstitüleri Program ve Yönetmeliği; Kız Enstitüleri Program ve Yönetmeliği; İstanbul Teknik Okulu Yönetmeliği; Orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatın bugünkü ihtiyaçlarla ayarlanması ve Aile ve okul arasında işbirliği sağlanması için gerekli tedbirlerin yapılması gibi daha çok teknik konuların yer aldığı görülmektedir. III. Maarif Şûrası'nın yapıldığı dönemin Maarif Vekili Reşat Şemsettin Sirer'dir.

Çok partili hayata geçildikten sonra yapılan ilk şûradır. Şûranın altıncı maddesinde dolaylı olarak ahlak eğitimi yer almaktadır. Okul-aile birliklerince okul hayatına hâkim olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması, temizlik, sağlık ve devam problemleriyle ilgili fikir, duygu, ahlak ve beden eğitimi konuları üzerinde durulması ve okul-aile birlikleri çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirler konusunda teklifler sunulmuştur. Komisyon raporunda

---

²⁵ *İkinci Maarif Şûrası*, s. 17.

²⁶ MEB, *Üçüncü Maarif Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

modern eğitim anlayışının gereği olarak öğrencinin okul içi ve okul dışı durumlarının, psikolojik, kültürel ve ailevi yaşamının önemi, dolayısıyla okul ve aile işbirliğinin gerektiği vurgulanmış, ilkokulda öğretmen-aile ilişkilerinin zayıfladığı belirtilerek okul-aile işbirliğini pekiştirecek müesseselerin acilen kurulması gerektiği vurgulanmıştır.

D. IV. Milli Eğitim Şûrası

IV. Milli Eğitim Şûrası, 22-31 Ağustos 1949 tarihleri arasında toplanmıştır.²⁷ Şûrada; 1948-1949 ders yılından itibaren uygulanmaya başlayan ilkokul programının incelenmesi; yeni ortaokul programı projesinin incelenmesi; lise ders konularının dört yıllık teşkilata göre tespiti; ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştiren eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulu teşkilatının ihtiyaçlara göre düzenlenmesi ve eğitim ve öğretimde dayanan demokratik esasların incelenmesi konuları gündeme gelmiştir. IV. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemde Maarif Vekili Tahsin Banguoğlu'dur.

Banguoğlu döneminde yükseköğretim alanında önemli icraatların yapıldığı görülmektedir. Bunlardan biri Ankara Üniversitesi'ne bağlı olarak bir İlahiyat Fakültesi açılmış olmasıdır. O dönemde bu ihtiyaç tespit edilmesine rağmen gündem maddelerinde din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. IV. Milli Eğitim Şûrası çok partili dönemin ikinci şûrası olması sebebiyle gündem maddeleri arasında demokratik eğitim kavramının yer alması bakımından da önemlidir.

E. V. Milli Eğitim Şûrası

Milli Eğitim Şûralarının beşincisi, 5-14 Şubat 1953 tarihleri arasında toplanmıştır.²⁸ Şûranın gündemi; ilköğretim Kanunu Tasarısı'nın incelenmesi ve mecburi ilköğrenimin planlaması; ilkokullara öğretmen yetiştirilmesi, öğretmen okulları ile köy enstitüleri yeni öğretim programı ve meslekte olgunlaşma konularının incelenmesi; ilkokul programının yeniden gözden geçirilmesi ve bu programın bilhassa: a) Mütihassıs raporlarından da faydalanılarak, birleştirilmiş sınıflarda daha verimli bir şekilde tatbiki yollarının tespiti; b) Ekonomik hayat

---

²⁷ MEB, *Dördüncü Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

²⁸ MEB, *Beşinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

bakımından tespit ettiği hedeflerin gerçekleştirilmesi yolunda alınacak yeni tedbirlerin araştırılması konularından oluşmuştur. Ayrıca; yeni ilkokul yönetmeliğinin tasarısının incelenmesi; okul öncesi eğitim ve öğretiminin tetkiki ve anaokulları için hazırlanmış olan program ve yönetmeliğinin incelenmesi; özel eğitime muhtaç çocuklar için hazırlanmış olan raporun, yetiştirme yurtlarına ait yönetmeliklerin incelenmesi ve 5387 sayılı Kanunun gözden geçirilerek tadile muhtaç taraflarının araştırılması ve bu mevzu üzerinde teklifler de şurada gündeme gelmiştir. İlkokullarda sağlık mevzu etrafında alınması gereken tedbirlerin tespiti, Maddi ve manevi bakımlardan çocuğu koruyucu mevzuatın incelenmesi ve lüzum görülürse tadili veya yeniden hazırlanacak bir “çocukları koruma” kanununa mesnet olacak raporun hazırlanması ile İlkokul öğretmenlerini ilgilendiren diğer mevzular ve genel olarak ilköğretim meseleleri etrafında şûra üyelerinin tekliflerinin incelenmesi gibi gündem maddeleri de bu şurada ele alınan hususlar arasındadır. Şûra'nın yapıldığı dönemde Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'dir.

V. Milli Eğitim Şûrası Demokrat Parti iktidarı döneminde yapılan ilk şûradır. 1931 yılından itibaren din eğitimi alanında yaşanan olumsuz gelişmeler Demokrat Parti iktidarı döneminde göreve getirilen Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri zamanında yedi ilde açılan İmam Hatip Okulları ile son bulmuştur. Bu gelişmeler şûra gündemine de taşınmıştır. Bu Milli Eğitim Şûrası, ilk defa din ve ahlak eğitimi konularının ele alınması açısından önemlidir. Şûranın gündem maddelerinde ilkokullar ve öğretmen okullarında din dersleri, din eğitimi-laiklik ilişkisi gibi önemli konular ele alınmıştır.

F. VI. Milli Eğitim Şûrası

VI. Milli Eğitim Şûrası 18-23 Mart 1957 tarihleri arasında toplanmıştır.²⁹ Bu Milli Eğitim Şûrası'nın gündemi belirlenirken; Mesleki ve teknik öğretim bağlamında; Erkek teknik öğretim, Kız teknik öğretim, Ticaret öğretimi ele alınmış, ayrıca halk eğitimi de gündeme getirilmiştir. VI. Milli Eğitim Şûrasının toplandığı dönemde Milli Eğitim Bakanı Ahmet Özel'dir.

---

²⁹ MEB, *Altıncı Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

Özel döneminde din eğitimi açısından dikkat çekici gelişmeler olmuştur. Bunların en önemlilerinden biri, 1956-1957 öğretim yılından itibaren ortaokullarda din derslerinin okutulmaya başlanmasıdır. Bu şûrada doğrudan din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. Fakat Kız teknik öğretiminin amaçları belirlenirken maddeler arasında ahlak eğitimine de yer verilmiştir.

G. VII. Milli Eğitim Şûrası

27 Mayıs askeri müdahalesinden sonra VII. Milli Eğitim Şûrası 5-15 Şubat 1962 tarihleri arasında toplanmıştır.³⁰ Bu şurada, ana hatlarıyla; ilköğretim, ortaöğretim, kız teknik öğretim, erkek teknik öğretim, ticaret eğitimi, eğitimimizde ölçme ve değerlendirme, çeşitli olgunluk imtihanları sistemi, yükseköğretim, özel okullar, dış kültür münasebetleri, din ile ilgili eğitim ve öğretim, beden eğitimi ve sağlık, milli savunma ile ilgili eğitim ve öğretim ve eğitim vakıfları gündeme gelmiş ve böylece yoğun bir şura gündemi oluşmuştur. VII. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemde Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesu'dur.

Bu şura 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra yapılan ilk şûradır. Şûranın 11. maddesinde doğrudan din eğitimi ve öğretimi ile ilgili konulara yer verilmiştir. Darbeden sonra İmam Hatip Okullarının durumu tekrar ele alınarak raporlar hazırlanmıştır. VII. Milli Eğitim Şûrası'nda "İmam Hatip Okulları, ilkokula dayalı bir meslek okuludur. İmam Hatip Okullarının birinci devresinde ortaokul müfredatına dâhil temel derslerle birlikte, mesleğe hazırlayıcı mahiyetteki dersleri de ihtiva eden bir program uygulanır ve birinci devre sonunda diploma verilir." kararı alınmıştır. Bu kararla İmam Hatip Okulları ortaokula dayalı bir okul olması yerine, ilkokula dayalı bir meslek okulu olması gündeme gelmiştir.

H. VIII. Milli Eğitim Şûrası

VIII. Milli Eğitim Şûrası 28 Eylül-3 Ekim 1970 tarihleri arasında toplanmıştır.³¹

Bu Milli Eğitim Şûrası'nın gündemi belirlenirken nispeten çerçeve dar

---

³⁰ MEB, *Yedinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

³¹ MEB, *Sekizinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

tutulmuş; bu bağlamda eğitim sistemimizin kuruluşu ve ortaöğretimin başlıca sorunları ile ortaöğretim sistemimizin kuruluşu ile yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi gibi iki temel konu ele alınmıştır. VIII. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemde Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz'dur.

Şûranın gündeminde din ve ahlak eğitimi bulunmamaktadır. Fakat VIII. Milli Eğitim Şûrası'nda, İmam Hatip Okullarının birinci devrelerinin kapatılmasına imkân hazırlayacak olan ilke kararları yeniden alınmıştır. Şûrada kabul edilen “tek tip ortaokul” sistemi, İmam Hatip Okullarının birinci devrelerinin kapanmasına sebep olduğundan önem arz etmektedir.

I. IX. Milli Eğitim Şûrası

24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan IX. Milli Eğitim Şûrası'nda³² bir önceki şurada olduğu gibi dar bir çerçevede sadece milli eğitim sistemimizin bütünlüğü içinde programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar ele alınmıştır. IX. Milli Eğitim Şûrası'nın toplandığı dönemde Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ'dır.

Şûra din ve ahlak eğitimi ile ilgili önemli kararlar alması açısından önemlidir. Şûrada alınan kararlarla meslek dersleri kaldırılan İmam Hatip Okulları orta kısmına tekrar meslek dersleri konulmuş ve genel eğitim kurumlarının hepsine ilk defa Ahlak Dersi konulmuştur. Bu dersin tüm eğitim kurumlarına konulmuş olması, çocukların ve gençlerin böyle bir eğitime ihtiyacı olduğunun siyaset ve eğitim çevrelerinde geçerlik kazandığı şeklinde yorumlanabileceği gibi ülkenin içinde bulunduğu anarşist ortamın ahlak eğitiminin eksikliğine bağlanmış olabileceği şeklinde de yorumlanabilir.

İ. X. Milli Eğitim Şûrası

12 Eylül askeri darbesinden sonra 23-26 Haziran 1981 tarihleri arasında toplanan X. Milli Eğitim Şûrasının³³ gündemi; Türk milli eğitim sistemi; Bu sistemin bütünlüğü içinde eğitim programları; öğrenci akışını düzenleyen kurallar ve öğretmen yetiştirme gibi temel konulardan oluşturulduğu görülmektedir. X.

---

³² MEB, *Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

³³ MEB, *Onuncu Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'dır.

12 Eylül 1980 Askeri Harekâtı'ndan sonraki dönemde yapılmış olan bu şûrada din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. Ancak buna rağmen 1947 yılından beri çeşitli çevrelerce üzerinde durulan genel öğretimdeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri, İmam Hatip Liseleri ve Yüksek İslam Enstitüleri konusu özellikle 1960, 1971 ve 1980 askeri yönetim dönemlerinde daha çok tartışılmıştır. Bu tartışmaların en yoğun bir şekilde yapıldığı dönem de 12 Eylül 1980 sonrası olmuştur. 1980-1982 yılları arasında, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin zorunlu dersler arasına alınması, İmam Hatip Liselerinin 1973'te yürürlüğe giren Milli Eğitimin Temel Kanunu'nun 32. maddesindeki hukuki durumunun aynen korunması, Yüksek İslam Enstitüleri'nin 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ilahiyat fakültelerine dönüşmesi Cumhuriyet döneminin din eğitimi açısından en önemli değişimleri ve gelişmeleri olmuştur.³⁴

J. XI. Milli Eğitim Şûrası

Bir önceki şûradan bir yıl sonra toplanan XI. Milli Eğitim Şûrası 8-11 Haziran 1982 tarihleri arasında yapılmıştır.³⁵ Şûranın gündemi; Milli eğitim hizmetlerinde öğretmen ve eğitim uzmanları başlığı altında, öğretmen eğitiminin gelişimi, öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler, eğitim uzmanlarının eğitimi, öğretmen ve uzmanların hizmet içi eğitimi ve öğretmen ve uzmanların sorunları ve çözüm önerileri konuları ele alınmıştır. XI. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'dır. Bu şûrada da din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. Sadece öğretmenin özellikleri belirtilirken ahlaki özellikleri de zikredilmiştir.

K. XII. Milli Eğitim Şûrası

18-22 Temmuz 1988 tarihleri arasında toplanan XII. Milli Eğitim Şûrası, askeri yönetimin hegemonyası altında toplanan kendinden önceki iki şûranın

---

³⁴ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul 2004, s.272.

³⁵ MEB, *On Birinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

aksine demokrasi şemsiyesi altında icra edilmiştir.³⁶ Bu şuranın gündem maddelerine bakıldığında toplam yedi ana maddenin görüşüldüğü görülmektedir. Bu maddelerin ilki Türk eğitim sistemi başlığı altında ilköğretim (temel öğretim), genel ve mesleki-teknik ortaöğretim, yükseköğretime geçiş ve öğrenci başarısının değerlendirilmesidir. İkinci madde tamamen yükseköğretime, üçüncü madde öğretmen yetiştirme konusuna, dördüncü madde eğitimde yeni teknolojilere ayrılmıştır. Türkçe ve yabancı dil eğitim ve öğretimi başlığı altında Türkçe eğitimi ve öğretimi ile yabancı dil eğitim ve öğretiminin görüşüldüğü beşinci maddeden sonra eğitim finansmanı çerçevesinde Türk eğitiminin finansman kaynakları ve eğitim yatırımları ele alınmış, son olarak da yedinci madde altında öğretim programları tartışılmıştır. XII. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Hasan Celal Güzel'dir. Şûrada din ve ahlak eğitimine doğrudan yer verilmemiştir; ancak askeri idarenin ardından Türk eğitim sistemi yeni baştan tüm yönleriyle gözden geçirilmiştir.

L. XIII. Milli Eğitim Şûrası

90'lı yılların ilk şurası olan XIII. Milli Eğitim Şûrası, 15-19 Ocak 1990 tarihleri arasında toplanmıştır.³⁷ Bu toplantıda; yaygın eğitimde kavram, kapsam ve eğilimler; yaygın eğitimde organizasyon ve iş birliği; yaygın eğitimde yatırım ve finansman ve aygın eğitimde personel konuları gündeme gelmiştir. XIII. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol'dur.

Bir önceki şuranın geniş çerçevesi bu şurada yerini spesifik olarak yalnızca yaygın eğitime bırakmıştır. Şûra gündeminde din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. XIII. Milli Eğitim Şûrası açılış konuşmasında dönemin Milli Eğitim Bakanı Akyol, günümüzde bilim ve teknolojideki gelişmeleri sürekli izleyebilen “iyi meslek adamı” yetiştirme yanında içinde yaşadığı çağı kavrayabilen, toplumla uyum halinde olabilen “iyi vatandaş”lar, kendisiyle ve diğer insanlarla barış içinde yaşayabilen “iyi insan”lar yetiştirmeye; insanı mutlu ve umutlu, toplumu düzenli ve güvenli kılmaya olan ihtiyacı giderek artmakta

---

³⁶ MEB, *On İkinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1989.

³⁷ MEB, *On Üçüncü Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1990.

olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca yaygın eğitim kurumları ele alınırken Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeri de ortaya konmaya çalışılmıştır.

M. XIV. Milli Eğitim Şûrası

27-29 Eylül 1993 tarihleri arasında toplanan XIV. Milli Eğitim Şûrası³⁸, yine dar perspektifli bir şura olmuştur. Bu şurada Eğitim yönetimi ve eğitim yöneticiliği bağlamında, milli eğitimde teşkilatlanma (merkez, taşra, yurtdışı), yönlendirme, eğitim kurumlarını yönetimi ve yöneticiliği, eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi, atanması ve yer değiştirmesi ve eğitim yönetiminde denetim konuları tartışılmıştır. Okul öncesi eğitimi bağlamında da okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması, okul öncesi eğitim için kaynak temini ve kullanımı, okul öncesi eğitim programları ve eğitim araçları, okul öncesi eğitimde koordinasyon ve işbirliği, okul öncesi eğitim mevzuatı, okul öncesi eğitim alanına öğretmen yetiştirme ve istihdam ve okul öncesi eğitim modelleri ele alınmıştır. XIV. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Millî Eğitim Bakanı, Nahit Menteşe'dir.

Bu şurada da din ve ahlak eğitimine doğrudan yer verilmemiştir. Daha çok okul öncesi eğitiminin önemi ve bu alandaki eksikliklerin belirlenmesine yönelik görüşmeler yapılmıştır.

N. XV. Milli Eğitim Şûrası

İki dar kapsamlı eğitim şurasından sonra 13-17 Mayıs 1996 tarihleri arasında toplanan XV. Milli Eğitim Şûrası, tekrar eğitim sistemini bütünüyle ele alan bir şura olmuştur.³⁹ Şurada gündem maddeleri belirlenirken; ilköğretim ve yönlendirme bağlamında, ilköğretim ve ilköğretimde yönlendirme konuları dikkate alınmıştır. Ortaöğretimde yeniden yapılanma başlığı altında ise, ortaöğretimde yapılanma, ortaöğretimde yönlendirme ve ortaöğretimde meslek kazandırma konuları gündeme gelmiştir. Bunların dışında şurada yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi, toplumun eğitim ihtiyacının sürekli karşılanması ve eğitim sisteminin finansmanı konuları da ele alınmıştır. XV. Milli Eğitim

---

³⁸ MEB, *On Dördüncü Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1993.

³⁹ MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1996.

Şûrası'nın yapıldığı dönemin Millî Eğitim Bakanı Turhan Tayan'dır.

XV. Milli Eğitim Şûrası sekiz yıllık kesintisiz eğitimin uygulama kararının alındığı şûra olması açısından önemlidir. Bilindiği gibi sekiz yıllık zorunlu kesintisiz eğitimle birlikte İmam Hatip Okullarının orta kısımları kapatılmış ve bu durum, din öğretiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu kararlarla birlikte İmam Hatip Okulları büyük oranda öğrenci kaybına uğramıştır.

O. XVI. Milli Eğitim Şûrası

Şurular tarihinin en önemlilerinden biri olan ve özellikle din eğitimi açısından önemli sonuçlar doğuran XV. şuradan yaklaşık üç yıl sonra 13-17 Kasım 1999 tarihleri arasında toplanan XVI. Milli Eğitim Şûrası⁴⁰, bir önceki şurada alınan kararların pekiştirilmesi açısından yine önemli bir şûra olma özelliği taşımaktadır. Bu şurada mesleki ve teknik eğitimin, ortaöğretim sistemi bütünlüğü içinde ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılması, okul ve işletmelerde meslek eğitimi ve istihdam konusu, mesleki ve teknik eğitim alanına öğretmen ve yönetici yetiştirme konusu, mesleki ve teknik eğitimde sınavsız yükseköğretime geçiş sistemi ve mesleki ve teknik eğitimde finansmanı ele alınmıştır. XVI. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu'dur.

Bu şurada din ve ahlak eğitimine doğrudan yer verilmemiştir. Gündem maddelerinden de anlaşılacağı gibi görüşmeler daha çok mesleki ve teknik eğitim üzerinde yoğunlaşmıştır. Mesleki eğitim ele alınırken imam hatip liseleri ile ilgili konulara pek değinilmemiştir. Ancak meslek liseleri ve dolayısıyla imam hatip liseleri için olumsuz sonuçların pekiştirildiği ve bu alanda yaklaşık on yıl sürecek sıkıntılı bir dönemin ivme kazandığı bir şûra olması bakımından din eğitimi tarihi açısından önemli bir şûra olma özelliği taşımaktadır.

P. XVII. Milli Eğitim Şûrası

Yaklaşık yedi yıllık bir aradan sonra 13-17 Kasım 2006 tarihleri arasında toplanan XVII. Milli Eğitim Şûrası, aynı zamanda dünyada eğitim anlamında ciddi paradigma değişikliklerinin ortaya çıktığı 21. yüzyılın ilk milli eğitim

---

⁴⁰ MEB, *On Altıncı Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1999.

şurasıdır.⁴¹ Bu şurada esas olarak Türk millî eğitim sisteminde kademeler arasında geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ile küreselleşme ve Avrupa birliği sürecinde Türk eğitim sistemi konuları ele alınmıştır. XVII. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Millî Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'tir.

Bu şurada doğrudan din ve ahlak eğitimine yer verilmemiştir. Fakat 1999 yılından beri uygulanan katsayı eşitsizliği ile ilgili tartışmalar yapılması meslek liselerine yapılan adaletsizliğin tekrar gündeme gelmesine zemin hazırlamıştır. Böylece şuradan sonraki süreçte 90'lı yıllarda din eğitimi alanında yapılan pek çok olumsuz düzenleme ortadan kaldırılacaktır.

R. XVIII. Milli Eğitim Şûrası

1939 yılından başlayarak 2013 yılı başlarına kadar toplanan şuraların sonuncusu 01-05 Kasım 2010 tarihleri arasında toplanana XVIII. Milli Eğitim Şûrasıdır.⁴² Bu şurada öğretmenin yetiştirilmesi, istihdamı ve mesleki gelişimi; eğitim ortamları, kurum kültürü ve okul liderliği; ilköğretim ve ortaöğretimin güçlendirilmesi, ortaöğretime erişimin sağlanması; spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi ve psikolojik danışma, rehberlik ve yönlendirme gibi konular gündeme gelmiştir. XVIII. Milli Eğitim Şûrası'nın yapıldığı dönemin Millî Eğitim Bakanı Nîmet Çubukçu'dur.

Bu şurada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin değerler eğitimi açısından daha etkin kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin dışında, isteyen anne babaların çocuklarına seçmeli din dersi aldırabilmesi hükmü, kararlar arasına alınmıştır. Zorunlu eğitim 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi ve 4 yıl ortaöğretim olmak üzere öğrencilere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde 13 yıl olarak düzenlenmelidir kararı mesleki yönlendirmeyi daha erken alması açısından önemlidir. Bu karar, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin kaldırılmasını ve İmam Hatip Okullarının tekrar açılmasını gündeme getirmiştir.

---

⁴¹ MEB, *On Yedinci Milli Eğitim Şûrası*, Ankara 2007.

⁴² *On Sekizinci Milli Eğitim Şûrası*, <http://www.ttkb.meb.gov.tr> [20/04/2012]

V. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN VE AHLAK EĞİTİMİ İLE İLGİLİ ALINMIŞ KARARLAR

2287 sayılı Kanununun 3. maddesinde, Milli Eğitim Şûrası, Cumhuriyet eğitiminin eğitim ve öğretim işlerinde Talim ve Terbiye Dairesi'nde hazırlanacak kanun, genelge, program ve esaslar ile şûra üyesi tarafından yapılacak teklifleri tetkik ederek bir karara bağlayan Milli Eğitim Şûrası kararlarının Milli Eğitim Bakanının onaylamasıyla kesinleşeceği hükmü yer almaktadır.⁴³ Bu hüküm Milli Eğitim Şûra kararlarının eğitim sistemimiz açısından ne kadar değerli olduğunu göstermektedir.

Bugüne kadar yapılan Milli Eğitim Şûralarında din ve ahlak eğitimi ile ilgili alınmış kararları görmek çalışmamıza ışık tutacaktır.

1- II. Milli Eğitim Şûrası kararlarında ahlak eğitiminin amacı belirtilmiş ve kabul edilmiştir: “Ahlak eğitiminin amacı, ideal Türk çocuğu, Türk ahlakının toplumsal ve kişisel ilkelerinin başlıcaları, ahlak eğitimi için her derecedeki okullarımızda ve dışında alınması gereken tedbirleri belirten rapor, incelenip kabul edilmiştir.”⁴⁴

2- III. Milli Eğitim Şûrası'nda ahlak eğitimi ile ilgili şu karar yer almaktadır: “Temizlik, sağlık ve devam problemleri ile fikir, duygu, ahlak ve beden eğitimi konuları üzerinde durulmasına, ilgili teklifler incelenip karar verilmiştir.”⁴⁵

3- VI. Milli Eğitim Şûra kararlarında, kız teknik öğretiminin amacı belirtilirken, fertlerin, ailelerin, toplumun ve memleketin ihtiyacına göre mesleki eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmış ve bu eğitimin maddelerinden biri olarak da ahlak terbiyesine yer verilmiştir.⁴⁶

4- VII. Milli Eğitim Şûrası'nda İmam Hatip Okulları ile ilgili şu karar yer almaktadır:

---

⁴³ *Milli Eğitim Şûraları (1939-1996)*, s. 19.

⁴⁴ *Age*, s. 24.

⁴⁵ *Age*, s. 26.

⁴⁶ *Age*, s. 35.

“Din ile İlgili Eğitim ve Öğretim” başlığı altında “Amaçlar”, “Din Öğretiminde Türkçe”, “İlk Öğretmen Okullarında Din Öğretimi”, “Ortaokullarda Din Öğretimi”, “İmam Hatip Okulu Mezunları İçin Bir Yıllık Kurs” ve “Yüksek İslam Enstitüsü” gibi konularda koordinasyon kurulunca hazırlanan ve Milli Eğitim Şûrası’na aynen kabul edilen esaslar uygun görülmüştür.

İmam Hatip Okulları Koordinasyon Grubunca ilkokula dayalı bir meslek okulu olarak tarif edildiği halde Milli Eğitim Şûrası’nda İmam Hatip Okullarının ortaokula dayalı olması teklifi kabul edilmiştir. Bu iki ayrı görüş arasında şûranın görüşü kabul edilmiştir.

Buna göre hazırlanacak müfredat programları 1963-1964 yılı başında uygulamaya başlanmalıdır. Bu konuda gerekli hazırlıklar, Talim ve Terbiye Dairesi’yle işbirliği suretiyle, Din Eğitimi Genel Müdürlüğü’nce yapılacak ve müfredat programları tasarıları en geç 1963 Nisan ayına kadar Talim ve Terbiye Kurulu’nun incelenmesine sunulacaktır.⁴⁷

5- IX. Milli Eğitim Şûra kararlarında din ve ahlak eğitimi ile ilgili aşağıdaki kararlara yer verilmiştir:

Türk milli eğitimin genel amaçlarında “Türk milletinin bütün fertlerini, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde geliştirmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” maddesi yer almaktadır.⁴⁸

Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevlerinde, “Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlar kazanmasını sağlamak”, temel eğitimin amaç ve görevlerinde, “Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun yetiştirmek” maddeleri yer almaktadır.⁴⁹

---

⁴⁷ Age, s. 46.

⁴⁸ Age, s. 74.

⁴⁹ Age, ss. 79-80.

“Din Bilgisi” başlığı altında aşağıdaki kararlara yer verilmiştir:

Din dersi, isteğe bağlı olarak VI. ve VII. sınıflarda haftada birer saat yer alır. Bu istek kayıt esnasında veli tarafından yazılı olarak okul idaresine bildirilir, veli bu bildirimini kayıt bildirisinden açılan özel sütuna yazmak suretiyle yerine getirir. Devam etmeyenler için bu saat serbest saat olarak kullanılır.⁵⁰

“Ortaöğretimde yıllık ders çeşidinin azaltılması ve derslerin teksifi olarak okutulması” başlığı altında şu kararlara yer verilmiştir:

Ortaöğretimde seçilen Din Bilgisi dersi, okul müdürlüklerince, normal ders saatlerine ayrılan saatler içine konarak okutulur.⁵¹

1974-1975 öğretim yılında yeni sistemle ilgili uygulama planının 9. maddesi olan “Ahlak Dersi program taslağı Bakanlıkça uygulamaya konacaktır.” bölümü ile ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır:

Temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarında okutulmak üzere Talim ve Terbiye Kurulu'nca hazırlanan ve şûra üyelerinin bilgilerine sunulan Ahlak Dersi program taslağı, şûrada kabul edilen ders dağıtım çizelgelerine göre Bakanlıkça uygulamaya konulacak ve denenerek geliştirilecektir.

Şûra görüşleri sırasında ahlak eğitiminin zorunlu olduğu belirtilmiş; ancak bunun aynı bir ders mi, yoksa diğer dersler kapsamı içinde mi yapılacağı konusunun, ayrı bir ders olması hükümet programı içinde TBMM kararı olarak oluştuğu Sayın Bakan tarafından açıklandığından, oya sunulmasına lüzum görülmemiştir.⁵²

6- XII. Milli Eğitim Şûra kararlarında Türk eğitim sisteminin ilköğretim ile ilgili kararlarında:

Aileye; temel çocuk terbiyesi ve sosyalleşme ile ilgili görevlerini hatırlatacak tedbirlerin geliştirilmesi,⁵³

Genel, mesleki ve teknik ortaöğretim ile ilgili kararlarında:

---

⁵⁰ Age, s. 87.

⁵¹ Age, s. 104.

⁵² Age, s. 116.

⁵³ Age, s. 206.

İmam Hatip Liselerinin; imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi din hizmetlerin yerine getirilmesi ile ilgili elemanları yetiştirmek üzere ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayıcı programları uygulayan öğretim kurumları olarak tanımlanması,⁵⁴

Öğretmen yetiştirme ile ilgili kararlarında:

Toplum tanıma ve yöneltme bilimleri derslerinin artırılması, (Sosyoloji, Felsefe, Din ve Ahlak Bilimleri, Liderlik, Sosyal Tarih)⁵⁵

Din eğitimi veren orta dereceli okullar ile genel ve mesleki okullara Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni yetiştirme işinin de, branşlaşmayı ve ihtisaslaşmayı sağlayacak esas olacak şekilde yeniden düzenlenmesi,⁵⁶

Öğretim programları ile ilgili kararlarda:

İnsanımızın düşünce ve manevi yapısının teşekkülünde önemli yeri olan Tarih, Coğrafya, Türkçe ve Edebiyat, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerin muhtevasının tayininde, kültürel açıdan hedef alınan insan tipinin yetiştirilmesinin göz önünde bulundurulması; bu derslerin bilgiyi ezberletici değil, düşündürücü, araştırıcı ve davranış kazandırıcı olması; program muhtevalarının belirlenmesinde, özellikle ilkokullarda merkezden çevreye ilkesinin dikkate alınması,

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin programlarının yeniden gözden geçirilmesi; Anayasanın öngördüğü çerçeve içinde din eğitimi ve öğretimine ağırlık verilmesi⁵⁷ ifadelerine yer verilmiştir.

7- XV. Milli Eğitim Şûrası ilköğretim ve yönlendirme başlığı altındaki kararlarda:

Yakın bir gelecekte 5-6 yaş okul öncesi eğitim, ilköğretim bünyesine alınmalı, ilköğretim kesintisiz sekiz yıllık zorunlu eğitim olarak uygulanmalı, sekiz yıl sonunda tek tip diploma verilmeli, 9. sınıf liseye ya da mesleki eğitime yönlendirme yılı olmalı, böylece ilköğretimde zorunlu 2+8+1 sistemi

---

⁵⁴ Age, s. 210.

⁵⁵ Age, s. 218.

⁵⁶ Age, s. 220.

⁵⁷ Age, s. 231.

oluşturulmalıdır. Çocukluğun tam yaşandığı, çocukların kendilerini, ailelerin de çocuklarını tanıdığı bu dönemde çırak yapılmamalıdır. Uzun vadede zorunlu eğitim 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.⁵⁸

Müzik, Resim, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi notla değerlendirilmeye devam edilmelidir⁵⁹ hükmü yer almaktadır.

Ortaöğretimde yeniden yapılanma başlığı altındaki kararlarda:

Ortaöğretim kurumları programları esas alınarak, mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı olmak üzere en az sekiz yıllık temel eğitim üzerine, ortaöğretime devam etmek isteyen öğrencilere bir yıllık hazırlık ve yönelme eğitiminden sonra iki tür eğitim veren mesleki ve teknik eğitim, genel eğitim okulları olmak üzere, yatay ve dikey geçişler sağlanmalıdır⁶⁰ hükmü yer almaktadır.

8- XVIII. Milli Eğitim Şûra kararlarında:

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, çocuklarımızın ve gençlerimizin sahip olduğu değerleri belirlemeye yönelik ülke çapında alan araştırması yapılmalı ve bu araştırma her 4 yılda bir güncellenmelidir.

Öğretim programlarında, değerler eğitiminde değer aktarımı yerine ulusal ve evrensel değerler birlikte düşünülerek farkındalık kazandıracak yaklaşımlara öncelik verilmelidir.

Değerin bir tercih olduğu ve toplumların benzer tercihlere sahip kişilerden oluştuğu vurgulanarak öğretmenlere değer eğitimi bilinci kazandırılmalıdır.

Öğretmen yetiştiren tüm programlara değerler eğitimine yönelik bir ders konulmalı ve sistemdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında değerler eğitimine yer verilmelidir.

Ortak değerlerin vurgulanması ve değer farklılıklarının zenginlik olduğu bilincinin kazandırılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Tüm eğitim-öğretim kademelerinde değerler eğitimine yönelik, STK'larla

---

⁵⁸ Age, s. 261.

⁵⁹ Age, s. 263.

⁶⁰ Age, s. 269.

iş birliği yapılarak alan öğretmenlerinin ortak kullanabileceği program ve materyal geliştirilmelidir.

Değerler eğitimine, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim-öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile iş birliğine gidilmeli, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Ödüllandirme kriterlerinde, değerler eğitimi açısından örnek davranışlar sergileyen öğrencilere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Medya ve değerler eğitimi ilişkisi konusunda farkındalık kazandırmaya yönelik araştırma ve eğitim çalışmalarına önem verilmeli; bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Öğrencilerin akademik başarıları yanında değerlerin oluşumunda önemli yeri olan duygusal, sosyal ve ruhsal zekâ gelişimlerine yönelik de yatırım yapılmalıdır.

Değerler eğitimi konusunda önemli işlev gören “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersi çoğulcu bir anlayışla tüm öğretim kurumlarında daha etkin olarak okutulmalıdır.

Anayasa'nın 24. maddesinde “Din kültürü ve Ahlak eğitimi-öğretimi devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır. Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitimi-öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır.” hükmü gereğince isteyen anne ve babaların çocuklarının ahlaki ve manevi değerlerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla seçmeli din eğitimi verilebilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.⁶¹ maddeleri yer almaktadır.

---

⁶¹ On Sekizinci Milli Eğitim Şurası, <http://meb.ttkb.gov.tr>, [20/04/2012]

II. BÖLÜM

MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN VE AHLAK EĞİTİMİ

İlk bölümde milli eğitim şûralarında ele alınan konular üzerinde durulurken zaman zaman din eğitimi ve öğretimiyle ilgili bazı konuların da gündeme geldiği görüldü. Bu bağlamda XIII. Milli Eğitim Şûrasına kadar yapılan şûra toplantılarında ele alınan din ve ahlak eğitimi konuları üzerinde Giriş'te tanıttığımız ve Türkiye'deki din eğitimi bilimcilerinden Veli Öztürk tarafından yapılan bir çalışma bulunduğu için bu çalışmada daha çok bundan sonraki şûralarda tartışılan din ve ahlak eğitimi ile ilgili konular ele alınacaktır. Ancak doğrudan şûralarda din ve ahlak eğitimi ile ilgili ele alınan konulara geçmeden önce Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ile din eğitimi kurumu olan İmam Hatip Liselerinin kısa bir tarihçesini görmek, şûraların daha iyi değerlendirilmesi için kolaylık sağlayacaktır.

I. TÜRKİYE'DE DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSLERİ

Türkiye'de din dersleri, ortaokullarda 1928, ilkokullarda 1933, köy ilkokullarında 1939'a kadar diğer derslerle eşit bir durumda okutulmuştur. 1938-1939 yıllarında, hükümetlerin tasarrufu ile din dersleri okullardan tamamen kaldırılmıştır. Ama bu hususla ilgili meclislerden geçen bir kanun bulunduğu dair bir bilgi bulunamamıştır.¹ 1948'e kadar okullarda din dersleri okutulmamıştır. 1948'de yine zamanın hükümetinin bir tasarrufu ile din dersleri okullara tekrar, fakat bu defa ihtiyari olarak konulmuştur.² 1948'den günümüze kadar gelen "ihtiyari" din dersi uygulaması, birçok velinin, çocuklarına okul dışında özel din dersi vermesine sebep olmuştur.³

14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonraki iktidar değişikliğiyle din eğitimi ve öğretimi alanındaki ilk gelişme, ilkokul 4 ve 5. sınıflardaki din derslerinin, 4

---

¹ Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayınları, Ankara 2007, s. 85

² Age, ay.

³ Age, ay.

Kasım 1950'de program içine alınmış olmasıdır. Bu husus, MEB Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı'nın 07.11.1950 tarih ve 2949 sayılı genelgesiyle valiliklere bildirilmiştir. Bu dersler, imkân olduğu takdirde bilhassa okutmak isteyen öğretmenlere verilecek, bu dersi çocuklarına okutmak istemeyen veliler, sene başında okul idaresine dilekçe verdikleri takdirde, çocukları bu dersten muaf tutulacaklardır.⁴

5-14 Şubat 1953'te toplanan V. Milli Eğitim Şûrası'nda İlkokul programının yeniden gözden geçirilmesi ile ilgili hususların görüşülmesi ile görevlendirilen III. Komisyonun hazırladığı raporda ilkokullardaki din derslerinin müfredat, metot ve uygulamalarına da yer verilmiştir. Raporla ilgili açılan müzakerelerde din eğitiminin bir ihtiyaç olup olmadığı, din eğitiminin devlet okullarında verilmesinin Anayasanın laiklik ilkesi ile uyuşup uyuşmadığı ve din derslerini okutacak öğretmenlerin nitelikleri etraflıca tartışılmıştır. Meseleye çoğunlukla olumlu yaklaşan sözcüler yanında; Anayasanın laiklik ilkesine, vicdan hürriyetine, Şer'îye ve Evkaf Vekâleti'nin ilgası hakkındaki kanuna ve milli terbiye esaslarına aykırı olduğu için dini terbiyenin resmi eğitimle sağlanamayacağını söyleyen sözcüler de olmuştur.⁵

Bu müzakereler esnasında söz alan zamanın Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri şunları söylemiştir: *"...Anayasamız vicdan hürriyetine hürmet eder. Medeni kanunumuz bütün vatandaşların çocuklarına din telkinatında bulunulmasını kabul eder... Milletın arzusuna rağmen hükmetmek niyetinde değiliz. Çocuklarına din dersi verdirmek istemeyen vatandaşlarımıza hudutsuz serbesti verdik... Vatandaş çocuğuna din dersi okutmak istiyor... İki şık var, Medeni kanun ona bu hakkı verdiğine göre ya diyeceksiniz ki; ben mekteplerime bunu sokmam, istediğın yerde istediğine din dersi verir. O takdirde korkunç hadise vukua gelir. Mücadele etmeye mecbur olduğumuz mahalle mektebi, molların mektebi postu serer. Amma sen ona okutmayacaksın, o cahildir. Ben de okutmayacağım, ama sen vicdan hürriyetine maliksin. Bu ne demektir; bu yamaçtan öteki yamaca geçmeye maliksin amma arada köprü yoktur, köprü olmayınca tabii geçemez. Köprüyü*

---

⁴ 20.11.1950 tarih ve 617 sayılı (C. XIII) MEB *Tebliğler Dergisi*.

⁵ *Beşinci Milli Eğitim Şûrası*, ss. 370-437.

*geçmek hakkına sahip oldun mu, köprüyü kurmak bir borçtur. Biz bunu yaptık köprüyü kurduk...”*⁶

Şûraya UNESCO Milli Komisyon Üyesi olarak katılan Peyami Safa'nın şu sözleriyle tartışmalara son verilmiştir: “...*Bütün din öğretiminde dogmatik olmaktan sakınılarak yumuşak telkinler yapmayı düşündük... Bu konuda komisyon olarak hem memleket realitesine, hem memlekette bir birine zıt iştiyaklara, hem de Türk ve dünya mevzuatına, ileri pedagojik anlayışa uygun bir hülasa yapmış olduğumuzu sanıyoruz*”⁷ Daha sonra komisyon raporu aynen kabul edilmiş, ayrıca verilen bir teklifle ilkokul 4 ve 5. sınıfta isteğe bağlı olarak okutulan din derslerinin; sınıf geçmede etkili olacak biçimde düzenlenmesi de kabul edilmiştir.⁸

1953 yılından itibaren sınıf öğretmeni yetiştiren öğretmen okullarının 9. ve 10. sınıflarına haftada birer saat zorunlu Din Bilgisi dersi konulmuş, bu dersi ilahiyat fakültesi mezunları vermeye başlamıştır. Bu derslerin öğretmen okullarının programına konulmasının amacı, ilkokul 4. ve 5. sınıflarda okutulan Din Bilgisi derslerinin sınıf öğretmenlerince okutuluyor olmasıydı. Dersin müfredatı iman, ibadet ve ahlâk esasları yanında din kültürü ve öğretim metodunu içermekteydi.⁹

1953'te yapılan Milli Eğitim Şûrası'ndaki müspet gelişmelerden ve hükümetin din eğitime karşı halkın isteklerini dikkate alan bir tutum izlemesinden sonra, ortaokullara da din derslerinin konulması gündeme gelmiştir. Konu üzerinde yapılan müzakerelerden sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi'nin 17.9.1956 tarih ve 921 sayılı genelgesi ile ortaokullar ve diğer dengi okulların 1 ve 2. sınıflarına haftada birer saat isteğe bağlı din dersleri konulmuştur. Bu genelgeye göre, çocuklarına bu dersin verilmesini istemeyen veliler isteklerini ders yılı başında idareye bildirdikleri takdirde çocukları bu

---

⁶ Agş, ss. 380-381.

⁷ Beşinci Milli Eğitim Şûrası, s. 437.

⁸ Agş, ss. 453-454.

⁹ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, İstanbul 1999, s. 127.

dersten muaf tutulacaklardır.¹⁰

İlkokulların sadece 4 ve 5, ortaokulların 1 ve 2. sınıflarında haftada birer saat ve isteğe bağlı olarak okutulan ve ders kitabı, müfredatı ve branş öğretmeni bakımından sıkıntı çekilen din derslerinin öğrencilere ne kadar yararlı olduğu tartışılmıştır. Bu konu gündemde iken, liselere de din bilgisi derslerinin konulması için 271 milletvekili meclise bir önerge vermiş¹¹, önergenin kabul edilmesinden sonra Talim ve Terbiye Kurulunun 21.09.1967 gün ve 343 sayılı genelgesi ile lise ve dengi okulların 1. ve 2. sınıflarına haftada birer saat ve isteğe bağlı olmak üzere Din Bilgisi dersi konulmuştur. 23.06.1976 tarihinde ise hem ortaokulların hem de liselerin üçüncü sınıflarına da din dersleri yine isteğe bağlı olmak üzere ilâve edilmiştir.¹²

1980 öncesi Din ve Ahlak adlarıyla ayrı ayrı okutulan dersler 18.02.1982 tarihinden itibaren “Din ve Ahlak Bilgisi” adı altında birleştirilmiş, anayasanın 24. maddesi ile de, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi zorunlu dersler arasına alınarak 1982-1983 yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Günümüzdeki uygulama da bu çerçevede devam etmektedir.¹³

18.10.1982’de kabul edilen Anayasanın din ve vicdan hürriyetini düzenleyen 24. maddesinde din ve ahlak öğretimi şöyledir:

“Din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.”

Türk eğitim sistemi içinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi ilköğretim dördüncü sınıftan itibaren lise son sınıfa kadar, ilköğretimde haftada iki saat, lisede ise haftada bir saat olarak okutulmaktadır.

Cumhuriyet tarihinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin tarihçesinden

---

¹⁰ Ahmet Koç, “Türkiye’de din eğitimi ve öğretimi üzerine genel bir değerlendirme”, DEAD, s. 299.

¹¹ Bilgin, *age*, ss. 68-69.

¹² Koç, “agm”, s. 299.

¹³ Koç, “agm”, s. 311.

kısaca bahsettikten sonra, XIII. Milli Eğitim Şûrası'ndan itibaren bu dersle ilgili il komisyon raporları, bölge komisyon raporları ve ağırlıklı olarak bahsedilen şûra gündemleri ve değerlendirmeleri ele alınacaktır.

A. Komisyon Raporları

1. İl Komisyon Raporları

Milli Eğitim Şûraları genel kurul görüşmelerinden önce illerde ve bölgelerde komisyonlar toplanarak raporlar sunmaktadırlar. İl komisyon raporlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili raporların çoğu XV. Milli Eğitim Şûrası'nda sunulmuştur. Az da olsa diğer şûralarda da sunulan raporlara aşağıda yer verilecektir. Milli Eğitim Şûrasının il komisyon raporlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile ilgili pek çok rapor sunulmasına rağmen bunlardan pek azı genel kurul görüşmelerinde yer almaktadır. İl komisyon raporlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili önemli gördüğümüz tavsiye niteliğinde olan raporlar aşağıda belirtilmiştir.

1- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri notla değerlendirilmelidir. İlköğretim kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin haftalık ders saatleri arttırılmalı, zorunlu ve notla değerlendirilen ders olmalıdır.¹⁴

2- Eğitim öğretim ülke ihtiyaçlarına yönelik bir şekilde yapılmalıdır. Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin programı zenginleştirilmeli, ders saat sayısı arttırılmalıdır. Böylece İmam Hatip Liselerinin yükü de azaltılmalıdır.¹⁵

3- Okutulmakta olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programlarının yetersiz kalmasından toplumda bazı problemlerin arttığı, bu sebeple ruh eğitimine yer veren müfredatların getirilmesi sağlanmalıdır.¹⁶

4- ÖSYM sınavlarında, okullarda zorunlu ders olarak okutulan Din

---

¹⁴ MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-2 İl Çalışmaları*, Ankara 1995, s. 28.

¹⁵ *Age*, s. 29.

¹⁶ *Age*, s. 71.

Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden de soru sorulmalıdır.¹⁷

5- Alevilik üzerindeki yıkıcı, bölücü ve karanlık odakların istismarını önlemek, milletimizin birliğini, bütünlüğünü sağlamak; sevgi, hoşgörü ve huzur ortamını oluşturmak için, bu geleneğe mensup olanların samimi birer Müslüman oldukları düşüncesinden hareketle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitapları yeniden yazılmalıdır.¹⁸

6- Din kültürünün, ilköğretimden itibaren yeterli seviyede ve bilimsel olarak verilmesi, İmam Hatip Liselerine olan talebi azaltacaktır.¹⁹

7- Gençlerimizin düşünce ve manevi yapılarının oluşmasında önemli, yeri olan Türkçe, Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerin muhtevasında, kültürel açıdan hedef alınan insan tipinin yetiştirilmesini sağlayacak konular bulunmalıdır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin programları gözden geçirilerek, Anayasanın öngördüğü çerçevede içinde toplumun ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak din eğitimi ve öğretimine ağırlık verilmelidir.²⁰

8- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi seçmeli derse dönüştürülmelidir.²¹

9- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi zorunlu derslerden kredisi oranında ÖSS ve ÖYS sınavlarında sorulara yer verilmelidir.²²

10- Milli eğitim, genel amaçları, ahlaki ilkeleri, değer yargısı ve kabuller dünyası bakımından azami müşterekte birleşmiş öğrenci yetiştirememektedir. Dini, milli ve ahlaki bakımdan birbiriyle çatışmacı olmayan nesiller yetiştirilmesi için tedbirler alınmalıdır.²³

11- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi temel eğitim 1. sınıfından itibaren

---

¹⁷ Age, s. 118.

¹⁸ Age, s. 180.

¹⁹ Age, s. 190.

²⁰ Age, s. 265.

²¹ Age, s. 284.

²² Age, s. 290.

²³ Age, s. 291.

başlatılarak branş öğretmenlerince verilmelidir.²⁴

12- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, öğrenci velisinin isteği üzerine seçmeli olmalı ve 1. kademede notla değerlendirilmelidir.²⁵

13- Din dersleri uygulamaya da imkan verecek şekilde yeniden düzenlenerek “din eğitimi” dersine dönüştürülmelidir.²⁶

14- Temel eğitim programlarında yer aşlan Resim-iş, Müzik, Beden Eğitimi ve İş Eğitimi derslerinin notla değerlendirilip ortalamaya katılmamamsı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin zorunlu dersler içinde kalması sağlanmalıdır.²⁷

15- Okullarda verilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, tüm halkın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde yeniden düzenlenmeli ve herhangi bir örgün eğitim kurumuna giremeyen temel eğitim dışına çıkan gençlerimizin ve yetişkinlerimizin din eğitimi ve öğretimi ihtiyaçları yaygın eğitim kurumları tarafından Diyanet İşleri Başkanlığı’yla koordinasyona gidilerek belirli bir müfredat çerçevesinde karşılamalıdır.²⁸

16- Toplumsal değişme sonucunda kaybolmakta olan milli birlik ve beraberliğimizi sağlayan gelenek, görenek ve törelerimiz, eğitim kurumlarının her basamağında verilmelidir. Bunun için Türk Kültürü, Türk Ahlakı, İş ve Meslek Ahlakı, Türk Dili, Türk Tarihi, Türkiye Coğrafyası, Sosyal Adetler gibi dersler konulmalıdır.²⁹

17- İlköğretimin 1-2-3. sınıflarında sınıf öğretmenliği esas olmalı, 4. ve 5. sınıflarda sınıf öğretmenliği esas olacak, ancak Müzik, Beden Eğitimi, Resim-iş, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve İş Eğitimi alanlarında dal öğretmenliği, 6-7-8. sınıflarda esas olan yan alan öğretmenliği uygulanmalıdır.³⁰

---

²⁴ Age, s. 322.

²⁵ Age, s. 322.

²⁶ Age, s. 325.

²⁷ Age, s. 350.

²⁸ Age, s. 367.

²⁹ Age, s. 367.

³⁰ Age, s. 411.

18- Ders geçme ve kredi uygulamasında Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Tarihi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri dışında diğer ortak genel bilgi derslerindeki tekrar kaldırılarak öğrencinin dersi kendi isteği doğrultusunda seçmesi ve potansiyeli oranında başarılı olması için imkan sağlanmalıdır.³¹

19- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde dinimiz ve kültürümüz kavratılarak toplumdaki kaynaşmaya katkı sağlanmalıdır.³²490

20- Mihver derslerdeki ünite sayısı azaltılmalı, ifade ve beceri dersleriyle paket program olan (Resim, Müzik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi) ifade derslerinin mihver derslerle bağlantısı sağlanmalı, ünitelerde hayati olmayan konular kartılmalıdır.³³

21- Türk Milli Eğitim Sistemi'nde eğitimin oldukça ihmal edildiği ve daha çok öğretimin ön plana çıktığı açıkça görülmektedir. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen iyi insan iyi vatandaş yetiştirmeye uygun müfredat geliştirilmesi, milli ve manevi değerlere bağlı bir nesil yetişmesinin sağlanması için gerekli tedbirler alınmalıdır.³⁴

İl komisyon raporlarına baktığımızda görülüyor ki, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili; ders saatlerinin arttırılması, sınavlarda soru sorulması, 1. sınıftan itibaren verilmesi gibi önemli raporlar sunulmuştur. Bu raporlar din ve ahlak eğitimine daha çok önem verilmesi gerektiğini göstermektedir.

2. Bölge Komisyon Raporları

İllerde yapılan çalışmalardan sonra bölgelerde komisyonlar oluşturulmuş ve bölge komisyon raporları ortaya çıkmıştır. Buradaki raporlardan da pek azı genel kurul görüşmelerine taşınmıştır.

1- Temel eğitim programlarında yer alan Resim-iş, Müzik, Beden Eğitimi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmeli, Din Kültürü ve Ahlak

---

³¹ Age, s. 465.

³² Age, s. 490.

³³ Age, s. 496.

³⁴ MEB, *On Yedinci Milli Eğitim şurası Hazırlık Dokümanı İl Komisyon Raporları*, Ankara 2006, s. 17.

Bilgisi dersi bu dersler dışında tutulmalıdır.³⁵

2- Temel eğitim kurumlarının 4. ve 5. sınıflarında Resim, Müzik, Beden Eğitimi, İş Teknik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerine branş öğretmenleri girmeli, sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimden geçirilerek bu branşlardaki açık kapatılmalıdır.³⁶

3- Temel eğitim programlarında yer alan Resim-iş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir.³⁷

4- Ders geçme ve kredi uygulamasındaki Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Tarihi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dışındaki, ortak genel bilgi derslerindeki tekrar kaldırılarak öğrenciler dersi kendi isteği doğrultusunda seçmeli ve kapasitesi oranında başarılı olmasına imkân sağlanmalıdır.³⁸

5- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ilköğretimden itibaren yeterli seviyede ve bilimsel olarak verilerek İmam Hatip Liselerindeki yığılma azaltılmalıdır.³⁹

6- Ders geçme ve kredi sisteminde ortak derslere bağlı olarak üst seviyede derslerin bulunmasına rağmen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine bağlı seçmeli dersler bulunmadığından bu alana yönelik taleplere cevap verilmemektedir. Bu sebeple bu derse bağlı olarak; Arapça, Siyer gibi derslerin seçmeli dersler listesine alınmalıdır.⁴⁰

7- Zorunlu ortak derslerin sayısı azaltılarak Türk Dili, Türk Tarihi, Atatürkçülük ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin kredisi tamamlanmadan diploma verilmemelidir.⁴¹

8- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, temel eğitim okulu 1. sınıfından

---

³⁵ MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-3 Bölge Çalışmaları*, Ankara 1995, s. 27.

³⁶ *Age*, s. 77.

³⁷ *Age*, s. 101.

³⁸ *Age*, s. 104.

³⁹ *Age*, ay.

⁴⁰ *Age*, s. 159.

⁴¹ *Age*, s. 185.

itibaren okutulmaya başlanmalıdır.⁴²

9- Mihver derslerdeki ünite sayısı azaltılmalıdır. İfade ve beceri dersleri ile paket program olan Resim-iş, Müzik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi derslerinin mihver derslerle bağlantısı olmalıdır.⁴³

10- İlköğretimde eğitimin oldukça ihmal edildiği daha çok öğretimin ön plana çıktığı açıkça görülmektedir. “İyi insan, iyi vatandaş” yetiştirmeye uygun müfredat geliştirilmeli, milli ve manevi değerlere bağlı bir nesil yetişmesi sağlanmalıdır.⁴⁴

11- Karakter oluşumu ilköğretim çağında şekillenmeye başladığı için milli, manevi, ahlaki, kültürel ve insani değerlerimizin öğretilmesinde ve benimsetilmesinde çok hassas olunmalı, yeni yöntemler geliştirilmeli, milli ahlak anlayışı oluşturulmalı ve pekiştirilmeli, milli kültürümüzün ve dilimizin bozulup yozlaşmadan çocuklarımıza aktarılması sağlanmalıdır. Eğitimde milli kültürün korunması ve yeni nesillere intikali ilkesi asla göz ardı edilmemeli, kültür yozlaşmasının yaşandığı günümüzde çocuklarımızın kişilik ve kimlik bunalımı yaşamaması için kendi değer yargıları öğretilmeli ve özümsetilmelidir. Bununla ilgili olarak basın yayın ve medya kuruluşları kendilerine çeki düzen vermeli, ahlaki çöküntüye neden olacak yayınlar yapmamalı, milli, manevi ve ahlaki değer yargılarımıza uygun yayın programları hazırlamalıdır.⁴⁵

12- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saati arttırılmalıdır. Ortaöğretim kurumları seçmeli dersler arasında Kuran-ı Kerim öğretimi dersine de yer verilmelidir.⁴⁶

13- Değerlerin (insani, kültürel, manevi, ahlaki vb.) öğrencilere kazandırılması konusunda, okul öncesinden başlayarak tüm kademelerde “değerler eğitimi” dersi eğitim programlarına alınmalı ve uzmanlarınca

---

⁴² Age, s. 209.

⁴³ Age, s. 270.

⁴⁴ MEB, *On Yedinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı Bölge Komisyon Raporları*, Ankara 2006, s. 82.

⁴⁵ Age, s. 147.

⁴⁶ Age, s. 171.

okutulmalıdır.⁴⁷

Bölge komisyonları da il komisyonlarının sunduğu raporlar doğrultusunda kararlar sunmuş, din ve ahlak eğitimi ile ilgili olumlu isteklerde bulunmuşlardır. Fakat her ne kadar il ve bölge komisyonlarında olumlu gelişmeler yaşansa da aynı gelişmeleri genel kurul görüşmelerinde ve alınan kararlarda görmek zordur.

B. Şûra Gündemi ve Değerlendirmeler

Milli Eğitim Şûraları'nın genel kurul görüşmelerinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ile ilgili ağırlıklı olarak konuşulan konular başlıklar altında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Notla Değerlendirilmesi

XV. Milli Eğitim Şûrası genel kurul çalışmalarında, “Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi notla değerlendirilmemelidir.”⁴⁸ önerisi yer almaktadır. XV. Milli Eğitim Şûrası il ve bölge komisyon raporlarının büyük bir kısmında bu öneri kabul edilmemiş olmasına ve notla değerlendirilmeye devam edilmesi yönünde raporlar yazılmasına rağmen genel kurul görüşmelerinde de bu öneri sunulmuş, bununla ilgili tartışmalar yapılmış fakat bu öneri kabul görmemiştir.

Genel kurul tartışmalarında Kahramanmaraş İl Genel Meclis Üyesi Hasan Erdoğan, görüşünü şöyle dile getirmiştir: “*Din kültürünün ve din dersinin de – bilmiyorum artık hangi zihniyete dayandırılıyor- not verilmeden, rastgele-biz, ilkokul, ortaokul öğrencilerimizde palas ders derdik- din dersini, palas ders seviyesine indirgersek, şimdiki gibi en üst makamdan en altına kadar her türlü yolsuzluğun içerisinden çıkamayız ve ileride de çıkamayacağız.*”⁴⁹

Trabzon İl Genel Meclis Üyesi Nazım Bilgin ise notla değerlendirmeyen bir dersin itibarının azalacağını benimseyerek Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin notla değerlendirilmemesi durumuna karşı çıkmış ve önerinin

---

⁴⁷ Age, s. 202.

⁴⁸ On Beşinci Milli Eğitim Şûrası, s. 118.

⁴⁹ Agş, s. 166.

değiştirilmesini istemiştir: “Bir okul çatısında bulunan öğretmenlerin talebelerine karşı durumu ne olacaktır? Okuyan bir talebe, çalışan bir talebe kendi arkadaşına karşı da aralarında bir rekabet doğar. Bu rekabet aldığı notlar neticesindedir.”⁵⁰ diyerek bu önerinin reddedilmesini talep etmiştir.

İlköğretim Müfettişi Şükrü Kaya Atalar da bu öneriye karşı çıkmıştır: “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi; bazı konuşmacılar din dersi diyor. Efendim, bizim müfredat programında, Din Dersi kalktı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi var. Bunlar özel metodu, programı olan dersler. Biliyorsunuz, çocuk psikolojisinde bir kaide var, bizim ilköğretimde ikisi de var; çocuk bir bütün olarak gelişir; tek kanatlı çocuğun uçamayacağı gibi. Siz, ifade, beceri derslerine ağırlık vereceksiniz, Beden Eğitimi, Resim, Müzik ve bir yerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini değerlendirme dışında tutacaksınız. Bu okulda büyük huzursuzluklara sebep olur, verimin azalmasına etki yapar. Kanaatime göre, bu uygulama, uygun bir uygulama değildir; vazgeçilmeli, notla değerlendirilmelidir.”⁵¹

Eğitim Bilimcisi Ayla Oktay ise derslerden daha çok öğretmenlerin düşünülmesinin doğru olmadığını ifade etmiştir: “Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmemesi konusu da eleştiri aldı. Burada, tabi ki, konuşmacılarımızın çok haklı oldukları yerler olabilir; ama, ben, bir konuya yine dikkatinizi çekmek istiyorum. Tabi ki, bu dersler zorunlu derslerdir, program içerisinde yer alacaklardır ve bu zorunluluk içerisinde belli bir şekilde de değerlendirileceklerdir; ama bana öyle geldi ki, maddeye eleştiri yapan ve bu konuda konuşan meslektaşlarımız, daha çok öğretmenleri düşünüyorlar; yani, diyorlar ki, bizim bir okulda bir öğretmenin dersleri notla değil de başka bir şekilde değerlendirilecek, diğerleri not alacak; onların öğrenci karşısında ya da öbür öğretmenlerin karşısındaki durumu ne olur?”⁵²

Şûranın genel kurul görüşmelerinde yapılan tartışmalara bakıldığında

---

⁵⁰ Agş, s. 130.

⁵¹ Agş, s. 175.

⁵² Agş, s. 189.

görülüyor ki “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Notla Değerlendirilmemesi” önerisi açık bir şekilde tepki ile karşılanmıştır. Bu öneri ile ilgili olumlu ya da olumsuz hiçbir ifade şûra kararlarında yer almamıştır.

2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Başlayacağı Sınıf

XV. Milli Eğitim Şûrası’nda tartışılan konulardan bir tanesi de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kaçınıcı sınıftan itibaren verilmesi gerektiğidir. Bu konuyla ilgili herhangi bir öneri yer almamış, fakat genel kurul görüşmelerinde bu konuya değinilmiştir. Halen daha ülkemizde 4. sınıftan 12. sınıfa kadar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi zorunlu olarak okutulmaktadır. 2012-2013 eğitim öğretim yılı itibariyle 5. sınıftan itibaren Temel Dini Bilgiler, Kuran-ı Kerim, Hz. Muhammed’in Hayatı dersleri seçmeli dersler arasında yer almaktadır.

Balıkesir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Mustafa Özcan, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin 1. sınıftan itibaren verilmesi gerektiğini savunmuş ve görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir: *Anayasanın 24. maddesinde “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır” ifadesi bulunduğu ve hüküm, ilkokul 1. sınıftan itibaren başlayarak liselerin bütün sınıflarını kapsadığı halde, bu dersler ilkokul 4. sınıftan itibaren okutulmaktadır. Bütün batı ülkelerinde din bilgisi dersleri anaokullarından veya 1. sınıftan başlatılarak okutulmaktadır. Hatta Avrupa’daki Türk işçi çocukları da Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlatılan din kültürü kitaplarıyla bu dersleri okutmaktadırlar. Elimde iki takım kitap var. Bu şu sağ elimde tuttuğum Belçika’da Brüksel büyükelçiliğinden aldığım ve bizim Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türk işçi çocukları için hazırlatılan kitap örnekleridir. Türkiye’de basılıp oraya gönderilmektedir. Ve bu dersler oradaki çocuklarımız tarafından ilkokul 1’den itibaren okutulmaktadır. İlkokul 1,2, 3. sınıf kitaplarıdır. Avrupa’daki diğer işçi çocukları da aynı kitapları okumaktadırlar. İkinci bir örneğimiz, Almanya’daki işçi çocuklarımız için Türk ve Almanların işbirliğiyle hazırlanan kitaplardır. Bunlar da ilkokul 1.2.3.4. sınıf kitaplarıdır. Bugün T.C Milli Eğitim Bakanlığı, yani bizim bakanlığımız, kendi bakanlığımız Avrupa’da ki işçi çocuklarımıza*

uygun ve layık gördüğü bu dersi neden kendi ülkemizde çocuklarımıza layık göremez de 1. sınıftan başlatmaz. İşte Anayasa. Anayasa'nın 24. maddesi bunu emretmektedir. Çünkü bütün ilk ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu dersler arasında okutulur denmektedir. 4. sınıftan başlatılır dememektedir.⁵³

Dönemin Milletvekili Celal Topkan aksi bir görüşü savunup, şu sözlerle karşılık vermiştir: “Bir değerli konuşmacımız yurt dışında din eğitimiyle görevli olduğunu ve yurt dışında ilkokul 1. sınıftan başlayarak din eğitiminin çocuklara verildiğini söyledi. Doğru, veriliyor; ancak bir mecburiyeti yok. Bunun örneğini verirken, “300 yıldan beri Avrupalılaşmak peşinden koşuyoruz” derken, Avrupa’da sekiz yıllık temel eğitimi gerçekleştirmemiş hiçbir ülkenin olmadığını da söylemesini isterdim. Doğrudur; din dersi vardır; mesela isteyen aile, isteyen çocuğuna aldırıyor. Bizde zaten toplumun %99’u Müslüman; herkes ailesinden ve çevresinden din eğitimi alıyor. Ayrıca, insanlarımızı bilgi toplumuna götürmek için bilginin alt yapısını oluşturmak zorundayız. Temel altyapıyı aldıktan sonra, isteyen İlahiyat Fakültesine gider, isteyen İmam Hatip Liseleri kurulabilir, oraya gider; bilgili bir din adamı olma fırsatını her zaman yakalayabilir. Gelin çağdaş toplumların bir yönünü örnek verirken diğer yönünü de örnek verelim.”⁵⁴

TBMM Milli Eğitim Komisyonu üyesi Tuncay Karaytuğ, Türk çocuklarının kendi ailelerinde din eğitimini aldıklarını, bu yüzden 1.sınıftan itibaren din dersinin verilmesine gerek kalmadığını savunmuştur: “Bazı arkadaşlarımız, yurtdışındaki Türk vatandaşlarının, ilkokullarında, ilkokul 1. sınıftan itibaren din dersi okutulduğundan bahsediyor. O ülkelerde, %99,9’unun Müslüman olduğunu iddia edemediğimiz ülkeler olduğunu sanıyorum. O ülkelerin de kendine özgü dinsel gelenekleri, kendilerinin dinsel yapılanmaları var. Metropol ülkelerde yaşayan, özellikle üçüncü dünya ülkelerinden gelen insanların asimilasyona, kimlik kaybına uğramamaları ve kendi kimliklerini korunması için böyle bir eğitim verilmektedir. Oysa Türkiye’de her aile kendi çocuğuna dinsel eğitimini, doğduğu andan veya yürümeye başladığı andan itibaren

---

⁵³ Agş, ss. 132-133.

⁵⁴ Agş, s. 164.

vermektedir.”⁵⁵

Eğitim Dairesi Başkanı Hüseyin Kılınç ise konuyu başka şekilde ele alıp şu sözler sarf etmiştir: “1982 Anayasasının 24. maddesinin 3. paragrafı, “Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi” diyor. Şimdi Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi ne demek? Okullarımızda din eğitimi yapılmayacak, ahlak eğitimi yapılmayacak, bunlarda bir davranış kazandırma amacı yok. Ne yapılacak? Öğretilecek. Yani belki Hıristiyanlığı da öğreteceksiniz, incili de öğreteceksiniz. Benim çocuğum Hıristiyanlıkla, İslam arasında karşılaştırma imkanını bulacak.”⁵⁶

Emekli Genel Müdür M. Vahit Yılmaz düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: “Burası bilimsel bir toplantıdır. Hangi bilgi, hangi kültür, insanların yaşantısına göre, nereden itibaren verilir? Bunun saptanması bilimsel verilere bağlıdır. Niçin yabancı dili biz ilkökul 1.sınıftan itibaren başlatmıyoruz. Neden fizik dersini ortaokul 1.sınıf, 2.sınıftan itibaren yaptırıyoruz? Din kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin en sağlıklı alınabileceği sınıfın hangisi olacağına-şu veya bu değil-bilim ve eğitim teknolojisi karar verir. Öyle ise, çocuklarımız, din eğitiminden uzaklaştırılmış değil, uzaklaştırılmayacaklar da. İlkokulun 3. ve 4. sınıfından itibaren ileriye doğru gidilecektir.”

“Din adamlarının, din eğitimi yapacakların veya dini görev yapacakların toplumun kültür seviyesine uygun biçimde ve seviyede oluşturması kadar normal bir şey yoktur.”⁵⁷

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kaçınıcı sınıftan başlaması gerektiği ile ilgili yapılan tartışmaların sonuçsuz kaldığını görmekteyiz. Şûra kararlarında da bu konuyla ilgili herhangi bir karar alınmamıştır.

3. Ahlak Eğitimi ve Öğretimi

Çalışmamızı kapsayan XIII. Mili Eğitim Şûrası’ndan itibaren yapılan şuralarda doğrudan ahlak eğitimi ve öğretimine yer verilmemiştir. Fakat zaman zaman diğer konularla ilgili yapılan görüşmelerde dolaylı olarak bu konu yer

---

⁵⁵ Agş, s. 168.

⁵⁶ Agş, s. 154.

⁵⁷ Agş, ss. 150-151.

almıştır.

XIII. Milli Eğitim Şûrası açılış konuşmasında dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, “...geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, milli ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip herkese karşı sevgi, saygı müsamaha besleyen, medeni birer insan olarak yetişmelerini milli eğitimin temel ilkesi sayarak Türkiye'nin bugünü ve yarını için nasıl bir yaygın eğitim sisteminin gerekli olduğunun saptanması, politika ve uygulama planlarının ortaya konulması; şûra'nızın en başta dikkate alınması gereken hususlar olmalıdır.”⁵⁸ diyerek ahlak eğitimine vurgu yapmıştır.

XIII. Milli Eğitim Şûrası açılış konuşmasında dönemin Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol da, günümüzde bilim ve teknolojideki gelişmeleri sürekli izleyebilen “iyi meslek adamı” yetiştirme yanında içinde yaşadığı çağı kavrayabilen, toplumla uyum halinde olabilen “iyi vatandaş”lar, kendisiyle ve diğer insanlarla barış içinde yaşayabilen “iyi insan”lar yetiştirmeye; insanı mutlu ve umutlu, toplumu düzenli ve güvenli kılmaya olan ihtiyacı giderek artmakta olduğunu dile getirmiştir.⁵⁹

Akyol, XIV. Milli Eğitim Şûrası genel kurul görüşmelerinde ahlak eğitiminin önemine şu sözlerle vurgu yapmıştır: “Bunları söylüyorum, Mecliste söyledim, her yerde söylüyorum. Bunu giderecek olan, şüphesiz semavi dinler, Kur'an, peygamberler, tamam; ama din adamları, ama, ondan sonra ahlakçılar; ama bütün bunları çocuğun beynine kazıyacak, davranış haline getirecek olan eğitimcilerdir. Yani yozlaşma ile mücadele edecek kimdir? Ahlaksızlıkla, ahlaki çöküntüyle bunalımla, her şeyin madde üzerinde döndüğü acımasız materyalist bir toplumla, liberalizmin de, komünizmin de, kapitalizmin de zincirleri altında inim inim inleyen insanın onuru dururken, siz kimle mücadele edeceksiniz? Olması gereken, kazandırılması gereken davranışları kazandıracaksınız. Olmaması gerekenleri, kötülerini; onlara imrenerek, onların peşinde koşmalarla değil. O

---

⁵⁸ On Üçüncü Milli Eğitim Şûrası, s. 8.

⁵⁹ Ağş, s. 23.

zaman eğitimin evrensel tutuculuğu dediğimiz maddi kültür ile manevi kültür arasındaki açlığı, büyük açıklığı gidermek için çaba göstermesi gereken eğitimciler, ahlakçılar, sosyologlar, parti adamları değil, devlet adamı olan parti adamları ne yapacaklar? Bu mücadelede eğitimin yerini bilmek lazım. Öğretmenin görüşü alınmasın mı?”⁶⁰

Çalışmamızı kapsayan Milli Eğitim Şûraları’nda ahlak eğitimine doğrudan yer verilmemiş olsa da il ve bölge çalışmalarında ahlak eğitimi ile ilgili önerilere yer verilmiştir. Gerek okullarımızın gerekse basın yayın kuruluşlarının çocukların ve gençlerin ahlaki çöküntüyle karşı karşıya kalmamaları için çaba göstermeleri gerektiği üzerinde durulmuştur. İyi insan ve iyi vatandaş yetiştirmeye uygun müfredat geliştirilmesi, milli ve manevi değerlere bağlı bir nesil yetişmesinin sağlanması için gerekli tedbirler alınması öngörülmüştür.

II. TÜRKİYE’DE İMAM HATİP LİSELERİ

1923-24 eğitim-öğretim yılında 29 okulla eğitim öğretime başlayan İmam Hatip Mektepleri’nin sayısı 1924-1925 öğretim yılında 26’ya, 1925-1926’da 20’ye düşmüştür. 1926-1927 yılından itibaren ise sadece Kütahya ve İstanbul’daki iki okul öğretime devam edebilmiş ve 1930 yılında bunların da kapanmasıyla⁶¹ İmam Hatip Mekteplerinin ilk devirleri sona ermiştir. 1923-24 öğretim yılı başında 29 İmam Hatip Mektebinde kayıtlı öğrenci 2258 iken, ders yılı sonunda bu sayı 1822’ye, 1924-25 öğretim yılında 1442’ye, 1925-26’da 1009’a ve 1926-27’de 278’e düşmüştür.⁶² İmam Hatip Mekteplerinin 1930’da, Darulfünun İlahiyat Fakültesinin 1933’de kapatılmasıyla 1951 yılına kadar Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı Kur’an kursları dışında din adamı yetiştiren başka kurum kalmamıştır.⁶³

1930-1949 yılları arasındaki gelişmeler sonunda ortaya çıkan vaziyeti, zamanın Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki (ö.1951) nin vefatından yaklaşık bir ay önce Aralık 1950’de yazdığı meşhur raporda görmek mümkündür.

---

⁶⁰ *On Dördüncü Milli Eğitim Şûrası*, s. 151.

⁶¹ Yücel, *age*, s. 53.

⁶² İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Ankara 1966, s. 25.

⁶³ Gotthard Jaschke, *Yeni Türkiye’de İslamlik*, Çev. Hayrullah Örs, Ankara 1972, s. 75.

Raporun konuyla ilgili bölümlerinde şöyle denmektedir:

“...Milli Eğitim Bakanlığı, Tevhid-i Tedrisat’la taahhüt eylediği vazifeyi yapmamış, yapamamış ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nı yakinen ilgilendiren dini vazifelerde istihdam edecek hiçbir eleman vermemiş olması ve Başkanlığın da bu güne kadar din adamları yetiştirecek mesleki bir müesseseye sahip bulunmaması yüzünden bugün memleketin birçok yerlerinde hakiki ve münevver din adamı bulmak şöyle dursun, camilerde mihraba geçerek halka namaz kaldıracak, minbere çıkıp hutbe okuyacak bir imam ve hatip bile bulunamamaktadır. Hatta bazı köylerimizde, ölenlerin teçhiz ve tekfini ile ebedi istirahatlarına tevdi gibi en basit dini bir vazifeyi ifa edecek kimseler dahi bulunamamakta ve cenazelerin kaldırılmadan günlerce ortada kalmakta olduğu senelerden beri işitilmekte ve görülmektedir...”

...Diğer cihetten bugün birtakım batıl akide ve yalancı tarikatların sinsi sinsi ve fakat sistemli denecek surette memleketin hemen her köşesinde yayılmakta ve üremekte olduğu bir vakiadır...

...Sonra kökleri dışarıda olan dini, içtimai, siyasi bir takım yabancı akide ve mezheplere mensup kimselerin muhtelif şekiller ve vasıtalarla yaptıkları propagandalar ve yayınladıkları eserler de halk üzerinde çok kötü tesirler yapmaktadır...

Yirmi altı seneden beri çocuklarımız hakiki bir din ve ahlak terbiyesinden mahrum olarak ve içi bomboş ve herhangi menfi bir tesiri kabule müsait bir halde yetişmektedir...”⁶⁴

Memlekette yaşanan bu buhranı çözmek ve halkın yoğun taleplerini karşılamak için 1946-1949 yılları arasında girişilen teşebbüslerden Ankara İlahiyat Fakültesi dışındakilerin, derde derman cinsinden olmadığı kısa sürede ortaya çıkınca, meseleye köklü çözümler üretme ihtiyacı doğmuştur. Aslında böyle bir teşebbüs için Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. maddesi ile yasal zemin de hazırır.

---

⁶⁴ A.Hamdi Akseki, “Din Tedrisatı ve Din müesseseleri Hakkında Rapor”, Sebülürreşad, C:V, S: 102 (Mayıs 1951), ss.19- 20.

Nihayet hükümetin konuyu ele alması ve Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin isteği doğrultusunda yapılan çalışmalar sonuç vermiş ve kültürlü imam ve hatiplerin yetişmesini sağlayacak kurumlar açılması için ilk adım atılmıştır. 13.10.1951 tarih ve 601 sayılı Müdürlük Komisyonu Kararı ile ilkokula dayalı birinci devresi dört, ikinci devresi üç yıllık olan ve bir bütün teşkil eden yedi yıllık İmam Hatip Okulları açılmıştır. Bu okullar, 17.10.1951 tarihinde Adana, Ankara, Isparta, İstanbul, Kayseri, Konya ve Maraş olmak üzere yedi ilde öğretime başlamışlardır.⁶⁵

İmam Hatip Okulları devamlı bir geliştirme göstererek 1958 yılında sayıları 19'a yükselmiştir. 14 Ağustos 1958 tarihinde Türkiye Eğitim Milli Komisyonu adıyla bir komisyon kurulmuş, bu komisyona Amerikalı ve Fransız uzmanlar da müşavirlik yapmışlardır. Komisyon Başkanı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Fahir İz'dir. Bu komisyonun 18 Temmuz 1959 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığına sunduğu raporda, İmam Hatip Okullarına gidenlerin din adamı olması gerektiği, mezunlarının üniversiteye girmesinin belli şartlara bağlanması ve ortaokula dayalı bir meslek okulu olması fikirleri ilk defa ortaya atılmıştır.

1960-1965 yıllarında, 27 Mayıs İhtilâlinde itibaren bu okulların genel öğretim içindeki yeri yeniden değerlendirilmiştir. İlk olarak Milli Eğitim Plânının hazırlığını yapmak üzere Bakanlıkça kurulan bir komisyon, yaptığı çalışmalardan sonra 7 Kasım 1960 tarihinde Bakanlığa bir rapor sunmuştur. Bu raporda da İmam

---

⁶⁵ Bu okulların açılışında *Mahmud Celaleddin Ökten* (Celâl Hoca) (1882-1961)'in samimi gayretleri olmuştur. 1947 yılında emekli olduktan sonra, 1948 yılında açılan on aylık İmam Hatip kursunda öğretmenlik ve müdürlük yapmış, 1950 yılında iktidar değişince yedi yıllık İmam-Hatip Okulu lâyihasını Milli Eğitim Bakanlığına sunmuş ve teklifin kabulünde önemli rolü olmuştur. 1951'de açılan İstanbul İmam-Hatip Okulu'nun ilk kurucusu ve ilk müdürü olmuştur. Bu yönüyle İmam Hatip Okullarının kurucusu kabul edilir. Buradaki üç yıl müdürlükten sonra aynı okulda hocalığa devam etmiş ve 1959'da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'ne tayin olmuştur. Buradaki görevi de 1961 yılındaki vefatına kadar sürmüştür. İstanbul İmam Hatip Okulu, Longa'da (Yedikule) İmam-Hatip Kursu olarak hizmet vermiş olan kurs binasında tedrisata başlamış, daha sonra Celal Hoca'nın çabalarıyla Vefa Lisesi'nin karşısındaki eski ve harap vaziyetteki Zeyrek Ortaokulu binası temin edilmiştir. Buranın tamiri hocanın bir amele gibi çalışması ile kısa sürede tamamlanmış muhtelif okullardan toplanan sıra, masa ve diğer demirbaşlar tedarik edilerek Okul buraya taşınmıştır. Lise kısmının açılması da burada gerçekleşmiş, 10 kişiyle başlayan lise kısmından ilk defa 1956 yılında 9 kişi mezun olmuştur. (Bk., Mustafa Özdamar, *Celal Hoca Kuşağı*, İstanbul 1993, s. 78 vd.)

Hatip Okulları ile ilgili başlıca şu hususlara yer verilmiştir:

“İmam-Hatip Okullarının tasfiyesi, komisyonda çoğunlukla reddedilmiş, ıslah edilmesi ise yine çoğunlukla kabul edilmiştir. Yapılacak ıslahatın şu esaslara göre olması oy birliği ile benimsenmiştir:

-Öğrenci mevcudu az ve gelişme imkanı görülmeyenler hariç, diğerleri takviye edilerek devam ettirilmelidir,

-Bu okullar ortaokula dayalı olmalıdır,

-Müfredat programlarında genel bilgi ve din bilgisi verildikten başka, öğrencilerin meslek sahibi olma şartları sağlanmalıdır,

-Devrimlerimiz ile tatbikattan kaldırılmış olan fıkıh gibi konulara programda yer verilmemelidir,

-Bütün öğretmenler seçkin üniversite mezunlarından atanmalıdır.”

İmam Hatip Okullarının özellikle birinci kısımlarının kapatılarak ortaokul mezunlarını alan bir meslek okulu olması, meslek dışında bir yönlenmeye engel olmak için sayılarının azaltılması gibi istekler bundan sonra çeşitli platformlarda dile getirilmiştir.⁶⁶

1965-1971 döneminde, İmam Hatip Okullarında görülen niceliksel gelişmenin yanında önemli bir gelişme de bu okulların, ilkokula dayalı bir meslek okulu olmasının teyid edilmiş olmasıdır⁶⁷

12 Mart 1971 tarihli muhtıradan sonra kurulan yeni hükümetin programında “Milli Eğitim Reformu” başlığı altında “İmam Hatip Okulları ortaöğretim sistemine uyacak biçimde ıslah edilecektir” denilmektedir. 7 Nisan 1971 tarihinde faaliyete başlayan Eğitim Reformu çalışmalarında İmam Hatip Okullarının birinci devre programlarında din ile ilgili derslerin, çocuğun yaş ve

---

⁶⁶ Ayhan, *age*, s. 167 vd., 172 vd.

⁶⁷ İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nda (1968-1972), “Köy Ebe Okulları ile İmam-Hatip Okullarının ilk devreleri dışında ortaokul seviyesindeki bütün meslekî okullar genel ortaokul durumuna getirilecektir” hükmü Meclis onayından geçerek bu okulların, ilkokula dayalı bir meslek okulu olması karara bağlanmıştır. (Nahid Dinçer, *1913'ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi*, İstanbul 1998, s. 109; Ayhan, *age*, s. 184-185) Ayrıca Üçüncü Beş yıllık Kalkınma Planı Din Eğitimi Özel İhtisas Komisyonu ön raporunda ise: “İmam-Hatip Okullarının ikinci devreleri yeni orta öğretim sisteminin öngördüğü hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programları uygulayacak şekilde düzenlenmeli ve bu programların elde ettiği haklara sahip kılınmalıdır.” denilmektedir. (Dinçer, *age*, s. 118.)

fikir seviyesine ağır geldiği ve öğrenilmesi zaruri olan genel kültür derslerini engellediği gerekçesiyle bu okulları ortaokula dayalı meslek okulları olarak yeniden düzenlemek amacıyla da bir çalışma gurubu oluşturulmuştur.

Bakanlıkta bu çalışmalar yapılırken, Talim Terbiye Kurulu'nun 4 Ağustos 1971 gün ve 225 sayılı kararıyla:

-İmam Hatip Okulları ortaokul üzerine gerektiği ölçüde genel kültür ve din kültürü veren dört yıl süreli eğitim veren bir meslek okulu haline getirilmiş,

-Din hizmetlerinde imamlık ve hatiplik görevi alabilmenin yanında, din eğitimi veren yüksek öğretim müesseselerini bitirmiş olanlar bulunamadığı takdirde müftü-vaiz olarak da görev alabilme hakkı tanınmış⁶⁸

-Fark derslerini vermek kaydıyla diğer denk okullara yatay geçiş hakkı tanınmış,

-Mezunlarından Yüksek İslam Enstitüsü dışında bir yüksek öğretim kurumuna gitmek isteyenlere, lise programlarından birini seçerek o programın farklı derslerinden sınava tutulduktan ve o lisenin diplomasını aldıktan sonra bu isteklerinin karşılanacağı” esası getirilmiştir.

Böylece Milli Eğitim Bakanlığı Reform Komisyonunda ve Talim Terbiye Dairesi'nde alınan kararlara uygun olarak hazırlanan İmam Hatip Okulu İdare Yönetmeliği 22 Mayıs 1972 tarih ve 14193 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yeni sistem oluşturulmuş oldu. Bu statüye uygun olarak, orta kısmı kapanan, ortaokula dayalı ve tahsil süresi dört yıl olan yeni İmam Hatip Okulları için hazırlanan müfredat programı ise 31 Temmuz 1972 tarih ve 1708 sayılı Tebliğler Dergisi'nde neşredilerek yürürlüğe girmiş oldu ve 1972-1973 öğretim yılından itibaren yeni İmam Hatiplere sadece ortaokul mezunları alınmaya başlandı.⁶⁹

14.6.1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 29. maddesine istinaden ve IX. Milli Eğitim Şûrası (24 Haziran-4

---

⁶⁸ Bu husus, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Kanunu'nun 22. maddesinin (e) ve (f) bendlerinde belirtilen din hizmetlerinde görev alacakları tespit eden hükümlere istinad ettirilmektedir.

⁶⁹ Bk., Dinçer, *age*, ss. 121-134; Ayhan, *age*, s. 192 vd.

Temmuz 1974) kararı olarak⁷⁰ diğer teknik ve meslek okulları gibi İmam Hatip Okullarının “*İmam-Hatip Lisesi*” adını alması da yine bu döneme rastlamaktadır. Aynı kanunun 32. maddesi ise, İmam Hatip Liselerini, hem mesleğe hem yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır şeklinde tanımlayarak, 31. maddede belirlenen şartlar çerçevesinde mezunlarının Yüksek İslam Enstitüsü dışında da bazı yükseköğretim kurumlarına girebileceği hükmünü getirmiştir.

1973 seçimlerinden sonra kurulan koalisyon hükümeti (26.01.1974-17.11.1974) döneminde, 1974-1975 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmak üzere İmam Hatip Liseleri bünyesinde kapatılmış olan orta kısmın üç yıl olarak tekrar açılması hususu 02.8.1974 tarihli Bakanlık onayı ile yürürlüğe konmuştur.

Ayrıca, ilkokul 4 ve 5; ortaokulların 1, 2 ve 3; lise ve dengi okulların ise 1. ve 2. sınıflarına 1974-1975 öğretim yılından itibaren de zorunlu Ahlâk Dersleri konulmuş, bu konuda hazırlanan program 22.7.1974 gün ve 1798 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanmıştır.⁷¹

29 Aralık 1975 tarih ve 1866 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı’nın 10.12.1975 tarih ve 321.11/15264-11467 sayılı genelgesinden sonra ise, İmam Hatip Lisesi mezunlarının üniversite, akademi ve diğer yüksek öğretim kurumlarına girişte lise ve dengi meslek okulu mezunları gibi işlem görmeleri gerektiği hususu, konuyla ilgili tüm birimlere tebliğ edilmiş böylece İmam Hatip Lisesi mezunlarının yüksek öğrenim hakkı biraz daha netlik kazanmıştır.

Böylece 12 Eylül 1980 tarihine gelindiğinde İmam Hatip Liselerinin statüleri önemli oranda belirlenmiş, sayıları da 374’e ulaşmıştır.⁷²

İmam hatip liselerinin, 14.06.1973 tarihinde yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 32. maddesi ile “İmamlık ve hatiplik ve Kuran

---

⁷⁰ *Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası*, s. 393.

⁷¹ *Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası*, ss. 376-377.

⁷² Bk. Mustafa Öcal, *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, İstanbul 1994, ss. 68-69; Ayhan, *age*, ss. 203-205.

kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem de yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.” şeklinde belirlenen statüsü 12 Eylül 1980’e gelindiğinde de devam etmektedir. 1974’teki son düzenleme ile de 1975-1975 öğretim yılından itibaren ilkokula dayalı birinci devresi üç, ikinci devresi dört yıldır.⁷³

İmam Hatip Lisesi mezunlarının Yüksek İslam Enstitüleri dışındaki yüksek öğretim kurumlarına girişleri ise, Milli Eğitim Temel Kanunu 31. maddesinden sonra Milli Eğitim Bakanlığının 10.12.1975 tarih ve 15264 sayılı genelgesi ile daha da açıklık kazanarak diğer lise ve dengi okul mezunları gibi olmuştur.

16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı Kanunla Milli Eğitim Temel Kanununun 31. maddesinde yapılan değişiklikle “Lise ve dengi okulları bitirenler, yüksek öğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır” denilmiş ve hangi yüksek öğretim kurumlarına hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Yüksek Öğretim Kurulu tarafından belirlenir hükmü getirilmiştir.⁷⁴ Bu düzenleme ile bütün liselere dolayısıyla İmam Hatip Liselerine de eşit şartlarda üniversiteye giriş hakkının tanındığı teyid edilmiştir.

Böylece 1980 den sonraki yasal düzenlemelerde İmam Hatip Liselerinin, Milli Eğitim Temel Kanunundaki statüsü daha da belirginlik kazanarak muhafaza edilmiştir. 1980-1983 döneminde yeni bir İmam Hatip Lisesi de açılmamıştır.

1984-1985 öğretim yılından başlayarak sonraki yıllarda Klasik İmam Hatip Liseleri yanında Anadolu İmam Hatip Liseleri, Çok Programlı İmam Hatip Liseleri ve Yabancı Dil Ağırlıklı İmam Hatip Liseleri de açılmaya başlanmıştır.

Bu gelişmeler devam ederken, özellikle 1990’dan itibaren İmam Hatipler meselesi tekrar gündeme getirilerek konu ile ilgili raporlar hazırlanmaya, görüşler açıklanmaya başlanmıştır. TÜSİAD’ın 1990 yılında “*Türkiye’de Eğitim*” ve 1997 yılında “*Demokratikleşme Perspektifleri*” adıyla hazırlattığı iki raporda din

---

⁷³ Koç, “agm”, s. 311.

⁷⁴ 18.6.1983 tarih ve 18081 sayılı Resmi Gazete.

eğitimi içinde İmam Hatip Liseleri de ele alınmış ve bu okullarla ilgili yukarıda açıklanan 1980 öncesi olumsuz görüşler tekrarlanmıştır.⁷⁵

Bu yaklaşımlara ilk tepkiler dönemin devlet yöneticilerinden gelmiştir. 1990’da yayınlanan raporda geçen imam hatiplerle ilgili bölüm için Cumhurbaşkanı Turgut zal şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*İmam Hatip Liselerinin eksiklerini oturup önyargılarla değil, hakiki duruma iyi bakarak, muhakkak surette makul bir uzlaşı içerisinde ortaya koymamız lazımdır. Aksi takdirde biz toplum içindeki gerginliklere devam ederiz. Bunları ozemeyiz. Halk bu okulların binasını yapıyor, yurdunu yapıyor. Hiç devletten bir kuruş çıkmadan birçok yerlerde böyle yapıldı. Hepsi lokal derneklerdir. Tarikatlarla falan ilgisi yoktur... Bu halkın arzusudur, bu arzu ortada iken, biz bunu niye daha iyi yola ynlendirmeyelim? Bu arzunun arkasında halkın kendi çocuğuna daha sağlam dini eğitim verme arzusu yatıyor... Bu meseleyi bir ayrılık noktası olarak değil, birleştirici bir hüviyet içinde düzeltmemiz lazımdır...*”⁷⁶

Aynı raporu, dönemin Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol ise şöyle eleştirmektedir: “*...Demokrasiyi sadece ve dar anlamda özgürlük ile sınırlandırarak yorumlamak yanaltıcı olabilir, olabilmektedir de. Çünkü demokrasinin nihai amacı insanın mutluluğudur. Bunun temeli, insana verilen değer, gösterilen saygı, sevgi ve hoşgrdr. Bunun gereği ise, hakkaniyet ve adalet ilkelerine dayalı olarak “haklarda eşitliği” sağlamaktır. Bunun gereklerini yapmaktır. Bu görüşle raporun bir bölümünde yatay ve dikey geçişlerin demokrasinin gereği olduğu vurgulanırken, bir başka bölümünde, meslek okulları mezunlarının alanları dışında yükseköğretim kurumlarına girmelerinin önlenmesini teklif etmenin, birbiriyle bağdaşır ve açıklanır bir yanı yoktur... Özellikle İmam Hatip Lisesi mezunlarının, kendi alanları dışındaki yükseköğretime girmelerinin engellenmesinin, eğitimde fırsat eşitliği ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir...*”⁷⁷

Devlet kanalından gelen bu tepkilerin yanı sıra bu okullarla doğrudan

---

⁷⁵ Koç, “agm”, s. 312.

⁷⁶ Ayhan, *age*, s. 337.

⁷⁷ Avni Akyol, *Lâiklik ve Din ğretimi*, Ankara Aralık 1990, ss. 45-46.

alakalı olan kurumların temsilcileri ve çeşitli sivil toplum örgütleri de gerek yapılan ilmi toplantılar yoluyla gerekse basın-yayın yoluyla konunun önemini vurgulamaya ve sabit fikirlerle meselenin çözülemeyeceğini anlatmaya çalışmışlardır. Parlamenterler de konuyu TBMM çatısı altında değişik vesilelerle müzakere etmeye devam etmişlerdir.⁷⁸

O günlerde gündemdeki önemli bir konu ise 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 1973'te öngörülen ve sürekli gündemde olan sekiz yıllık kesintisiz eğitim meselesidir. Aslında ilk beş yıldan sonra yönlendirmeli olmak kaydıyla temel eğitimin zorunlu sekiz yıl olmasına karşı olan hiçbir kesim yoktur. Problem, bu sekiz yılın kesintisiz olması noktasındadır. Bu sekiz yılın kesintisiz olması halinde birçok meslek okulu yanında, ortaokulu kendi bünyesinde olan liseler ve bilhassa İmam Hatip Liseleri ile Kur'an kurslarının geleceği hakkında endişeler duyulmaktadır.⁷⁹

1990'lı yılların başlarında bu husus yetkililer tarafından 5+3 şeklinde düşünülmektedir. Zamanın Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol, Şubat 1991'de yayınlanan bir raporunda bu hususa açıklık getirmektedir: *“8 Yıllık Zorunlu İlköğretim, İmam Hatip Liselerine ve Kur'an kurslarına zarar vermeyecektir... İlk beş yıldan sonraki zorunlu 3 yıl için isteyen istediği orta öğretim kurumuna gider, üç yıl daha zorunlu okuyacak, ama istediği ortaokulda okur. Bu İmam Hatip orta kısmı da olur, diğer meslek liseleri orta kısımları da, düz orta okullar da. Yani diğer meslek liseleriyle birlikte İmam Hatip Liselerinin orta kısımları da öğretimlerine devam edeceklerdir... Buradaki üç yıllar ilkokul üzerine zorunlu eğitim sayılacaklar...”*⁸⁰

Sekiz yıllık zorunlu ilköğretimle ilgili tartışmalar devam ederken XV. Milli Eğitim Şûrası'nda (13-17 Mayıs 1996) konuyla ilgili önemli kararlar alınmıştır. Şûranın “İlköğretim ve Yönlendirme” başlığı altında aldığı kararların esasını Sekiz yıllık zorunlu eğitim oluşturmaktadır. Bu kararlarda, “Temel Eğitim” yerine “İlköğretim” kullanılması benimsendikten sonra, ilköğretim için

---

⁷⁸ Koç, “agm”, s. 313.

⁷⁹ Koç, “agm”, ay.

⁸⁰ DİB, *İlmi Dergi*, Şubat 1991, S: 2.

2+8+1 şeklinde bir formül önerilmiştir. Buna göre okul öncesi eğitim de ilköğretim bünyesine alınacak, ilköğretim sekiz yıl zorunlu ve kesintisiz olacak ve sekiz yıl sonunda tek tip diploma verilecektir. 9. sınıf ise liseye veya mesleki eğitime yönlendirme yılı olacaktır.⁸¹

Şûranın “Ortaöğretim Modeli İlke ve Önerileri” başlığı altındaki tekliflerde ise, mesleki ve teknik eğitimin en az sekiz yıllık ilköğretime dayanması esası karara bağlanmıştır.

Zorunlu İlköğretimin kesintisiz olmasına karşı çıkan üyeler, bunun sakıncalarını anlatmaya çalışmışlar ve 2+5+3+1, 1+3+5+1 ve 5+3 şeklinde teklifler ve değişiklik önerileri sunmuşlarsa da, bunlar oylama sonucu reddedilmiş ve komisyon raporu oy çokluğu ile kabul edilmiştir.⁸²

Bu şûradan kısa bir süre sonra 54. Cumhuriyet Hükümeti kurulmuştur. (28.6.1996-30.6.1997) Bu hükümet iktidarda iken 28 Şubat 1997 tarihli Milli Güvenlik Kurulu toplantısında “*Sekiz yıllık kesintisiz eğitimin tüm yurtta uygulamaya konulması, temel eğitim alan çocukların ailelerinin isteğine bağlı olarak devam edebileceği Kur’an kurslarının Milli Eğitim Bakanlığı’nun sorumluluğu ve kontrolünde faaliyet göstermeleri için gerekli idari ve yasal düzenlemelerin yapılması*” konusu karara bağlanıp hükümete tavsiye edilmiştir.

XV. Milli Eğitim Şûrası kararlarından sonra 28 Şubat Kararları da eğitim sistemini hukuki, ekonomik, teknik ve pratik bakımdan derinden etkileyecek sekiz yıllık kesintisiz eğitim konusunu hayata geçirmeyi öngörüyordu. Bu meselenin ciddiyeti ve doğuracağı sıkıntılar alanın uzmanları tarafından ele alınmış ve zorunlu eğitimin sekiz yıla hatta ülkenin şartları göz önünde bulundurularak on bir yıla çıkarılmasının gereğine işaret edildikten sonra şu teklifler üzerinde durulmuştur:

Zorunlu İlköğretimde ilk beş yıldan sonra yönlendirme yapılması, İmam Hatiplerin orta kısımlarının liselerin bünyesinde kalarak bunların zorunlu eğitimden sayılması, Kur’an kurslarının Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı olarak

---

⁸¹ Koç, “agm”, s. 314.

⁸² *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası*, ilgili bölümler.

öğretime devam etmesi, Kur'an kurslarındaki öğretimin zorunlu eğitimden sayılması ve buralardaki öğrencilere kurs imtihanlarla zorunlu eğitimdeki dersleri almalarının sağlanması.

Birçok sivil toplum örgütü toplantılarda, mitinglerde konuyu ele almış ve yetkililere mesaj ulaştırmaya çalışmışlardır. Dile getirilen ortak istek ise şu olmuştur: *“İmam-hatipler bir takım siyasi çekişmelere, ideolojik maksatlara kurban edilmesin. Velayet hakkı, öğrenci velilerinde kalsın ve milletin sesine kulak verilsin.”*

Bu gelişmeler devam ederken 54. Hükümetin istifasından sonra kurulan yeni koalisyon hükümetinin (30.06.1997-11.01.1999) hükümet programında sekiz yıllık ilköğretimin kesintisiz olarak uygulamaya konulacağına da yer veriliyordu. Nitekim hükümet güvenoyu aldıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na hazırlanan ve yürürlükteki bazı kanunlarda değişiklik yapılmasını öngören, konuyla ilgili kanun tasarısı Meclis gündemine alınmıştır. (22.07.1997).

Bundan sonra kanun tasarısı Plan ve Bütçe Komisyonunda müzakere edilmiştir. Müzakereler esnasında alternatif tasarılar da gündeme gelmiş, kabul edilen esas tasarıya birçok üye tarafından muhalefet şerhleri konulmuş, bunlar için kapsamlı gerekçeler eklenmiş ise de, kanun tasarısı oy çokluğu ile kabul edilerek meclis genel kuruluna sevk edilmiştir.⁸³

Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edilen kanun tasarısı, Meclis Genel Kurulunda da müzakere edildikten sonra 16.8.1997 tarihinde kabul edilmiştir. 4306 sayılı bu Kanun 18.08.1997 tarih ve 23084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili kanunların bazı maddelerinde değişiklik ve yenilikler getiren bu kanunda öne çıkan hususlar özetle şunlardır:

-İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

-İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edebilecekleri okullarla ilgili tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik

---

⁸³ Ayhan, *age*, ss. 382-406; 413-431.

servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

-Orta öğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir.

-“İlkokul” ve “ortaokul” ibareleri “İlköğretim Okulu” olarak değiştirilmiştir.

Bu kanuna eklenen geçici bir madde ile de şu hususlar hükme bağlanmıştır:

-İlköğretimin 6, 7 ve 8. sınıf öğrenimini ortaöğretim kurumları bünyesinde yapmakta olanlar ile çıraklık eğitim merkezlerindeki öğrenciler eğitimlerini bu kurumlarda tamamlarlar. 1997-1998 ders yılı başından itibaren bu sınıflara hiç bir şekilde öğrenci alınmaz,

-Bazı derslerin öğretimini yabancı dille yapan okulların hazırlık sınıflarında başarılı olanlar ile 1997-1998 öğretim yılında okumaya hak kazananlar da zorunlu eğitimlerini bu okullarda tamamlarlar.

Böylece geçici maddeyle hakları korunanların dışındakiler için yeni uygulama 1997-1998 öğretim yılından itibaren başlatılmış oldu ve bu yıldan itibaren kanun kapsamındaki diğer okulların yanında İmam Hatip Liselerinin de orta kısımlarına öğrenci alınmadı. Orta kısımda halen okumakta olan öğrencilerin birkaç yıl içinde mezun olmasından sonra, kanun kapsamındaki birçok okul gibi İmam Hatiplerin orta kısımları da kapanmış olacaktır.

1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren başlayan bu uygulama 2012-2013 eğitim-öğretim yılına kadar sürmüştür. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine 4+4+4 kesintili zorunlu eğitim kabul edilmiş ve İmam Hatip Okullarının orta kısımları tekrar eğitime açılmıştır.

A. Komisyon Raporları

Milli Eğitim Şûraları genel kurul görüşmelerinden önce illerde ve bölgelerde komisyonlar toplanarak raporlar sunmaktadırlar. İl komisyon raporlarında İmam Hatip Liseleri ile ilgili raporların çoğu XV. Milli Eğitim Şûrası'nda sunulmuştur. Az da olsa diğer şûralarda da sunulan raporlara aşağıda

yer verilecektir. Milli Eğitim Şûrası'nın il komisyon raporlarında İmam Hatip Liselerini ilgilendiren pek çok rapor sunulmasına rağmen bunlardan pek azı genel kurul görüşmelerinde yer almaktadır. İl komisyon raporlarında İmam Hatip Liseleri ile ilgili önemli gördüğümüz tavsiye niteliğinde olan raporlar aşağıda belirtilmiştir.

1. İl Komisyon Raporları

1- İmam Hatip Liselerine ilkokuldan sonra öğrenci alınmaya devam edilmelidir. Kur'an kursları ilköğretim kapsamına alınarak uygulanmalıdır.⁸⁴

2- İmam Hatip Liseleri meslek dersleri öğretmenleri yetiştiren ilahiyat fakültelerinde branşlaşmaya gidilmelidir.⁸⁵

3- Meslek liseleri ve İmam Hatip Liselerinin orta kısmında okuyan öğrencilerin statüleri aynen korunmalıdır.⁸⁶

4- Genel ya da meslek liseleri mezunlarına öğrenim görmedikleri dalda bir yükseköğretim programına girişte aldıkları kredilere göre şans tanınmalıdır. Mezun oldukları lise türü dışında tercihte bulunmaları halde caydırıcı puan kaybı sağlanmalıdır.⁸⁷

5- Meslek liselerinin, mesleğine uygun programlar seçtiklerinde ek puanları arttırılmalıdır. Meslek liselerinin alan bilgisi soruları yükseköğretime giriş sınavlarında kullanılmalıdır.⁸⁸

6- Genel lise ve meslek liselerinin bünyesinde bulunan ilköğretim kapsamındaki ortaokullar kademeli olarak ayrılmalıdır.⁸⁹

7- İmam Hatip Liselerinin bünyesinde tek ad altındaki şube uygulaması okul koşulları elverişli ise ayrı ad altında açılmalı, açılmıyorsa bu tür

---

⁸⁴ *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-2 İl Çalışmaları*, s. 1.

⁸⁵ *Age*, s. 14.

⁸⁶ *Age*, s. 24.

⁸⁷ *Age*, s. 25.

⁸⁸ *Age*, s. 30.

⁸⁹ *Age*, s. 38.

uygulamalardan bir daha yapılmamak üzere vazgeçilmelidir.⁹⁰

8- Genel liselerde, isteyen öğrencilere İmam Hatip Lisesi düzeyinde seçme meslek dersleri alabilmeleri sağlanmalıdır.⁹¹

9- İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim dersi ilk dört döneme değil altı döneme yayılmalıdır. İmam Hatip Liselerinde konu yakınlığı olan derslerin, tekrarlanan konuların çıkarılması sağlanmalıdır.⁹²

10- İmam Hatip Liselerinde görev alacak meslek dersi öğretmenlerinin aralarında branşlaşmaları için lisans programlarında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bunun yanında tüm meslek okullarında meslek derslerinin çok çeşitli olması nedeniyle öğretmen çok alanda hizmet vermektedir. Bu alanlarda da branşlaşmaya gidilmelidir.⁹³

11- Ticaret Lisesi ve İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri için de yükseköğretimde branşlaşmaya gidilmelidir.⁹⁴

12- İmam Hatip Okulu mezunlarını istihdamı için önlemler alınmalı; Diyanet İşleri Başkanlığı'na bu amaçla kadro verilmelidir.⁹⁵

13- İmam Hatip Liseleri meslek lisesi statüsüne alınarak bu okullardaki meslek dersleri öğretmenleri de meslek öğretmeni olarak kabul edilip, ücretlerini diğer meslek liselerindeki öğretmenler gibi meslek grubundan almaları sağlanmalıdır.⁹⁶

14- Mevcut mesleki ve teknik liselerin kapasiteleri arttırılmalı, Anadolu Ticaret, Anadolu Kız Meslek ve Anadolu İmam Hatip Liseleri açılmalıdır.⁹⁷

15- Öğretmen olmayan köylerde İmam Hatip Lisesi çıkışlı imamlar,

---

⁹⁰ Age, ay.

⁹¹ Age, s. 49.

⁹² Age, s. 71.

⁹³ Age, s. 73.

⁹⁴ Age, s. 110.

⁹⁵ Age, s. 117.

⁹⁶ Age, s. 124.

⁹⁷ Age, s. 170.

hizmet içi kurslardan geçirilerek, okuma yazma kurslarında görevlendirilmelidir.⁹⁸

16- Çok programlı liselere İmam Hatip Liseleri de dahil edilmelidir.

17- İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim ve Arapça dersleri 4. dönem sonunda okuma yazma derslerinin bitmesi; ileriki dönemlerde bu derslerin unutulmasına yol açmaktadır. Bu okullarda Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerinin ilk dönemlerdeki haftalık ders saati sayıları azaltılarak beşinci ve altıncı dönemlere dağıtılması daha faydalı olacaktır.

18- İmam Hatip Liselerinde, Akaid ve Fıkıh derslerinin ilk dönemlerden itibaren verilmesi öğrencilerin İslam dinini anlamalarına ve sağlıklı yorumlamalarına büyük ölçüde yardımcı olacaktır.

19- Kuran-ı Kerim, hadisler ve İslami eserlerin Arapça olması münasebetiyle; Anadolu İmam Hatip Liselerinde Arapça dili öğrenimine daha da ağırlık verilmeli ve bazı dersler Arapça okutulmalıdır.⁹⁹

20- Diyanet İşleri Başkanlığı yanında; belirli sayıda eleman çalıştıran fabrika, hastane ve iş yerlerinde moral, ahlak ve ibadet amacıyla imam hatip istihdamı zorunlu hale getirilmelidir.¹⁰⁰

21- İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin mesleğe yönelmesi düzenlenirken; devlet tarafından daha ehil insanlarla, din hizmetlerinin yürütülmesi sağlanmalıdır. Bu öğrenciler, mesleklerinin bir özelliği olarak orta, lise kısımlarını bir bütünlük içinde okuyabilmelidir.¹⁰¹

22- Birçok öğretim kurumlarının uzak yerleşim birimlerine şubeleri açıldığından, eğitim öğretim olumsuz yönde etkilenmektedir. Mevcut şubeler müstakil okullar haline dönüştürülmelidir (İmam Hatip Liseleri gibi).Eğitimin özelliği sebebiyle İmam Hatip Lisesi ve Anadolu Lisesi bünyesinde yer alan ilköğretim ikinci kademesi aynen devam etmeli diğer genel ve mesleki liseler

---

⁹⁸ Age, s. 173.

⁹⁹ Age, s. 189.

¹⁰⁰ Age, s. 205.

¹⁰¹ Age, s. 206.

bünyesindeki ortaokullar kaldırılmalıdır.¹⁰²

23- İmam Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenlerini yetiştiren ilahiyat fakültelerinde öğrencilerin ilgi alanı dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde, ders programları düzenlenmelidir.¹⁰³

24- Genel liseler bünyesindeki yabancı dil ağırlıklı liseleri paralel olarak İmam Hatip Liseleri bünyesinde de bu liselerin açılması hızlanmalıdır.¹⁰⁴

25- Askeri lise ve harp okullarına öğrenci alımında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin alınmaması ilkesi kaldırılmalı, ya da bütün meslek liseleri aynı uygulamaya tabi tutulmalıdır.¹⁰⁵

26- İmam Hatip Okulu mezunlarının istihdamı için Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, mahalli idareler, diğer kurum ve kuruluşlarda ihtiyaç duyulan kadrolar duyulmalıdır.¹⁰⁶

27- Bakanlık raporunda yer alan on önerinin; temel eğitimde Arapça, Osmanlıca, Kur'an-ı Kerim, Hadis, Çevre, Demokrasi, İnsan Hakları, Trafik, Kent Yaşamı, İnsan İlişkileri v.b dersler seçmeli dersler olarak konulmalıdır.¹⁰⁷

28- Özellikle İmam Hatip Liselerine olan talebi azaltmak üzere bu okulun müfredatındaki derslerin diğer okullara da seçmeli olarak konulması gerekir. Meslek liselerinin üniversiteye girişte önündeki engeller kaldırılmalı, isteyen her öğrenci istediği yükseköğretim programına yerleştirilmelidir.¹⁰⁸

29- İmam Hatip Lisesi mezunlarının istihdamları konusunda bakanlığının önerilerine katılmakla birlikte bu öğrencilerin eğilimlerine göre ara sınıflarda güzel sanatlar dallarına kaydırılmalarına imkan sağlamalı, ayrıca İmam Hatip Liselerine olan aşırı talebin azaltılması için diğer ortaöğretim kurumlarında da

---

¹⁰² Age, s. 220.

¹⁰³ Age, s. 221.

¹⁰⁴ Age, s. 221.

¹⁰⁵ Age, s. 224.

¹⁰⁶ Age, s. 257.

¹⁰⁷ Age, s. 273.

¹⁰⁸ Age, s. 291.

seçmeli ders olarak konulmalıdır.¹⁰⁹

30- İmam Hatip Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarının yükseköğretimdeki kurumlarındaki branşları ile ilgili alanları seçebilmelerini sağlamak için, teşvik olarak ekstra katkı puanı verilmelidir.¹¹⁰

31- YÖK Başkanlığı ile gerekli işbirliği ve koordinasyon yapılarak imam hatip liselerinin meslek dersleri öğretmenlerinin belirli branşlara göre yetişmelerini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.¹¹¹

32- İmam Hatip Liselerinde meslek dersi öğretmenlerine, branşlaşma getirilmelidir.¹¹²

33- İmam Hatip Liseleri orta kısmının temel eğitim ikinci kademedede olarak aynı kademedede devamı sağlanmalıdır.¹¹³

34- İmam Hatip Lisesi mezunlarının istihdamı için bakanlıklarca ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir. İmam Hatip Liselerindeki öğrencilerin uygulamalı çalışmaları belirli bir plan içinde okul dışındaki kurumlardan da yararlanılarak yapılmalıdır.¹¹⁴

35- İmam Hatip Liseleri, mevcut faaliyetlerine ek olarak, alanlarında denklik sağlayan kurslar, yetiştirme ve ilerleme vb. kurslar açabilmelidir.¹¹⁵

36- İmam Hatip Lisesi bitirenler branşlarında imamlık-hatiplik-vaizlik-müezzinlik-kayımlık-kurs öğretmenliği maddi olarak desteklenmeli ve tercih edilir konuma getirilmelidir.¹¹⁶

37- İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren ilahiyat fakültelerinde, öğrencilerin ilgi alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders

---

¹⁰⁹ Age, s. 306.

¹¹⁰ Age, s. 307.

¹¹¹ Age, s. 319.

¹¹² Age, s. 337.

¹¹³ Age, s. 352.

¹¹⁴ Age, s. 359.

¹¹⁵ Age, s. 381.

¹¹⁶ Age, s. 427.

programları düzenlenmelidir.¹¹⁷

38- Seçme nutku, Osmanlı kültürünü ve arşivleri incelemek için Osmanlıca, Arapça ve Kur'an-ı Kerim seçmeli dersler li dersler geniş tutulmalı Atatürk'ü daha iyi anlamak ve öğrenmek için arasına alınmalıdır.¹¹⁸

39- İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren ilahiyat fakülteleri öğrencilerinin, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları yeniden düzenlenmelidir.¹¹⁹

40- Lise ve dengi okulların tüm sınıflarında, Kur'an-ı Kerim ve İlmihal derslerini zorunlu, Arapçanın ise isteğe bağlı seçmeli dil olarak kullanılması, belirtilen bu durumun yerine getirilmesi halinde halkın İmam Hatip Liselerine ve Kur'an kurslarına olan aşırı talepleri ve yığılımların önleneceği düşünülmektedir.¹²⁰

41- Mesleki teknik ve yaygın eğitim kurumlarında eğitim görenlerin mesleki ahlaklarının yükseltilmesi için mevcut Din Kültürü ve Meslek Ahlakı derslerinin saatleri arttırılmalı, ayrıca halk eğitim merkezlerine de Din Kültürü ve Meslek Ahlakı branş öğretmenleri atanmalıdır.¹²¹

42- Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki kuran kursları nitelikleri bozulmadan, Mili Eğitim Bakanlığı ile koordineli olarak yapılacak ilave programlarla temel eğitim ikinci kademeye denk hale getirilmelidir.¹²²

43- İmam Hatip Lisesi merkez şubesinin dışında şube açması önlenmelidir.¹²³

44- İmam Hatip Liselerinden mezun olan öğrenciler, ilgili yükseköğretim kurumundan eğitim aldıktan sonra, imam-hatip olarak atanmalıdırlar.¹²⁴

45- İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren ilahiyat

---

¹¹⁷ Age, s. 433.

¹¹⁸ Age, s. 446.

¹¹⁹ Age, s. 465.

¹²⁰ Age, s. 473.

¹²¹ Age, s. 474.

¹²² Age, s. 490.

¹²³ Age, s. 499.

¹²⁴ Age, s. 513.

fakültelerinin öğrencilerin ilgi alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları düzenlenmelidir.¹²⁵

46- Üniversite sınavlarına girişlerde katsayı uygulamasının, Anayasa ve Milli Eğitim Temel Kanunu'nun eşitli ilkelerine aykırılığı göz önünde bulundurularak kaldırılmalıdır.¹²⁶

47- Yöneltmelerin birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi erken sınıflardan başlayarak (4. ve 5. sınıf) ortaöğretime geçişte, hem öğretmenlerin hem idarecilerin hem de öğrenci velilerinin kaygılanmalarının bir nebze önüne geçilmiş olacaktır. Böylece akademik eğitime yatkın olmayan öğrencilerin 8. sınıfa kadar sürüklenmesi engellenecektir.¹²⁷

48- 1999 sonrası katsayı uygulamasındaki değişiklikler, mesleki ve teknik liselere yapılan yönelmeyi olumsuz etkilemektedir. Çünkü, mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının alanlarına yönelik lisans programlarına geçişleri genel liselere göre dezavantajlı duruma getirilmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının alana yönelik hazır bulunuşluk düzeyleri daha yüksek olmasına ve hemen hemen genel lise programında benzer dersleri benzer kredilerde almış olmalarına karşın, teknik liselerin dezavantajlı duruma getirilmesi ülkenin kalkınma planlarına ters bir sonucun oluşmasına neden olmaktadır. Katsayı uygulaması sonucu ülkemizde sanayi ve iş hayatı için gerekli olan kaliteli ara eleman sıkıntısı artmıştır.¹²⁸ Katsayı uygulaması sonucu mesleki ve teknik liselere gelen öğrenci kalitesinin artırılması için üniversiteye geçişte bu uygulamanın kaldırılması gerekmektedir.¹²⁹

İllerde sunulan raporlara bakıldığında, İmam Hatip Liseleri ile ilgili olumlu öneriler olduğu görülmektedir. İllerin neredeyse tamamında bu okulların gerekliliği ve önemi ile ilgili teklifler üzerinde durulmuştur. Bu teklifler genel

---

¹²⁵ Age, s. 544.

¹²⁶ On Yedinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı İl Komisyon Raporları, s. 16.

¹²⁷ Age, s. 79.

¹²⁸ Age, s. 29.

¹²⁹ Age, s. 30.

kurul görüşmelerine taşınıyorsa, İmam Hatip Liseleri ile ilgili önemli değişikliklerin olacağı açıkça gözlenmektedir.

2. Bölge Komisyon Raporları

1- Meslek liselerinin orta kısımları aynı kalarak sekiz yıllık temel eğitimden sayılmalıdır.¹³⁰

2- İmam Hatip Liselerine olan talebi azaltmak için bu okullardaki meslek derslerinden bazıları, genel liselere seçmeli ders olarak konulmalıdır.¹³¹

3- İmam hatip ve meslek liselerindeki meslek dersleri öğretmenleri kendi alanlarında branşlaşmalıdır.¹³²

4- İmam Hatip Liselerinin orta kısmı, temel eğitim ikinci kademe olarak aynı okullarda devamının sağlanması, o alandaki meslek öğretime bütünlük kazandıracaktır.¹³³

5- Kur'an-ı Kerim dersi seçmeli ders olarak temel eğitim kurumlarının ikinci kademesinde okutulmalıdır.¹³⁴

6- Ortaöğretimde Kur'an-ı Kerim ve İlmihal Bilgileri adı altında seçmeli derslerin konulması sağlanmalıdır.¹³⁵

7- İmam Hatip Liselerinde; Akaid ve Fıkıh dersleri lise birinci sınıftan itibaren okutulmalı böylece öğrencilerin İslam dinini anlamalarına ve sağlıklı yorumlamalarına büyük ölçüde yardımcı olunmalıdır.¹³⁶

8- Osmanlıca dersi İmam Hatip Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi ile diğer ortaöğretim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulmalı, ders geçme ve kredi sisteminde ise seçmeli ders olarak okutulmalıdır.¹³⁷

9- İmam Hatip Lisesi mezunları, ilahiyat fakültelerini tercih etmeleri

---

¹³⁰ *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-3 Bölge Çalışmaları*, s. 3.

¹³¹ *Age*, s. 10.

¹³² *Age*, s. 31.

¹³³ *Age*, s. 32.

¹³⁴ *Age*, s. 77.

¹³⁵ *Age*, s. 82.

¹³⁶ *Age*, s. 103.

¹³⁷ *Age*, s. 104.

halinde, diğ er meslek okulu mezunlarına tanınan ilave puandan yararlanmalıdır.¹³⁸

10- İmam Hatip Liselerinde görev yapacak meslek dersi öğretmenlerinin branşlaşabilmeleri için lisans programlarında gerekli düzenlemeler yapılmalı; diğ er branşların öğretmenlerinde oldu ğ u gibi bu öğretmenlerin de yeterli pedagojik formasyon almaları sağ lanmalıdır.(4+1 yıl)¹³⁹

11- İmam Hatip Liselerinde Kuran-ı Kerim dersi ilk dört döneme de ğ il, altı döneme yayılmalıdır.¹⁴⁰

12- İmam Hatip Liseleri; mevcut faaliyetlerine ek olarak, alanlarında denklik sağ layan kurslar, yetiştirme ve ilerleme vb. kurslar açabilmelidir.¹⁴¹

13- İmam Hatip Lisesi mezunlarının Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı ile ilgili alanlarda hizmet verebilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması yoluna gidilmelidir.¹⁴²

14- İmam Hatip Lisesi mezunlarının istihdamların konusunda bakanlığımızın önerilerine katılmakla birlikte bu öğrencilerin eğ ilimlerine göre ara sınıflarda güzel sanatlar dallarına kaydırılmalarına imkan sağ lanmalı, ayrıca İmam Hatip Liselerine olan aş ırı talebin azaltılması için diğ er ortaöğ retim kurumlarında da seçmeli ders olarak Arapça, Kur'an-ı Kerim, Siyer dersleri konulmalıdır.¹⁴³

15- İmam Hatip Liselerinin uygulamaya yönelik programlarına ağı rlık verilmeli, yüksekokul kısmı ise daha ziyade uygulamaya yönelik olmalı ve böylece mesleklerinde daha iyi yetişmeleri sağ lanarak, ara eleman ihtiyacı günün şartlarına göre sağ lanmalıdır.¹⁴⁴

16- Kırsal kesimlerdeki insanlarımızın milli eğitim sistemine adapte olabilmesi için faaliyetlerini sürdüren kuran kurslarının müfredat programına

---

¹³⁸ Age, s. 107.

¹³⁹ Age, s. 130.

¹⁴⁰ Age, s. 132.

¹⁴¹ Age, s. 143.

¹⁴² Age, s. 161.

¹⁴³ Age, s. 164.

¹⁴⁴ Age, s. 164.

ilköğretim ikinci kademe derslerinin ilave edilmesi ve mezun olanlarının ilköğretim mezunu sayılmaları için gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.¹⁴⁵

17- Eğitimin özelliği sebebiyle İmam Hatip Liseleri ile Anadolu Liseleri bünyelerinde yer alan ilköğretim ikinci kademe okulları aynen devam etmeli, diğer genel ve mesleki liseler bünyesindeki ortaokullar kapatılmalıdır.¹⁴⁶

18- Mevcut okul şubeleri müstakil okullar haline dönüştürülmelidir. İmam Hatip Liseleri gibi birçok ortaöğretim kurumunun uzak yerlerim birimlerinde şubeleri açıldığından, eğitim öğretim olumsuz yönde etkilenmektedir.¹⁴⁷

19- İmam Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenlerini yetiştiren ilahiyat fakülteleri öğrencilerinin ilgi alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları oluşturulmalıdır.¹⁴⁸

20- İlahiyat fakültelerinde yapılan eğitimde; dört mezhebin ihtiyaçları doğrultusunda eğitim verilmeli ve bölgeye atanacak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri bölgenin özelliklerine uygun atanmalıdır.¹⁴⁹

21- İmam Hatip Lisesi mezunlarının istihdamı için Milli Savunma, Sağlık Bakanlığı ve mahalli idarelerde ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir.¹⁵⁰

22- Zorunlu ilköğretim 4+4 şeklinde yeniden yapılandırılmalıdır.¹⁵¹

23- 1999 sonrası katsayı uygulamasındaki değişiklikler, mesleki ve teknik liselere yapılan yöneltmeyi olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle ÖSYM tarafından yürütülen katsayı uygulaması tamamen kaldırılmalıdır.¹⁵²

Bölge komisyon raporları da il komisyon raporları doğrultusunda oluşmuştur. Fakat Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ilgili olduğu gibi İmam Hatip Liseleri ile ilgili sunulan bu olumlu raporlar, genel kurul görüşmelerine

---

¹⁴⁵ Age, s. 196.

¹⁴⁶ Age, s. 276.

¹⁴⁷ Age, s. 277.

¹⁴⁸ Age, s. 278.

¹⁴⁹ Age, s. 308.

¹⁵⁰ Age, s. 309.

¹⁵¹ On Yedinci Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dokümanı Bölge Komisyon Raporları, s. 81.

¹⁵² Age, s. 86.

yansımamıştır. Hatta bazı olumlu raporlar, tam tersi bir görüşle genel kurulda tartışılmıştır.

B. Şûra Gündemi ve Değerlendirmeler

Milli Eğitim Şûraları'nın genel kurul görüşmelerinde İmam Hatip Liseleri ile ilgili ağırlıklı olarak konuşulan konular başlıklar altında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim ve İmam Hatip Liseleri

Sekiz yıllık kesintisiz eğitim kararı XV. Milli Eğitim Şûrası'nda alınmış olsa da önceden bunun gerçekleşmesi için çeşitli hazırlıkların yapıldığı görülmektedir.

XIV. Milli Eğitim Şûrası'nın eğitim yönetimi ve eğitim yöneticiliği komisyon raporunda, ülkemizde 1970'li yıllardan beri tartışılan ve bir türlü uygulamaya konulamayan sekiz yıllık mecburi ilköğretimin gerçekleştirilmesi için, ortaöğretim kurumları bünyesindeki ortaokulların, İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesine bir an önce aktarılması gerektiği vurgulanmaktadır.¹⁵³

İmam Hatip Lisesi ve mezunlarının aleyhinde yapılan yayınlardan sonra dönemin devlet ve hükümet yetkililerinin bu okullara karşı artık kesin bir tavır alma anlayışı içerisine girdikleri anlaşılmaktadır. Arkasında büyük halk desteği olan okulları doğrudan ve tamamen kapatabilme imkan ve gücünü kendilerinde bulamayınca aldıkları ve uygulamaya koydu(rdu)ları bazı kararlarla hedeflerine ulaşmaya çalışmışlardır. Bunun için başvuru en makul yöntem Milli Eğitim Şûrası toplamak ve orada bazı kararlar aldırarak işi meşru(!) yönden halletmekti. Nitekim öyle yapılmış ve XV. Milli Eğitim Şûrası toplanmıştır.¹⁵⁴

a. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitime Hazırlık Çalışmaları

XV. Milli Eğitim Şûrası, 1995 yılında Tansu Çiller'in kurduğu ilk hükümet döneminde Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz tarafından başlatılıp, Necmettin Erbakan Hükümeti döneminde devam ettirilmiş ve ancak Mesut

---

¹⁵³ *On Dördüncü Milli Eğitim Şûrası*, s. 78.

¹⁵⁴ Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*, s.319.

Yılmaz'ın ikinci defa kurduğu hükümet döneminde sonuçlandırılmıştır.¹⁵⁵

1995 yılında, dönemin Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz tarafından XV. Milli Eğitim Şûrası demokratik bir anlayışla, illerin ve bölgelerin, bir başka ifade ile 'taban'ın görüşü de alınarak başlatılmıştı. Ancak illerde ve bölgelerde ortaya çıkan kararlar o dönemdeki beklentilerden farklı çıkmış olmalı ki şûra, Turan Tayan'ın Milli Eğitim Bakanlığı döneminde antidemokratik olarak sonuçlandırılmıştır.¹⁵⁶

İllerde ve bölgelerde alınan kararların büyük çoğunluğu, zorunlu eğitimin kesintisiz olması şeklinde değil, 5+3 şeklinde olmasıydı.

Şûra çalışmaları üç aşamalı olarak yürütülmüş ve neticeye varılmıştır.¹⁵⁷

I. aşama, "bilimsel değerlendirme" çalışmalarıdır. Ankara'da oluşturulan ön komisyonlar tarafından beş ayrı taslak olarak şûranın gündemi belirlenmiştir.

II. aşama "yöresel değerlendirme" çalışmalarıdır.

22 Mayıs-2 Haziran 1995 günleri arasında 76 ilde gündem maddeleri görüşülmüş ve her ilde ikişer hafta tartışılarak "il görüşleri" ortaya konmuştur.

İllerde ortaya çıkan görüşler 19-23 Haziran arası 13 bölgede hafta boyunca tartışılıp "bölge görüşleri" haline getirilmiştir.

III. aşama "genel değerlendirme" çalışmalarıdır.

Ankara'da bir hafta süreyle şûra salonunda gerçekleştirilmiş ve son kararlar alınmıştır.

b. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitimle İlgili İllerin ve Bölgelerin Görüşleri

İllerin tamamında sekiz yıllık zorunlu eğitim kabul görmüştür. Fakat kabul edilen bu zorunlu eğitim kesintisiz olarak değil, 5+3=8 yıl şeklinde ve yahut 4. 5. veya 6. sınıftan sonra yönlendirme şeklinde idi.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ Öcal, *age*, s. 319.

¹⁵⁶ Öcal, *age*, s. 320.

¹⁵⁷ MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-1 (Ön Komisyon Raporları)*, Ankara 1995.

¹⁵⁸ *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-2 İl Çalışmaları*.

On üç bölgeden sekizinin görüşüne göre; zorunlu eğitimin ilk beş yılından sonraki üç yılı mesleki ve teknik liselerin -özellikle de İmam Hatip Liselerinin- bünyesinde (ortaokul veya ilköğretimin ikinci kademesi olarak) kalması, beş bölgede ise; 4 veya 6. sınıftan itibaren yönlendirmeli olması şeklindedir. Bölgelerin ortak görüşlerinde “temel eğitim (ilköğretim) süresi; 1+5+3 şeklinde düzenlenmelidir.” cümlesi ile kesintili zorunlu eğitimin benimsendiği ortaya konmuştur.¹⁵⁹

Sekiz yıllık zorunlu eğitimin kesintisiz değil de, 5+3=8 yıl olarak kesintili olması için çok önemli gerekçelerden birini şûra öncesine bizzat Bakanlık hazırlamıştı. Şöyle ki: Milli Eğitim Bakanlığınca 1995 yılında hazırlatılıp, XV. Milli Eğitim Şûrası'nın bütün üyelerine; ‘bilgi edinip, örnek olarak kullanmaları’ maksadıyla gönderdiği ve içerisinde Avrupa’dan 12, dünyadan da gelişmiş ve kalkınmış 5 ülkenin eğitim sistemleri ile ilgili bilgilere yer verilen doküman/kitap incelendiğinde görülmektedir ki; toplam 17 ülkenin hemen hepsinde kesintili veya bölünmüş eğitim yaptırılmaktadır. Bu kitapçıkta yer verdiği bilgilerle Bakanlık, şûra üyelerine zımnen şunu demiş oluyordu: “Avrupa birliğine girmek üzere hazırlık yapan Türkiye olarak her bakımdan olduğu gibi, eğitim sistemi bakımından da onlar gibi olmak durumundayız. Onun için, bir şûra üyesi olarak fikir oluştururken, bu ülkenin eğitim sistemlerini örnek alın...” Şûranın iller bazında ve bölge çalışmalarında görev yapan üyeleri bunu iyi anlamış ve ülkemiz şartlarını dikkate alarak gereğini yapmıştır. Ancak şûranın son aşamasında Ankara’da alınan/aldırılan karar maalesef tam tersi olmuştur.¹⁶⁰

c. Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Genel Kurul Görüşmeleri

Şûra çalışmalarının son aşaması olan genel kurul görüşmeleri Ankara’da bir hafta boyunca sürdü.

XV. Milli Eğitim Şûrası'nın açılış konuşmasında dönemin Milli Eğitim Bakanı Turhan Tayan, ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren yönlendirmeye gidilmesi, en az sekiz yıllık bir zorunlu eğitim ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri

---

¹⁵⁹ *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-3 Bölge Çalışmaları.*

¹⁶⁰ Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*, s. 322.

doğrultusunda yetiştirilmelerinin ve nitelikli ara insan gücü yaratılmasının ana hedeflerden bir tanesi olduğunu dile getirmiştir.¹⁶¹

XV. Milli Eğitim Şûrası'nın "İlköğretim ve Yönlendirme" başlığı altında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim tartışmaları yapılmıştır. Genel kurul tartışmalarına geçmeden önce komisyon raporunda konuyla ilgili aşağıdaki maddelere yer verilmiştir:¹⁶²

-Sanayileşme ve demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılan ülkemizde, vatandaşların eğitim ihtiyacına cevap vermek üzere zorunlu eğitim süresinin uzatılması gereği hissedilmeye başlanmıştır. Beş yıllık temel eğitim hedefini gerçekleştiren ülkemizde, üç yıllık ortaokul eğitiminin de "zorunlu eğitim" kapsamına alınması ve sekiz yıllık zorunlu temel eğitime geçilmesi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 1973 yılında kabul edilmiştir.

-İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması ve zorunlu hale getirilmesi; toplumun refah düzeyinin yükseltilmesinde, kültürel değerler kazandırmada ve var olanı yaşatmada, en önemlisi, çağın gelişmelerini ve sorunlarını anlamada, bunlara çözüm üretmede daha geniş bir kitle katılımını sağlaması bakımından önem taşımaktadır.

-Yakın bir gelecekte 5-6 yaş okul öncesi eğitim, ilköğretim bünyesine alınmalı, ilköğretim kesintisiz sekiz yıllık zorunlu eğitim olarak uygulanmalı, sekiz yıl sonunda tek tip diploma verilmeli, 9. sınıf liseye ya da mesleki eğitime yönlendirme yılı olmalı, böylece ilköğretimde zorunlu 2+8+1 sistemi oluşturulmalıdır. Çocukluğun tam yaşandığı, çocukların kendilerini, ailelerin de çocuklarını tanıdığı bu dönemde çirak yapılmamalıdır. Uzun vadede zorunlu eğitim 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.

Komisyon raporları okunduktan sonra katılımcılar söz alarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Görüşlerin büyük çoğunluğu, 5+3 görüşünü savunmuş, İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının kapatılmaması gerektiğini dile getirmiştir.

Kesintili eğitimi savunan Eğitim Bilimci Mustafa Özcan, şu konuşmayı

---

¹⁶¹ *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası*, s. 33.

¹⁶² *Agş*, s. 102.

yapmıştır: “İmam Hatip Liselerine ilkokul 5’den sonra, ortaokul 1’den itibaren öğrenci almayacak olursanız, bunların mihraba geçtiği zaman, nazmın sahih olacak şekilde Kuran-ı Kerim öğrenmeleri mümkün olmamaktadır. Ortaokuldan sonraki yönlendirmemin, mesleğe yönelme konusunda isteği azalttığı da bir gerçektir. Çünkü bu, çocuğun gerek biyolojik, gerek zihinsel, gerek psikolojik gelişmelerine aykırı bir durumdur. Batı ülkelerinde bu yönlendirme 11. , 12. yaşlarda başlıyor, onun için çocuğun yönlendirmesini ileriki yaşlara bırakmak, yönlenmeyi 18 yaşından sonraya bırakmak gerçekçi değildir, insan gerçeğine, gelişme sürecine uygun bir tutum değildir. Zorunlu eğitim süresi uzatılmalı. 2+5+3+1 şeklinde hem memleket gerçeklerine, hem de ihtiyaçlara cevap verecek şekilde olmalıdır.”¹⁶³

Konuşmasının devamında Özcan, din eğitiminin önemini vurgulamıştır: “Din eğitiminin İslamı istemenin bilime aykırı yönü yoktur. Çünkü bilim kanunlarını Cenab-ı Hak Teala koymuştur, İslam da Allah’ın sözüdür. Atatürk diyor ki: “Allah’ın sözü ile iş arasında tezat olmaz.” Gerçek budur. Dine ve din eğitimine bu açıdan bakılmadığı müddetçe bu memlekette istikrarı sağlamanız mümkün değildir.”¹⁶⁴

Dönemin Milletvekili Ömer Özyılmaz, zorunlu eğitimin kesintili olması gerektiğini vurgulamıştır: “Sekiz yıllık eğitim elbette olmalıdır, hatta imkânımız olsa, devletimizin imkânı olsa daha fazla mecburi eğitim süresi olmasını da arzu ediyorum. Bununla beraber Batı âlemine baktığımızda, orada mecburi eğitim yahut zorunlu eğitim, bazı yerlerde 8 yıl, 10 yıl, 12 yıl, 15 yıl, bunları görüyoruz, ama her millet, her devlet kendi bünyesine uygun olarak bunu yapmaktadır. Bizde de milletimizin bünyesine en uygun olanı, zorunlu eğitimin sekiz yıl olmasının yanında; onun 5+3 şeklinde olanıdır. Aksi halde Milli Eğitim Şûramız bu kararı alır, devletimiz de bu kararı uygulamaya kalkışırsa, zaten öteden beri var olan devlet ve millet arasında hafif bir soğukluğu, belki biraz daha geliştirmiş oluruz.”¹⁶⁵

---

¹⁶³ Agş, s. 134.

¹⁶⁴ Agş, s. 135.

¹⁶⁵ Agş, s. 143.

Fizik Bilimci Ömer Asım Saçlı da aynı görüşü savunmuş, 5+3'ün daha uygun olacağını ifade etmiştir: “Dünyanın hiçbir gelişmiş ülkesinde 5 yılda kalan, hatta 8 yılda kalan temel eğitim bulunmamaktadır. Bu ülkeler temel eğitimi, 8 yıl, 9 yıl, 10 yıl gibi daha fazla sayıda yıllara ulaştırmışlardır. Bu ne kadar doğruysa, bunun kadar doğru olan başka bir gerçek daha vardır. Bu ülkelerin hiçbirinde de, bütün yıllar boyunca tekdüze bir eğitim verilmemektedir. Bu birincisi. İkincisi ise, temel eğitime başlama yaşı olan 6 yaş çocuğunun, psikolojik durumu, fizyolojik gelişim durumuyla, 14 yaşındaki bir çocuğun fizyolojik gelişim durumunu karşılaştırmanızı rica ediyorum. Bütün bu yaş grubunu bir küme içerisine koymak, fizyolojik açıdan, çocuğun psikolojisi açısından ne kadar doğru olur, bunu değerlendirmenizi istiyorum. Bu bakımdan, 5+3'ün daha uygun olacağı gözüküyor.”¹⁶⁶

TBMM Milli Eğitim Komisyonu Üyesi Mikail Korkmaz şu sözlerle İmam Hatip Liselerinin gerekliliğini vurgulamıştır: “İmam-hatip liseleri, partiler üstü bir program uygulayan, partiler üstü bir okuldur ve şuna inanıyorum, yıllarca, Demokrat Parti geleneğinden gelen Adalet Partisi'yle devam eden Doğru Yol'la meşaleleşen iktidar ortağı bir Bakanın bulunmuş olduğu bu ülkede, imam-hatiplilere büyük hizmet vermiş bir partinin, her ne kadar siyasi görüşümüzü paylaşmasa da, imam hatiplilerin aleyhine bir kanun çıkaracağına da inanamıyorum. Onun için lütfen, İmam Hatip Liselerinin üzerinde oyun oynamayalım. İmam Hatip Liselerine halk sahip çıkıyor; yalnız halktan gücünü almayanlar bu okulları kapatmıştır. 12 Mart muhtırasının sahipleri, halktan kopuk olduğu için kapatmıştır; ama, 12 Mart'tan sonra, halkın iradesiyle gelen CHP-MSP Koalisyonunda, Sayın Erbakan'ın da ortak olduğu ve büyük eğitimci Mustafa Üstündağ'ın Bakan olduğu bir dönemde, İmam Hatip Liseleri yeniden açılmıştır; çünkü, desteklerini halktan almışlardır. Onun için, lütfen, sizlerden istirhamım ve ricam, 5 yıldan sonra isteyen vatandaşlarımızın çocuğu, gitsin, 3 yılını istediği okulda okusun. Bunun çağdaşlıkla, çağla ne alakası var; ben, bunu anlayamıyorum. Çağ bizim üzerimizde değil, çağı biz yakaladık; inşallah, kalenin burcunu dikeceğiz; o kadar zor değildir çağı yakalamak; yeter ki çalışalım,

---

¹⁶⁶ Agş, s. 171.

sabahın 5'inden akşamın 12'sine kadar vatandaşın hizmetinde ibadet aşkıyla, bu vatan bayrağı altında hizmete varsak, çağ bizim gerimizde kalacaktır, çağdaş ülkeler yeniden bizim ayağımızın dibine gelecektir. Onun için sayın eğitimciler, büyüklerimin, hocalarımın ellerinden öpüyorum ve benim yaşımdaki meslektaşlarıma hürmet duyarak diyorum ki: İmam Hatip Liseleri bu ülkenin gerçeğidir. Bilim belli yaşlarda aranır; ağaç yaşken eğilir. 20 yaşında, yeni mir Tayyar Altıkulaç, yeni bir Lütfi Doğan veyahut Abdurrahman Gürses yetiştiremezsiniz, bir Hayrettin Karaman'ı yetiştiremezsiniz, bir Ahmet Gül, bir Halil Hayık yetiştiremezsiniz.”¹⁶⁷

TBMM Milli Eğitim Komisyonu Üyesi Tuncay Karaytuğ aşağıdaki sözleriyle sekiz yıllık kesintisiz eğitimin gerekliliğini ifade etmiştir: *“Eğer, 5+3 değil de sekiz yıllık kesintisiz uygulamaya geçilirse, yine bir konuşmacının ifadesiyle, böyle bir uygulama, İmam Hatip Liselerinin köklerini kurutacağını, köklerinden yoksun bırakacağını ifade etti. Bunun hiç ilgisinin olmadığını sanıyorum; çünkü İmam Hatip Okullarını, zamanı geldiğinde meslek okulu, zamanı geldiğinde genel amaçlı bir okuldur şeklinde nitelediklerinden dolayı, burada bir çifte standart olduğu kanaatindeyim. İmam Hatip Okullarının orta kısımlarının kaldırılması halinde ülkenin 25-30 milyonluk nüfusunun bir karşı cephe oluşturacağı yolunda kullandı bir sayın konuşmacı. Burada, yine, 5. sınıftan sonra tercih hakkı tanınması, 6, 7 ve 8. sınıfların ayrı bir diplomayla değerlendirilmesi yolundaki önerimin hali hazırda İmam Hatip Okullarının sadece ortaokul kısımlarından yoksun bırakılmasının önlenmesi amacına dönük olmadığını, tam tersi, eğer böyle bir uygulama söz konusu olacaksa; yani, 5+3 uygulaması söz konusu olacaksa, bütün okulların, 6, 7 ve 8. sınıflarının İmam Hatip Okullarının hazırlık sınıfı olacağı kanaatindeyim.”¹⁶⁸*

Dönemin Milletvekillerinden Tayyar Altıkulaç da İmam Hatip Liselerine karşı olumu bir tutum izlemiştir: *“Meslek okullarının orta kısımlarında, çeşitli meslek okullarında ve bu arada İmam Hatip Liselerinde tabii, acaba, bu ortak kültür anlayışını zedeleyen bir şey mi var. İmam Hatip Liselerinin orta*

---

¹⁶⁷ Ağş, s. 177.

¹⁶⁸ Ağş, s. 168.

kısımlarında, diğer ortaokullara ya da meslek okullarına nispetle farklı okutulan şey nedir; K.Kerim ve Arapça derslerinden ibaret değil midir? Bunun karşılığında diğer okullarda da başka seçmeli dersler okutulmaktadır. O halde, ortaokulda ve diğer meslek okullarında okuttuğunuz her şeyi İmam Hatip Lisesinde de okutuyorsanız, eksik kalan şey nedir? Biz, yıllardır, 7 yıl uygulamalı İmam Hatip Liseleri sistemi üzerindeyiz; ancak açık bir şekilde ifade ediyorum ki, yıllardır, yine 7 yıllık İmam Hatip Lisesi uygulaması sonunda elde ettiğimiz ürünlerin birer meslek adamı olarak ihtiyaca ne kadar cevap verdiğini ya da vermediğini tartışıyoruz. Bu problemi bitirdik mi ki; yani 7 yıllık bir İmam Hatip Lisesi uygulamasıyla Türkiye'nin ihtiyacı olan meslek adamlarını, yeterince, hatta fazlasıyla ihtiyaç üstü bir kapasitede yetiştirdiğimiz kanaatinde miyiz ki, bunun tabanını budayarak, bu öğretimi 4 yılda karşılayabileceğimizi düşünüyoruz. Ben, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ihtiyaçları açısından bu yaklaşımı oldukça sakıncalı görüyorum. Bunun ardından birtakım oluşumlar, ülkede din görevlisi yetiştirme ihtiyacını duyacak illegal çalışmalar başlayacak bu ülkede. Vaktiyle yaptığımız gibi, eğitim noksanlıkları giderilmeden, 5 yıllık ilkokul mezunu vekil imam hatiplere, o meslektaşlarımıza “siz imamsınız” dedik; yine, öylesine birtakım zaruretlerle karşı karşıya kalırız diye endişe ediyorum.”¹⁶⁹

Gazeteci Abbas Güçlü de sekiz yıllık zorunlu eğitimin kesintisiz olmasını ve İmam Hatip Okullarının kapatılmasını öngörmüştür: “Milli Eğitim Şûrası'nın ana konusu, İmam-Hatiplerin orta bölümlerinin kaldırılıp kaldırılmaması konusuna kilitleti kaldı. İmam hatiplerin orta bölümlerinde 300 bin öğrenci var. Türkiye'de 15 milyon öğrenci var. 300 bin öğrencinin kaderi için, 15 milyon öğrencinin, biz, daha fazla eğitim almasını, çağa daha fazla ayak uydurmasını engellemeyelim diyorum. Bu, 23 yıldır engelleniyor, bir 23 yıl daha engellenmesin ve bir an önce bu çıksın diyorum.

Burada İmam Hatiplilerin mağdur olması, dinin mağdur olması kesinlikle söz konusu değildir. Türkiye'de, artık dinini herkes öğreniyor, hiç bir engelleme yok. Üniversiteler çoğaldı; artık, başörtüsü sorunu olmadığı halde, Refah

---

¹⁶⁹ Agş, s. 156.

Partililer, bazı kimseler, artık kazanılmış haklarımızı kaybetmeyelim diye hala başörtüsü sömürüsü yapıyor.

İmam Hatip Liselerinin orta bölümleri, eğer, din eğitimini çok iyi veriyorsa, bu eğitimden sadece 300 bin öğrenimiz yararlanıyor. O zaman ben diyorum ki, gelin, sadece 300 bin öğrencimize değil, 15 milyon öğrencimize de daha iyi din eğitimini nasıl veririz onu tartışalım; ona kimse karşı çıkmıyor.”¹⁷⁰

Türkiye İmam Hatip Vakfı Genel Merkezi Başkanı Adil Küçük de İmam Hatip Liselerinin gerekliliğini şu sözlerle vurgulamıştır: “Ben şuna inanıyorum, peşin hükümle konuşmuyorum, rahatsız da olmayınız. Çünkü halkı arkasına almayan bir karar her halükarda yalnızsa Bağdat’tan döner. Ümit ederim hayırlı olur, iyi niyetlidir, millet–memleket için hayırlı olur. Alınan kararların behemehal hatalı olup olmaması çok mühim değil. “Bazısından dönülür, tamiri mümkündür; bazısından dönülmez tahribatının hakkından gelinmez.” Ortaöğretimde bazı şeylerden şikayet ediyoruz. Hiç zihinlerinizi rahatsız etti mi? Bu sokaklarda illegal örgütlerin bayraklarını çeken insanların içerisinde bir orta öğretim kurumu olan İmam Hatip camiasından bir Allahın kuluna rastladınız mı? Neden diye kendimize sormamız, bunun cevabını bulmamız lazım. Halk bunu soruyor, devasını bu okulda gören, bu okulu tercih ediyor ve bu camianın insanları hiçbir kardeş okulu ayrı bir okul, aykırı bir okul olarak da kesinlikle görmüyor. Ama nedense ısrarlı bir kesimin İmam Hatip denince aklı başından gidiyor. Halbuki İmam Hatip dünyamıza lazım, ahiretimize lazım. Biz kimsenin cenazesini yıkamayız demiyoruz. O zaman olur mu bu? Ama dünyamıza lazım şu an için. O kardeş okullarla biz sarmaş-dolaşız, hiç İmam Hatip Okulu ile bir başka okulun kavgasına şahit oldunuz mu? Olmadı, öyleyse ortaöğretimin okutulan bütün derslerinde yetiştireceğimiz ustadan menfaat görmek istiyor isek, milli kalkınmamızda bir rolü olsun istiyor isek, okuttuğumuz derslerde çocuğa ahlaki değerleri ki bunun özü İslam’dır. Çağdaş ahlak olabilir, o ortanın malıdır, ama ben % 99’u bir Müslüman olan bir ülkenin evladım, İslam ahlak değerleriyle bu çocukları yetiştiremezsem Güneydoğu’da yaptıkları gibi, devletin aracını yakan

---

¹⁷⁰ Agş, ss. 184-186.

insanları yetiştirmiş oluruz veya İstanbul'da güzelim üniversiteyi tarumar eden insanları yetiştirmiş oluruz.

5+3 kararı Sayın Bakanımın da mensup olduğu siyasi partinin 5 milletvekili ve 15 Anavatanlı milletvekilinin katılımı ile o günkü SHP'li arkadaşlarımızın salonu terk ettiği bir Milli Eğitim Komisyonu oturumunda ki o devrede hasbelkader ben de bulundum. 5+3 kararı benimsenmiş, araya çeşitli hadiseler girmiş, erken seçim münasebetiyle 91'de bu olay kapanmıştı.

Şimdi o gün o doğruysa, bu mu yanlış, bugün bu doğruysa o mu yanlış? Bunu daha çok tartışacağız, ama medeni seviyelerde tartışacağız. Demek ki ben şunu anladım; biz yeterince İmam Hatip camiası olarak kendimizi cemiyete, özellikle üniversiteli profesör hocalarımıza, doçentlerimize, bilim adamlarımıza yeterince anlatamamışız. Biz mesaimizi gayret vereceğiz, anlatacağız ve sizden de bir kardeşiniz olarak ricam, lütfen bu camiayı tanıyın, bu camianın evlatları 53 parça okuldan her hangi birisidir ve bu devletin çimentosudur. Alacağımız kararların hayırlı olmasını diliyorum”¹⁷¹

Genel kurul tartışmalarına baktığımızda açıkça görülüyor ki, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, kesintili eğitimin kabul edilmesi üzerine yorumlar yapılmıştır. Fakat kararlara baktığımızda yapılan görüşmelerin hiçbir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Şûra çalışmalarının dördüncü ve son aşamasında; bir taraftan il ve bölgelerin tekliflerinde yer alan görüşlere, diğer taraftan Avrupa ve dünya ülkelerindeki kesintili veya yönlendirmeli uygulamalara rağmen, “sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim” kararı kabul edilmiştir.

13-17 Mayıs 1996 tarihlerinde tamamlanan XV. Milli Eğitim Şûrası'nın genel kurulunda (şûra çalışmalarının dördüncü ve son aşamasında), üyelerin önemli kısmının, hem önceden örnek olarak kendilerine gönderilen Avrupa ve dünya ülkelerinin eğitim sistemleri ve hem de il ve bölgelerde alınan kararlar

---

¹⁷¹ Agş, s. 251-252.

doğrultusunda düşünce üretmeye başladıkları dikkat çekmiştir.¹⁷²

Toplam 880 kişilik şûra üyeleri, ilk iki gün boyunca 160-170'er kişilik komisyonlar halinde çalıştılar. Komisyonlarda, il ve bölgelerde ortaya çıkan görüşler ile Avrupa ve dünya ülkeleri örnekleri yok sayılarak, üzerlerinde hiç konuşma ve tartışma dahi yaptırılmamıştır.¹⁷³

Neticede, 15 Mayıs 1996 Çarşamba günü genel kurula, il ve bölgelerden gelen görüşlerde olduğu gibi zorunlu eğitim, 1+5+3=9 veya 5+3=8 yıllık olarak değil, “sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim” teklifi sevk edilmiştir. Buna rağmen genel kurulda özellikle sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin aksine, 5+3=8 yıllık kesintili zorunlu eğitim görüşünün benimsenebilme ihtimali yüksekti. Ancak Bakanlık yetkililerince alınan bazı tedbirlerle ilköğretim okullarının öğretim süresinin ‘kesintisiz zorunlu sekiz yıl olması’ zoraki de olsa Şûra Genel Kurulu’ndan geçirilebilmiştir.¹⁷⁴

İl ve bölge teklifleri arasında, ilk ve ortaöğretim kurumlarına zorunlu, seçmeli veya isteğe bağlı olarak konulması benimsenen dini nitelikli ders teklifleri ise yetkililerce genel kurul gündemine dahi getirilmemiştir. Bununla ilgili olarak, bazı üyelerin dilekçe vererek genel kurul gündemine alınmasını talep ettikleri teklifler ise hep reddedilmiştir.¹⁷⁵

Şayet, illerin ve bölgelerin ortaya koydukları görüşler doğrultusunda karar alınmış olsa idi, Şûra’dan 5+3=8 yıl kesintili veya yönlendirmeli zorunlu eğitim kararı çıkmış olacaktı. Bunu ilk beş yıllık kısımdan sonraki üç yıllık ikinci kısmı (6.7.8. sınıfları) bazı meslek liselerinin bünyesinde zorunlu ilköğretimimin ikinci kademesi olarak devam ediyor olacaktı. Yahut da yine sekiz yıllık zorunlu eğitim bir bütün olacaktı. Ancak son üç yılda çocuklar ilgi alanlarına ve yeteneklerine göre seçebilecekleri veya isteyerek alabilecekleri derslerle mesleki ve teknik liselere yönlendirilmiş olacaktı.¹⁷⁶

---

¹⁷² Öcal, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Din Eğitimi*, s. 323.

¹⁷³ *Age*, s. 324.

¹⁷⁴ *Age*, ay.

¹⁷⁵ *Age*, ay.

¹⁷⁶ *Age*, ss. 324-325.

Şûra'nın bu kararlarından sonra, hükümet programlarında İmam Hatip Liselerinin birinci devrelerini koruyacak uygulamaların yapılabileceği beklentisi, ilgili kamuoyunda hakim iken 28 Şubat 1997 tarihli Milli Güvenlik kararlarının 3. maddesinde, şu husus hükümete tavsiye edilmiştir. “Genç nesillerin körpe dimağlarının öncelikle Cumhuriyet, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma ülkü ve amacı doğrultusunda bilinçlendirilmesi ve çeşitli mihrakların etkisinden korunması bakımından:

a. Sekiz yıllık kesintisiz eğitim tüm yurttta uygulamaya konulmalı,

b. Temel eğitim almış çocukların, ailelerin isteğine bağlı olarak, devam edebileceği, Kur'an kurslarının Milli Eğitim Bakanlığı sorumluluğu ve kontrolünde faaliyet göstermeleri için, gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu kararlar alınıp kamuoyuna duyurulduktan sonra, radyo, televizyon ve yazılı basında çok yönlü tartışmalar başladı.¹⁷⁷

Şûra kararları açıklandıktan sonra çeşitli tepkiler ortaya konmuş, alternatif seçenekler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Gelişen ve değişen dünyada vazgeçilmez yerini almış olan ülkemiz insanlarından hiçbirinin veya herhangi bir kesiminin sekiz yıllık mecburi temel eğitime karşı çıkması ve tavır alması söz konusu değildir. Hele, ilk gelen ayetleri “oku...” emrini veren, içerisinde: “hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” vb. ayetlerle daima okumayı emir ve tavsiye eden bir kutsal kitaba sahip din mensuplarının sekiz yıllık değil on iki yıllık da olsa mecburi temel eğitime karşı çıkmaları ve tavır almaları düşünülemez.¹⁷⁸

Ancak, esasen Milli Eğitim Temel Kanununda yer alan ve son yıllarda açılışları hızlandırılan ve ayrıca XV. Milli Eğitim Şûrası'nın gündem maddelerinden birini teşkil edecek olan sekiz yıllık mecburi temel eğitime, bazı özel durumlar dikkate alınmadan geçilirse, bilhassa 5 yıllık ilkokula dayalı eğitim öğretim yaptıran İmam Hatip Liseleri, Anadolu liseleri, Çıraklık Eğitim

---

¹⁷⁷ Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s. 410; Sabah Gazetesi, 19 Mart 1997.

¹⁷⁸ Mustafa Öcal, *15. Milli Eğitim Şûrası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi, Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı Yayınları*, İstanbul 1996, s. 29.

Merkezleri ve Kur'an kursları gibi okul veya eğitim merkezlerinin arkasındaki milyonlarca insanımız son derece rahatsız ve tedirgin edilmiş olacaktır. Çünkü doğrudan sekiz yıllık temel eğitime geçiş, yukarıda da ifade edildiği gibi, bu okulların tabanının kaybolması ve öğrenci kaynaklarının kuruması demektir. Bunun örneği, 12 Mart 1971 askeri muhtırasından sonra kurulan hükümet döneminde yaşanmıştır.¹⁷⁹

Söz konusu hükümetçe alınan bir karar gereği, -o zamanki adıyla- İmam Hatip Okullarının orta kısmının öğretim süresi 4 yıl iken, 1971-1972 öğretim yılından itibaren 3 yıla indirilmiştir. Ayrıca orta kısmın programları arasından dini dersler de çıkarılmış ve tamamen düz devlet ortaokulu haline dönüştürülmüşleridir. Bir bakıma, içerisinde dini derslerin yer almadığı sekiz yıllık temel eğitime geçiş denemesi yapılmıştır. İşte bu uygulama üzerine İmam Hatip Okulları çok büyük oranda öğrenci kaybına uğramıştır.¹⁸⁰

Öcal'ın XV. Milli Eğitim Şûrası ile yaptığı tekliflerde aşağıdaki maddeler yer almaktadır:¹⁸¹

1-Sekiz yıllık temel eğitime geçişte 5+3=8 yıl formülü uygulanmalıdır.

2-Üniversitelere girişte "eğitimde fırsat eşitliği" ilkesine bağlı kalınmalıdır.

3- İmam Hatip Lisesi ve diğer mesleki ve teknik lise mezunlarına da Harp Okullarına giriş hakkı tanınmalıdır.

4-İmam Hatip Liseleri ve diğer mesleki ve teknik liseler de sınıf geçme sistemi içerisinde yerlerini almalıdırlar.

5-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri, "Din Bilgisi" adıyla ilkokul 1. sınıftan başlatılarak okutulmalıdır.

6-Din Kültürü dersleri ilkokullarda "branş dersi" olarak kabul edilmelidir.

---

¹⁷⁹ Age, s. 30.

¹⁸⁰ Age, ay.

¹⁸¹ Age, ss. 35-45.

7-İlk Okullarda ve İlk Öğretim Okullarında Din Kültürü dersini okutacak elemanların yetiştirilmesi: ilkokul ve İlköğretim Okullarında da Din Kültürü derslerini öncelikle ilahiyat fakültesi mezunları okutmalıdır, İlahiyat Meslek Yüksekokulu mezunlarına Din Kültürü Öğretmenliği hakkı verilmelidir, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Formasyon Kazandırma Kursundan geçirilen Sınıf Öğretmenleri Branş Öğretmeni olarak atanmalıdırlar, Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümünde “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Yan Alanı” açılmalıdır.

8-ÖSYM’ce düzenlenen ÖSS ve ÖYS sınavlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dahil liselerde mecburi olarak okutulan bütün derslerden sorulara yer verilmelidir.

XV. Milli Eğitim Şûrası kararlarından sonra 28 Şubat kararları da eğitim sistemini hukuki, ekonomik, teknik ve pratik bakımdan derinden etkileyecek sekiz yıllık kesintisiz eğitim konusunu hayat geçirmeyi öngörüyordu. Bu meselenin ciddiyeti ve doğuracağı sıkıntılar alanın uzmanları tarafından ele alınmış ve zorunlu eğitimin sekiz yıla hatta ülkenin şartları göz önünde bulundurarak on bir yıla çıkarılmasının gereğine işaret edildikten sonra şu teklifler üzerinde durulmuştur:¹⁸²

Zorunlu ilköğretimde ilk beş yıldan yönlendirme yapılması, İmam Hatiplerin orta kısımlarının liselerin bünyesinde kalarak bunların zorunlu eğitimden sayılması, Kur’an kurslarının Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı olarak öğretime devam etmesi, Kur’an kurslarındaki öğretimin zorunlu eğitimden sayılması ve buralardaki öğrencilere kurs imtihanlarla zorunlu eğitimdeki dersleri almalarının sağlanması.

İllerde ve bölgelerde alınan 5+3 şeklinde kesintili zorunlu eğitim kararı çıkmasına ve diğer ülkelerde uygulanan eğitim sistemleriyle ilgili hazırlanan raporlara rağmen XV. Milli Eğitim Şûrası’nda sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim kabul edilmiştir. Kararların ardından verilen tepkilere rağmen 2012-2013 eğitim-öğretim yılına kadar bu uygulama devam etmiştir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle sekiz yıllık kesintisiz eğitim yerine 4+4+4 kesintili on iki yıl

---

¹⁸² Koç, “agm”, s. 315.

zorunlu eğitim kabul edilmiş ve İmam Hatip Okullarının orta kısımları tekrar eğitim öğretime açılmıştır.

2. İmam Hatip Liseleri ve Katsayı Uygulaması

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim kararının arkasından çok büyük oranda öğrenci kaybederek büyük darbe yiyen meslek liseleri ile İmam Hatip liselerine asıl darbe; 1998'de Yüksek Öğretim Kurulu ile Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce alınan bir kararla vurulmuştur: Şöyle ki: 1973'te kabul edilip yürürlüğe konulan Milli Eğitim Temel Kanunu gereği bütün lise ve meslek lisesi mezunları eşit şartlarda üniversite sınavlarına girme hakkının elde etmişken, Prof. Dr. Kemal Gürüz'ün Yüksek Öğretim Kurulu başkanlığı döneminde, 1998'de alınan bir kararla meslek liselerinin aleyhine eşitlik bozuldu. Lise mezunlarının ortaöğretim başarı puanları belirlenirken 0.5 ile, meslek liselerinin mezunlarının ortaöğretim başarı puanlarının hesaplanmasında 0.2 ile çarpılması kararı alındı. Bu karar meslek lisesi mezunlarının aleyhine yaklaşık 30 puanlık bir fark meydana getirdi. Yani, bir lise mezunu ile bir meslek lisesi mezunu üniversite giriş sınavında eşit sayıda soru cevaplamış olsa bile, lise mezununa yaklaşık 30 puan ilave edilerek meslek lisesi mezunu saf dışı bırakılmış oluyordu.¹⁸³

İşte bu karar ve uygulama bütün mesleki ve teknik liselerle birlikte özellikle İmam Hatip Lisesi mezunlarının önünü kesmiş oldu. Bu uygulamanın sonucu olarak; 1999-2000 öğretim yılı için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce yapılan Yabancı Dil sınavları sonuçlarına göre; 100 sorudan 99'unu cevaplayan İmam Hatip Lisesi mezunu öğrenciler, uygulamaya konulan yeni sistemin azizliğine uğrayarak istedikleri bölümlere giremediler. Bu durum, Eylül 1999 tarihinde günlerce bazı TV ve gazetelerin haber konusu oldu.

Alınıp uygulamaya konulan bu kararlar meslek liseleri mezunları için iki hak ihlali birden yapılmıştır:¹⁸⁴

Birincisi; Milli Eğitim Temel Kanununun 32. maddesi ihlal edilerek bütün meslek liseleri mezunlarıyla birlikte İmam Hatip Lisesi mezunları ' hem mesleğe

---

¹⁸³ Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*, s. 334.

¹⁸⁴ Age, s. 335.

ve hem de yüksek öğrenime' değil, 'hem mesleğe ve hem de kendi alanındaki yüksek öğrenime' gitmeye mecbur hale getirilmiştir.

İkincisi ise; üniversiteye girişte ortaöğretim başarı puanlarının hesaplanmasında getirilen esasın kademeli olarak değil, bütün sınıflara birden uygulanmasıyla ortaya konmuştur. Oysa 1973'te Milli Eğitim Temel Kanunu yürürlüğe girdiğinde, kademeli olarak uygulanmıştı. Yani; her ne kadar meslek okulları 'meslek liseleri' haline dönüştürülmüş ve üniversitelere giriş hakkı tanınmış ise de, daha önce 'okul' döneminde kayıt yaptıran öğrenciler eski haklarına göre muameleye tabi tutulmuşlar ve aynı yıl üniversiteye kabul edilmemişlerdi. 1973 yılında 'meslek lisesi' olarak bu okullara kayıt yaptıranlar ancak 3 yıl sonra, 1976 yılından itibaren üniversiteye girebilmişlerdi. Bu son kararın yürürlüğe girmesinden sonra da benzer uygulama yapması gerekirdi. Yani, önceden kayıt yaptıranlar eski haklarını koruyup üniversiteye girebilmeli, arkadan gelenler yeni sisteme tabi tutulmalı idiler. Ancak onların bu hakları dahi ellerinden alınmıştır.

İşte söz konusu iki hukuksuz uygulama sebebiyledir ki İmam Hatip Liseleri çok büyük oranda öğrenci kaybına uğramıştır. Öyle ki; bazı İmam Hatip Liseleri tek şubelik sınıf açacak kadar bile öğrenci bulamazken, her yıl 1000-1500 civarında kayıt yapan okullar bile 10-20 veya 30-40 civarında öğrenci kaydedebilmişlerdir. Buna rağmen, bazı ilçelerdeki İmam Hatip Liseleri öğrencisizlik sebebiyle kapanmış olsa da, büyük çoğunluğu her tür zorluğa ve engellere karşı koyarak direnmiş ve ayakta kalmayı başarmışlardır.¹⁸⁵

XVII. Milli Eğitim Şûrası "Ortaöğretimde Kademeler Arası Geçiş, Yönlendirme ve Sınav Sistemi" başlığı altında üniversiteye giriş sistemine ilişkin önerilerde, "Tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri sağlanmalıdır" ifadesi yer almaktadır.¹⁸⁶ Bu öneri 1998 yılından itibaren uygulamaya konulan meslek liselerinin önündeki adaletsizliği ortadan

---

¹⁸⁵ Age, ay.

¹⁸⁶ On Yedinci Milli Eğitim Şûrası, s. 64.

kaldırmayı amaçlıyordu. Meslek liselerinde katsayı uygulaması getirildikten itibaren bu okullar yüksek oranda öğrenci kaybına uğramasına sebep olmuştur. XVII. Milli Eğitim Şûrası'nın İl ve bölge görüşmelerinin büyük çoğunluğu üniversiteye girişte meydana gelen bu adaletsizliği gidermek için katsayı uygulamasının kaldırılması gerektiği yönünde rapor sunmuşlardır. Genel kurul görüşmelerine bu konu tartışılmış fakat olumlu yönde herhangi bir sonuç alınamamıştır. Genel kurul görüşmelerine katılan üyelerin görüşlerini sunmak faydalı olacaktır.

Velilerden Ayhan Eren katsayı uygulamasındaki adaletsizliğin giderilmesini savunmuştur: *“Ben sizlere meslek lisesi mezunu olup o dönemdeki kısıtlamalar nedeniyle ideale ulaşamayan ancak 15 yıl sonra hukuk ideale erişmiş bir eğitimci ve hukukçu olarak hitap ediyorum. Ortaöğretimdeki kademeler arası geçiş, yönlendirme ve sınav sistemine ilişkin önerilerdeki tüm ortaöğretim kurumları mezunlarının istedikleri üniversiteye, istedikleri lisans programına katılmaları yönündeki adaletsizliğin, eşitsizliğin ortadan kaldırılması; gerek Bakanlık gerekse YÖK tarafından gerçekleştirildiği takdirde insanlar önündeki, kişiler önündeki eğitim ve öğretim hakkının daha net, daha sınırsız boyutlara ulaşacağına inanıyorum. Ancak bu öneri kısmında bir eksiklik var, onunla ilgili hem yazılı önerge veriyorum, hem de bu maddenin tüm ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin okul türleri ve puanlarına bakılmaksızın sınırlamaların ortadan kaldırılmasına ve elde edilen puan, istenilen yüksek okulun istediği puana yetiyorsa bu kısıtlamanın ortadan kaldırılması şeklinde değiştirilmesini talep ediyorum. Buradaki maddede sanki sadece ortaöğretim kurumlarının eşitsizliği gideriyor, ama yüksek şûra üyelerinin malumları olduğu üzere liselerdeki Türkçe, Matematik, sayısal, sosyal bilimler gibi alanlar var. Bu alanlardaki öğrencilerin de geçişlerindeki sınırlamaların, tercihlerindeki sınırlamaların ortadan kaldırılmasının daha hak ve adaletli olacağına inanıyorum.”*¹⁸⁷

Mustafa Gazalcı, öneriler arasında bir çelişki olduğunu, bunların

---

¹⁸⁷ Agş, s. 72.

giderilmesi gerektiğini dile getirmiştir: “Tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri sağlanmalıdır” ve “Herkesin, yani ortaöğretimde okuyan her öğrencinin kendi alanında yüksek öğretime yönlendirilmesi teşvik edilmelidir.” maddelerini okuyup iki madde arasında bir çelişki olduğunu belirtmiştir.¹⁸⁸

Gazeteci Gülseren Güven ise şûraya katsayı tartışmasının damga vurmasından rahatsızlık duyduğunu ifade etmiş ve konuşmasına şu cümlelerle devam etmiştir: “Söz alan konuşmacıların pek çoğu meslek liseliler kendi alanlarında istedikleri her bölüme gidebilmelidir, bunun önündeki engel kaldırılmalı demişlerdi. Fakat bir baktık ki oylamada bu katsayı tamamen kaldırılmasına dönüştürüldü, üstelik de sadece meslek liseliler değil tüm liseliler için eşit koşullarda bu sağlansın şekline dönüştürüldü” diyerek bir veli olarak bu durumdan memnun olmadığını ifade etmiştir.¹⁸⁹

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Başkanı Türkan Saylan ise “Bizim oturumumuzda tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri benimsenmiştir. Bu Türk milli eğitiminin bu güne kadar yaptığı gelişmelerin bir nevi engellenmesi ve böyle bir şey kabul edilirse önümüzdeki yıllarda milyonlarca gencimizin perişan bir vaziyette üniversite kapılarına yığılması anlamına gelmektedir.” diyerek görüşünü ifade etmiştir.¹⁹⁰

Eğitimci Yazar İbrahim Gürşen Kafkas görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “Bizim Anadolu’umuzda hatta kentlerimizde mesleki eğitim için ara eleman ihtiyacımız çok var iken, bu konuda büyük sıkıntılar çekiliyorken, biz kendi düşüncemiz doğrultusunda okulları adeta yönetmeye çalışıyoruz. Bir hata olduğunun düşünülmesi gerektiğine inanıyorum. Haliyle bu çocuklar bizim çocuklarımız. Ülkemizin insanları. Birkaç yıldan beri İmam Hatip Liseleri, meslek liseleri bu konuda sanıyorum yıpratılıyor. Aslında bunlara gerek olmamalı. Ya

---

¹⁸⁸ Agş, s. 73.

¹⁸⁹ Agş, s. 77.

¹⁹⁰ Agş, s. 79.

sayısal olarak azaltılıp amacına göre eğitim verilmeli, böylelikle genel liselere akış artacak, bu çocukların idealindeki, bu gençlerin idealindeki okullara doğru yönelmeleri de arttırılmış olacak.”¹⁹¹

Eğitim-Bir-Sen Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu ise: “13. maddede zorunlu eğitimin süresinin 5+3+4 şeklinde kesintili, çıraklık ve mesleki eğitimin yaşadığı sıkıntılar dikkate alınarak zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasını öneriyorum. Katsayıya takılıp kaldığımız iddia edilirken 99’a kimse dokunmuyor. 1999 yılında katsayı engeli getirilirken hangi bilimsel çalışma yapıldı? Hangi bilimsel veriden yararlandı da matematik ilminde değişiklik yapıldıktan sonra bugün hangi bilimsellikten bahsediyoruz? Katsayı engelini elektrik bölümündeki bir öğrencinin elektrik mühendisliğine gidememesini; kimya bölümündekinin kimya mühendisliğine, elektronik, bilgisayar, mühendis bölümündekinin kendi alanlardaki mühendisliklere, bölümlere bile gidememesini Türkiye’de eğitimde Anayasanın eğitimde fırsat eşitliğinin ihlali olarak görüyorum.” diyerek katsayı uygulamasının adaletsiz olduğunu ifade etmiştir.¹⁹²

Eğitim Bilimci Ayşegül Ataman görüşünü şu şekilde beyan etmiştir: “Mesleki ve teknik eğitimde okuyan öğrencilerin önünü açmanın katsayıyı kaldırmak olmadığı kanısındayım. Bunun mutlak ve mutlaka kendi alanlarının yüksek öğrenimde yeni baştan planlanması ve buradaki geçişlerinin sağlanması ve çeşitlenmesi gerekmektedir. Artı, eğer yükseköğretimde alanları dışında bir alanda okumak istiyorlarsa, onun önünün de yatay geçişle açılarak mutlaka lise denkliliğine karşılık gelen bir fark dersle üniversiteye girebilmeleri, akademik lisede okuyan öğrenciler için oluşturulmuş bulunan mevcut uygulamayla ilgili olarak olumsuzluğu ortadan kaldıracaktır kanısındayım.”¹⁹³

Eğitimci Nurullah Dal da katsayı uygulamasının kaldırılmasını öngörmüştür: “66 oya karşı 4 ret oyuyla kabul edilmiş olan tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri

---

¹⁹¹ Agş, s. 84.

¹⁹² Agş, s. 91.

¹⁹³ Agş, s. 94.

benimsenmiştir. Ben oradaki konuşmamda da bunun taraftarıyım, fakat yeterli olmadığı kanısındayım. Şimdi bu maddeyi harekete geçirebilmek için ben de diyorum ki üniversitede katsayı noktasında pozitif ayrımcılık yapalım ve teknik ve meslek liselerine eşit şartlar haricinde kendi alanlarında pozitif ayrımcılık yaparak ilave katsayı, ilave puan vermek şeklinde bunu düzeltelim diye tavsiye ediyorum.”¹⁹⁴

Gaziantep İl Genel Meclisi Üyesi Eyüp Özcan İmam Hatip Liselerini feda etmek adına bu uygulamanın getirildiğini ifade etmiştir: *“Bütün kalkınmış ülkelerde ve hızla kalkınmakta olan ülkelerde mesleki ve teknik eğitim ilköğretimden başlar, ortaöğretimle devam eder, yükseköğretimle tamamlanır. Bunda bir ahenk ve bütünlük vardır. Bizde müthiş kopukluk var. Müthiş karışıklık var ve açıkça söylenmesi gerekirse İmam Hatip Liseleri için mesleki ve teknik eğitim tamamen heba edilmiştir, heder edilmiştir.*”¹⁹⁵

Ulusal Eğitim Derneği Genel Başkanı Zeki Sarıhan ise bu konunun tartışılmasına gerek olmadığını ifade etmiştir: *“İmam Hatip meselesini artık Türkiye’de bu kadar çekişme konusu yapmaktan çıkaralım. Bunun için içim yanıyor gerçekten ve zamanımızı boşa harcıyoruz. Burada Tevhid-i Tedrisat’ın 4. maddesi bu sorunu çözmüştür. Lazım olduğu kadar imamı yani din görevlisini Milli Eğitim Bakanlığı yetiştirir, diyor. Bunun üzerine çıkmak ve bütün genel eğitim sistemi içerisine imam hatipçiliği yetiştirmenin ne anlamı vardır? Bu sorunun üzerinde oyalanmayarak Türk eğitim sistemini daha ileri noktalara vardırarak, Türkiye ihtiyaçlarına cevap verir bir düzeye getirmek için çalışalım.*”¹⁹⁶

XVII. Milli Eğitim Şûrası “Ortaöğretimde Kademeler Arası Geçiş, Yönlendirme ve Sınav Sistemi” ile ilgili alınan kararlarda, “genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin alanları, ders ağırlıklarına göre yeniden belirlenmelidir. Genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın devamı niteliğindeki yükseköğretim

---

¹⁹⁴ Agş, s. 98.

¹⁹⁵ Agş, s. 109.

¹⁹⁶ Agş, s. 115.

programlarına geçişlerinde ek puan almaları sağlanmalıdır.”¹⁹⁷ maddesi yer almıştır. Fakat bu karar olmaktan öteye gidememiş, uygulamaya geçilmemiştir.

3. İmam Hatip Liselerinin Mesleğe Hazırlama Rolü

Milli Eğitim Şûraları’nda ele alınan konulardan bir tanesi de İmam Hatip Liselerinin mesleğe hazırlamadaki rolüdür. Bu konu hakkında önemli kararlar alınmasa da İmam Hatip Liseleri ile ilgili olduğundan çalışmamızda yer almasında fayda olacaktır.

XV. Milli Eğitim Şûrası’nın hazırlık dokümanının “ortaöğretimde meslek kazandırma” başlığı altında mevcut durum olarak “İmam Hatip Liselerinden mezun olan öğrenciler Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun 32. maddesi gereğince imamlık, hatiplik, Kuran kursu öğreticiliği gibi dini hizmetleri yerine getirmek üzere mezun olmaktadır.” ifadesi yer almaktadır. Sorunlar bölümünde ise “Bakanlık ve kuruluşların dini hizmetlere yönelik kadroları sayıca yeterli olmadığından, bu alanda İmam Hatip Lisesi mezunlarından yeterince yararlanılmamaktadır.” ifadesi yer almaktadır.¹⁹⁸

Yükseköğretime hazırlama başlığı altındaki öneriler bölümünde ise, “mevcut meslek liseleri, yüksekokullara dönüştürülmek suretiyle, bu alanda kapasite artırımı sağlanmalı, böylece bazı alanlardaki meslek eğitimi yüksekokul düzeyine çekilmelidir.” maddesi yer almaktadır.¹⁹⁹

Eğitimci Feyzi Öz, XV. Milli Eğitim Şûrası’nda din adamlarının yükseköğretimden mezunu olmaları gerektiğini vurgulamıştır: “*Benim dileğim pek çok ülkede olduğu gibi din adamlarımızda artık yavaş yavaş bu temel müşterek kültürü aldıktan sonra hepsinin, bütün din adamlarımızın ilahiyat fakültesi mezunu olması, master yapmaları, doktora yapmaları candan dileğimizdir. Yüce İslam akıl dinidir. Bu akıl dini de ancak müşterek kültür alma suretiyle insanların birbirine etki yapması mümkün olur.*”²⁰⁰

---

¹⁹⁷ Agş, s. 174.

¹⁹⁸ On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-1 (Ön Komisyon Raporları), ss. 108-109.

¹⁹⁹ Age, s. 115.

²⁰⁰ On Beşinci Milli Eğitim Şûrası, s. 146.

Başbakan Müşaviri Hızır Ekşi de aynı görüşü desteklemiştir: “Öğretmenliğin yanında çok önemli bir meslek –dün de burada uzun uzun tartışıldı- İmam Hatip Liseleri. İmam Hatip Liselerinden mezun olan öğrencilerimiz çok değerli insanlar, Türkiye’de bir ihtiyacı karşıyorlar; din adamı ihtiyacını karşıyorlar. Dün söz edildiği gibi, o insanlara karşı hiç kimse de yok, ya da o insanların karşısında 30 milyon var. Herkes 60 milyon, bütün kurumlarımızın arkasındadır. Ancak artık ben 17-18 yaşında imamların değil, ama yükseköğrenimini tamamlamış, ilahiyat fakültesini bitirmiş imamların arkasında namaz ve onlardan dini telkinler almak ihtiyacını duyuyorum. Bunu Türk halkı da duyuyor.

Eğer bu amacı gerçekleştirsek, bunu Türk halkı da 60 milyonla sonuna kadar destekler. Ancak Türkiye’nin 500 bin imam hatip mezununa ihtiyacı yok; fakat 80 bin iyi yetişmiş imama ihtiyacı var. Gelin bu konuda destek verelim. Bu tür bazı mesleklerin önünü açalım ve bunların yükseköğretimde, yüksek meslek okullarına geçişlerini hızlandıralım ve Türkiye’nin ihtiyaçlarına daha olumlu cevap verebilecek meslektaşlar yetiştirelim.”²⁰¹

Eğitimci İsmail Evyapan meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında yükseköğrenim görmelerini savunmuştur: “Burada imam hatipten bir tanesi konuştu; doğrudur, samimidir, içtendir. İmam hatiplerden, eğer kökten dincilerin, çıkarıcıların etkisi olmasa, hepsi Atatürkçüdür, vatanseverdir, onlardan kötülük gelmez. Ben onlarla hiç münakaşa etmedim; ama, öğretmen okulu mezunu olup da gösteri yapmak isteyen, dini esasen bilmeyenlerle mahkemelik bile oldum, hakaret bile ettim. Ama, hiçbir zaman ben imam hatipçilerle takışmadım, hiç onlarla çelişkiye düşmedim. Hepsi de samimidir, hakiki dincidir, bunu açıkça söyleyeyim.

İlahiyat fakülteleri açılmıştır. Buraya girenleri tetkik ettim; % 30 İmam Hatip mezunları, % 70 lise mezunları ve bunların çoğu da tabii, yarım imam oluyor. İstiyorum ki, bu fakülteler, ilahiyat fakültelerinden mezun olanlar, tıpkı öğretmen okulları gibi İmam Hatip Okullarından alınsın. Meslek seçimi tam

---

²⁰¹ Ağş, s. 311.

*yapılsın istiyorum. Buradaki maksat, birtakım çıkarıcıların kendi piyonları haline getirmek için, başka taraflarda da kendi adamlarımız diye götürmek istiyorlar. Bu halden kurtulmak lazım. Meslek iyi seçilmeli, ortaöğretimde ayarlanmalıdır. İmam hatipçiler ilahiyat fakültesine, öğretmenler liseleri, öğretmen okullarına, ziraat teknisyeni ziraat okullarına gitmelidir.*²⁰²

İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin mesleklerini daha iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri için, her alanda gerekli görüldüğü gibi, yükseköğretim görmeleri topluma daha iyi hizmet sağlayacaktır. Genel kurul görüşmelerinde de bu yönde fikirler öne sürülmüştür.

---

²⁰² Agş, s. 317.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Eğitim sistemimiz açısından oldukça önem taşıyan Milli Eğitim Şûraları'nın birincisi 1939 yılında, sonuncusu ise 2010 yılında yapılmış olup toplam sayı on sekize ulaşmıştır.

Bu çalışmada ilk olarak Milli Eğitim Şûrası'nın tarihçesi ortaya konmaya çalışılmıştır. Milli Eğitim Şûrası tarihçesini II. Mahmut'un ilköğretim seferberliği ve Mekatib-i Rüştiye adını verdiği okulların kurulmasıyla ilgili fermanında yer alan görüşlerin dayandığı "Meclis-i Valay-ı Ahkami Adliye" raporuyla başlatmak mümkündür. Cumhuriyet tarihinde Milli Eğitim Şûraları'ndan önce aynı amaca hizmet etmek amacıyla Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiye çalışmaları yapılmıştır. 15 Temmuz 1921'de yapılan kongre, savaş henüz devam ederken yapıldığı için konular derinlemesine tartışılmamıştır. I. Heyet-i İlmiye'nin gündeminde yer alan ilköğretim programları görüşülürken "Kur'an-ı Kerim ve Dini bilgiler" dersinin problemleri de ele alınmıştır.

Milli Eğitim Şûrası'nın tarihçesi ortaya konduktan sonra Maarif Kongresi, Heyet-i İlmiye çalışmaları ve on sekiz Milli Eğitim Şûrası'nın gündem maddeleri kronolojik olarak sıralanmış, din ve ahlak eğitimiyle ilgili konulara değinilip değinilmediği ortaya konmaya çalışılmıştır. Milli Eğitim Şûraları'nda ilk defa II. Milli Eğitim Şûrası'nda ahlak eğitimine yer verilmiştir. V. Milli Eğitim Şûrası ilk defa din ve ahlak eğitimi konularının ele alınması açısından önem taşımaktadır. VII. Milli Eğitim Şûrasında da din eğitimine doğrudan yer verilmiştir. Bundan sonraki şûralarda da zaman zaman din ve ahlak konularına yer verilmiştir.

Milli Eğitim Şûrası Yönetmeliği, 14/6/1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 30/4/1992 tarih ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Şûra; Bakanlığın en yüksek danışma kuruludur. Türk millî eğitim sistemini geliştirmek, niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eder, gerekli kararları alır. Bakan, şûranın tabii üyesi ve başkanıdır. Şûra; tabii üyeler, seçimle gelen üyeler, davetli üyeler ve müşahitlerden teşekkül eder.

Bugüne kadar yapılmış olan şûralarda din ve ahlak eğitimi ile ilgili pek çok karar alınmış fakat bunların hepsi uygulamaya geçirilememiştir. Milli Eğitim

Şûralarının kararları tavsiye niteliğinde olup, kesin hüküm arz etmemektedir. Fakat gerek tartıştığı gerek de aldığı kararlar açısından eğitim sistemimize önemli katkılar sunmuştur.

Milli Eğitim Şûraları genel kurul görüşmelerinden önce illerde ve bölgelerde komisyonlar toplanarak raporlar sunmaktadırlar. İl komisyon raporlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve İmam Hatip Liseleri ile ilgili raporların çoğu XV. Milli Eğitim Şûrası'nda sunulmuştur. Az da olsa diğer şûralarda da raporlar sunulmuştur. Milli Eğitim Şûrası'nın il komisyon raporlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ve İmam Hatip Liseleri ile ilgili pek çok rapor sunulmasına rağmen bunlardan pek azı genel kurul görüşmelerinde yer almaktadır.

XIII. Milli Eğitim Şûrası'ndan itibaren yapılan şûralarda ele alınan konulardan bir tanesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin notla değerlendirilmesi konusudur. XV. Milli Eğitim Şûrası genel kurul çalışmalarında, "Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi notla değerlendirilmemelidir." önerisi yer almıştır. XV. Milli Eğitim Şûrası il ve bölge komisyon raporlarının büyük bir kısmında bu öneri kabul edilmemiş olmasına ve notla değerlendirilmeye devam edilmesi yönünde raporlar yazılmasına rağmen genel kurul görüşmelerinde de bu öneri sunulmuş, bununla ilgili tartışmalar yapılmış fakat bu öneri kabul görmemiştir. Cumhuriyet tarihinden günümüze bakıldığında böyle bir uygulamanın hiçbir dönemde yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca Müzik, Resim, Beden Eğitimi gibi yetenek gerektiren derslerle aynı kategoride yer alıp, o seviyeye indirgemesinin doğru olmayacağı düşüncesindeyiz.

XV. Milli Eğitim Şûrası'nda tartışılan konulardan bir tanesi de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kaçınıcı sınıftan itibaren verilmesi gerektiğidir. Bu konuyla ilgili herhangi bir öneri yer almamış, fakat genel kurul görüşmelerinde bu konuya değinilmiştir. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır" ifadesine dayanılarak 1. sınıftan itibaren bu dersin okutulması gerektiği savunulmuş ve bu konu tartışılmıştır. Fakat bu konu hakkında herhangi bir karar alınmamıştır. Halen daha ülkemizde 4. sınıftan 12. sınıfa kadar Din Kültürü ve

Ahlak Bilgisi dersi zorunlu olarak okutulmaktadır. 2012-2013 eğitim öğretim yılı itibariyle 5. sınıftan itibaren Temel Dini Bilgiler, Kuran-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı dersleri seçmeli dersler arasında yer almaktadır. Anayasanın 24. maddesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kaçınıcı sınıftan başlaması gerektiği ile ilgili bir sınırlama yapılmamışken, 1. sınıftan itibaren verilmesi için herhangi bir engel olmadığı ve genç nesillerin yetişmesi için din eğitiminin daha erken yaşlara alınmasının bir ihtiyaç olduğu görülmektedir.

XIII. Mili Eğitim Şûrasından itibaren yapılan şûralarda doğrudan ahlak eğitimi ve öğretimine yer verilmemiştir. Fakat zaman zaman diğer konularla ilgili yapılan görüşmelerde dolaylı olarak bu konu yer almıştır.

XV. Milli Eğitim Şûrası'nın "İlköğretim ve Yönlendirme" başlığı altında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim tartışmaları yapılmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz eğitim kararı XV. Milli Eğitim Şûrasında alınmış olsa da önceden bunun gerçekleşmesi için çeşitli hazırlıkların yapıldığı görülmektedir. İlk olarak, "bilimsel değerlendirme" çalışmaları yapılarak, Ankara'da oluşturulan ön komisyonlar tarafından 5 ayrı taslak olarak şûranın gündemi belirlenmiştir. İkinci aşamada "yöresel değerlendirme" çalışmaları yapılmıştır. 22 Mayıs-2 Haziran 1995 günleri arasında 76 ilde gündem maddeleri görüşülmüş ve her ilde ikişer hafta tartışılarak "il görüşleri" ortaya konmuştur. İllerde ortaya çıkan görüşler 19-23 Haziran arası 13 bölgede hafta boyunca tartışılıp "bölge görüşleri" haline getirilmiştir. Üçüncü aşama "genel değerlendirme" çalışmalarıdır. Ankara'da bir hafta süreyle şûra salonunda gerçekleştirilmiş ve son kararlar alınmıştır.

İllerin tamamında sekiz yıllık zorunlu eğitim kabul görmüştür. Fakat kabul edilen bu zorunlu eğitim kesintisiz olarak değil, 5+3=8 yıl şeklinde ve yahut 4. 5. veya 6. sınıftan sonra yönlendirme şeklinde idi. 15 Mayıs 1996 Çarşamba günü genel kurula, il ve bölgelerden gelen görüşlerde olduğu gibi zorunlu eğitim, 1+5+3=9 veya 5+3=8 yıllık olarak değil, "8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim" teklifi sevk edilmiştir.

İllerde ve bölgelerde alınan 5+3 şeklinde kesintili zorunlu eğitim kararı çıkmasına ve diğer ülkelerde uygulanan eğitim sistemleriyle ilgili hazırlanan raporlara rağmen XV. Milli Eğitim Şûrası'nda sekiz yıllık kesintisiz zorunlu

eğitim kabul edilmiştir. Kararların ardından verilen tepkilere rağmen 2012-2013 eğitim oğretim yılına kadar bu uygulama devam etmiştir. 2012-2013 eğitim oğretim yılı itibariyle sekiz yıllık kesintisiz eğitim yerine 4+4+4 kesintili 12 yıl zorunlu eğitim kabul edilmiş ve İmam Hatip Okullarının orta kısımları tekrar oğretime ağılmıştır.

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim kararının arkasından çok büyük oranda oğrenci kaybederek büyük darbe yiyen meslek liseleri ile İmam Hatip liselerine asıl darbe, 1998'de Yüksek Oğretim Kurulu ile Oğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafında alınan karardır. 1973'te kabul edilip yrrle konulan Milli Eğitim Temel Kanunu gereği bütün lise ve meslek lisesi mezunları eşit Şartlarda niversite sınavlarına girme hakkının elde etmişken, 1998'de alınan bir kararla meslek liselerinin aleyhine eşitlik bozuldu. XVII. Milli Eğitim Őurası'nda bu eşitsizliğin kaldırılması için oներiler sunulmuştur. Gerek il, gerekse bölge görüşlerinde bu adaletsizliğin kaldırılması kararları alınmıştır. Fakat genel kurul görüşmelerinin genelinde kaldırılması yönünde teklifler sunulsa da, olumlu yönde bir karar alınmamıştır. Meslek liselerinin büyük oranda oğrenci kaybına uğramasına sebep olan bu uygulamaya 2012 YGS ve LYS sınavlarından itibaren son verilmiştir. Böylece niversite adayları hangi okul ya da hangi alan mezunu olurlarsa olsunlar eşit Şartlarda sınava girme hakkına sahip olmuşlardır.

Çalışmamızın ağırlığını teşkil eden sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim meselesi ve meslek liselerinin niversiteye girişlerinde adaletsizliğe neden olan katsayı uygulaması sorunu, 2012 yılı itibariyle zme kavuşmuştur. Yapılan bu iki uygulama pek çok oğrencinin mağdur olmasına sebep olmuştur. İmam Hatip Liselerine giden oğrenci sayıları azalmış, bazı okullar kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Yıllardır süre gelen bu yanlış uygulama nihayet son bulmuş, daha fazla kişinin mağdur olması engellenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

- Akseki, A.Hamdi, “Din Tedrisatı ve Din müesseseleri Hakkında Rapor”, Sebilürreşad, C:V, Sayı: 102 (Mayıs 1951).
- Akyol, Avni, *Lâiklik ve Din Öğretimi*, Ankara Aralık 1990.
- Akyüz, Yahya, *Başlangıçtan 2001’e Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.
- Ayhan, Halis, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul 2004.
- Ayhan, Halis, *Türkiye’de Din Eğitimi*, İstanbul 1999.
- Bilgin, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayınları, Ankara 2007.
- Cebeci, Suat, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- DİB, *İlmi Dergi*, Şubat 1991, S: 2.
- Dinçer, Nahid, *1913’ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi*, İstanbul 1998.
- Jaschke, Gotthard, *Yeni Türkiye’de İslamlik*, Çev. Hayrullah Örs, Ankara 1972.
- Koç, Ahmet, “Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, DEAD, ss. 278-334.
- Koçer, Hasan Ali, *Türk Milli Eğitim Teşkilatı I*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1981.
- MEB, *Birinci Maarif Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.
- MEB, *Milli Eğitim Şûraları (1939-1996)*, Ankara 1998.
- MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-2 İl Çalışmaları*, Ankara 1995.
- MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-1 (Ön Komisyon Raporları)*, Ankara 1995.
- MEB, *On Yedinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı Bölge Komisyon*

Raporları, Ankara 2006.

MEB, *On Yedinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı İl Komisyon Raporları*, Ankara 2006.

MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-3 Bölge Çalışmaları*, Ankara 1995.

MEB, *Tebliğler Dergisi*, 20.11.1950, C:XIII, S:617.

MEB, *Altıncı Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *Beşinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *Dördüncü Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *İkinci Maarif Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *On Altıncı Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1999.

MEB, *On Beşinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1996.

MEB, *On Birinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *On Dördüncü Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1993.

MEB, *On İkinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1989.

MEB, *On Sekizinci Milli Eğitim Şûrası*, <http://www.ttkb.meb.gov.tr> [20/04/2011]

MEB, *On Üçüncü Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1990.

MEB, *On Yedinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *Onuncu Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *Sekizinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *Tebliğler Dergisi*, 25 Eylül 1995, S. 22398.

MEB, *Üçüncü Maarif Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

MEB, *Yedinci Milli Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

Öcal, Mustafa, *15. Milli Eğitim Şûrası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi*, Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı Yayınları, İstanbul 1996.

- Öcal, Mustafa, *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, İstanbul 1994.
- Öcal, Mustafa, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*, Düşünce Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011.
- Özalp, Reşat- Ataüinal, Aydoğan, *Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977.
- Öztürk, Veli, *Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi İlgili Olarak Alınmış Kararlar*, Tibyan Yayıncılık, İzmir 2010.
- Parmaksızoğlu, İsmet, *Türkiye'de Din Eğitimi*, Ankara 1966.
- Yücel, Hasan Ali, *Türkiye'de Ortaöğretim*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994.

EKLER:

EK-1: MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete: 8.9.1995/22398

Tebliğler Dergisi: 25.9.1995/2439

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; Millî Eğitim Şûrası'nın teşkili, işleyişiyle ilgili çalışma esas ve usullerini düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik; Millî Eğitim Şûrası'nın teşkili, çalışması, işleyişiyle ilgili iş ve işlemleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 30/4/1992 tarih ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

"Bakanlık" Millî Eğitim Bakanlığı'nı,

"Bakan" Millî Eğitim Bakanı'nı,

"Şûra" Millî Eğitim Şûrası'nı,

"Kurul" Talim ve Terbiye Kurulu'nu,

"Gündem" Şûra'da ele alınacak konu başlıklarını,

"Genel Kurul" Tabîi üyeler, seçimle gelen üyeler ile davetli üyelerden

oluşan Kurulu,

"Genel Sekreterlik" Millî Eğitim Şûrası Genel Sekreterliği'ni ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Şûra, Teşkili ve İşleyişi

Şûra

Madde 5 — Şûra; Bakanlığın en yüksek danışma kuruludur. Türk Millî Eğitim Sistemini geliştirmek, niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eder, gerekli kararları alır.

Şûra'nın Teşkili

Madde 6 — Bakan, Şûranın tabî üyesi ve başkanıdır. Şûra; tabî üyeler, seçimle gelen üyeler, davetli üyeler ve müşahitlerden teşekkül eder.

Tabî Üyeler

Madde 7 — Tabî üyeler şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millî Eğitim Komisyonu Başkanı ve Üyeleri,

b) Bakanlıktan;

1. Müsteşar,

2. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı,

3. Müsteşar Yardımcıları,

4. Teftiş Kurulu Başkanı,

5. (Değişik: 3.8.2006/26248 RG) Strateji Geliştirme Başkanı,

6. Birinci Hukuk Müşaviri,

7. Genel Müdürler ve Bağlı Kuruluşların birim amirleri

8. Talim ve Terbiye Kurulu Üyeleri,

9. Bağımsız Daire Başkanları,

10. Yürürlükten kaldırılmıştır. (4.5.2010/27571 RG)

c) Yükseköğretim Kurulu'ndan;

1. Kurul Başkanı,

2. (Değişik alt bent : 4.5.2010/27571 RG) İlgili başkan vekili,

3. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı

d) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanı,

e) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı,

1. Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı,

2. Türk Dil Kurumu Başkanı,

3. Türk Tarih Kurumu Başkanı,

4. Atatürk Kültür Merkezi Başkanı,

f) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürü,

g) (Değişik: 3.8.2006/26248 RG) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı ve Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürü,

h) Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürü,

i) Millî Eğitim Vakfı Merkez Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü.

Bakanlık ve diğer birimlerce belirlenen üyeler⁽¹⁾

Madde 8 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Bakanlık ve diğer birimlerce belirlenen üyeler şunlardır:

a) Bakanlık teşkilatından;

1) Bakanlıkça belirlenen en fazla beş bakan müşaviri,

2) Bakanlıkça belirlenen her coğrafi bölgeden altışar il, birer ilçe millî eğitim müdürü,

3) Teftiş Kurulu Başkanlığınca belirlenen beş bakanlık müfettişi,

4) Konu/konuların özelliğine göre her coğrafi bölgeden İlköğretim Genel Müdürlüğünce belirlenen üçer ilköğretim müfettişi, yönetici, alan öğretmeni ve sınıf öğretmeni; Ortaöğretim Genel Müdürlüğünce belirlenen ikişer yönetici ve öğretmeni; Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Din Öğretimi, Ticaret ve Turizm Öğretimi ile Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüklerince

belirlenen birer yönetici ve öğretmen,

5) Okulu bulunan diğer genel müdürlükler ile daire başkanlıklarınca belirlenen ikişer yönetici ve öğretmen,

6) Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünce belirlenen özel okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının her birinden üçer yönetici ve öğretmen,

7) Bilim Sanat Merkezi (BİLSEM) ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinden (RAM), Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünce belirlenen ikişer yönetici ve öğretmen,

8) Çıraklık ve Yaygın Eğitim Müdürlüğünce halk eğitimi merkezi ile mesleki eğitim merkezlerinden belirlenen ikişer yönetici ve öğretmen,

9) Personel Genel Müdürlüğünce il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinden belirlenen üçer müdür yardımcısı veya şube müdürü,

10) Yükseköğretim Genel Müdürlüğünce üniversiteler bünyesinde bulunan ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarından belirlenen birer yönetici ve öğretmen;

b) Konuların özelliğine göre yükseköğretim kurum ve kuruluşlarından Yükseköğretim Kurulunca belirlenen;

1) İki Yükseköğretim Kurulu üyesi,

2) Beşi vakıf üniversitelerinden olmak üzere on beş üniversite rektörü,

3) Eğitim, eğitim bilimleri, sanat ve tasarım fakültelerinin ilgili bölümlerinden on dekan, on beş öğretim üyesi,

4) Eğitim fakülteleri dışındaki fakültelerden on öğretim üyesi;

c) Diğer kurum ve kuruluşlardan;

1) Bakanlıkça şûranın gündemine göre belirlenen ilgili bakanlıkların müsteşarları ya da kurumların başkanlarından en fazla on kişi,

2) Devlet Plânlama Teşkilâtı Sosyal Plânlama Genel Müdürlüğüne bağlı bir daire başkanı ile iki uzman,

3) Genel Kurmay Başkanlığınca belirlenen askeri liseleri temsilen ikişer yönetici ve öğretmen,

4) Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Polis Kolejinden birer yönetici ve öğretmen,

5) Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinden bir temsilci,

6) Bakanlıkça her coğrafi bölgeden birer vali ve/veya kaymakam, ikişer belediye başkanı, il genel meclisi üyesi, il özel idaresi genel sekreteri, belediye meclisi üyesi ve muhtar,

7) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ve Anadolu Ajansı Genel Müdürlüklerinden birer temsilci,

8) Türkiye Bilimler Akademisi, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye İstatistik Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Milli Prodüktivite Merkezi, Türk Patent Enstitüsü, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Mesleki Yeterlilik Kurumu ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinden alanla ilgili birer temsilci,

9) Basın Konseyi Başkanı, Ankara, İstanbul, İzmir Gazeteciler Cemiyeti Başkanları ve Anadolu Basın Birliği Genel Başkanı veya temsilcisi,

10) Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığından iki üye,

11) Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) Türkiye temsilcisi.

Şûra Genel Sekreterliğince, Bakanlık birimlerinden belirlenerek gelen üyelerin ve şûra konularıyla doğrudan ilgili birimlerin sayısı, gündem dikkate alınarak gerektiğinde iki katına çıkarılabilir.

Davetli Üyeler

Madde 9 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Davetli üyeler aşağıdaki şekilde belirlenir:

a) Bakan tarafından davet edilecek üyeler şunlardır:

1) Millî eğitim eski bakanları,

2) Türkiye Büyük Millet Meclisi Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu üyeleri,

3) Diyanet İşleri Başkanı,

4) Daha önce asaleten Bakanlık Müsteşarlığı ve Kurul Başkanlığı görevlerinde bulunanlardan en fazla sekiz kişi,

5) Şûra konularıyla ilgili resmî ve özel kurum ve kuruluşlar, meslek

kuruluşları ve sendikalardan en fazla on beş kişi,

6) Konfederasyona bağlı olan veya üye sayısı en fazla olan eğitim sendikaları başkanlarından en fazla beş kişi,

7) İlgili sivil toplum kuruluşlarından en fazla 3 temsilci,

8) Gündemdeki konularla ilgili alan uzmanları ve akademisyenlerden en fazla on beş kişi,

9) Şûranın konusuna göre ilgili kuruluşlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarından en fazla on kişi.

b) Genel Sekreterlik tarafından davet edilecek üyeler şunlardır:

1) Daha önceden asaleten kurul üyeliği yapanlardan en fazla on beş kişi,

2) Şûranın komisyon çalışmalarında görev alanlardan en fazla yirmi kişi,

3) Her coğrafi bölgeden belirlenecek illerden birer okul aile birliği başkanı,

4) Şûra konularına göre her coğrafi bölgedeki ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinden birer okul meclisi başkanı ile yükseköğretim kademelerinden birer öğrenci,

5) Bakanlıkta asaleten genel müdürlük yapmış emekli beş kişi,

6) Emekli olmuş öğretmenlerden en fazla beş kişi,

7) Şûra gündemi dikkate alınarak belirlenecek en fazla elli kişi.

Müşahitler

Madde 10 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Şûraya yurt içinden, yurt dışından müşahitler davet edilebilir. Davet edilecek müşahit sayısı davetli üye sayısını geçemez. Ancak konunun özelliğine göre Şûra Genel Sekreterliğince bu sayı %50 oranında artırılabilir.

Müşahitler komisyonlarda görev alabilir ve görüş bildirebilirler. Ancak oy kullanamazlar.

Şûra'nın Toplanması

Madde 11 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Şûranın, Bakanın daveti üzerine 4 yılda bir toplanması esastır. Bakan, gerektiğinde Şûrayı olağanüstü toplantıya çağırabilir.

Şûra, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır.

Şûra Gündemi

Madde 12 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Şûranın gündemi Bakanın önerisi veya doğrudan Kurulca tespit edilir. Gerek görülmesi hâlinde gündemin belirlenmesinde merkez ve taşra birimleriyle diğer kurum ve kuruluşların görüşleri de alınır.

Üyelerin daha önce düzenlenmiş şûralardaki gündem dışı teklifleri şûra gündeminde değerlendirilebilir.

Şûra Ön Hazırlıkları

Madde 13 — (Değişik birinci fıkra: 3.8.2006/26248 RG) Şûra Genel Sekreterliğince ön komisyon çalışmaları yaptırılarak belirlenen tespit ve görüşler doküman hâline getirilir.

Uygun görülecek merkezlerde veya illerde şûra hazırlık çalışmaları düzenlenebilir. Bu çalışmaların esas ve usulleri Genel Sekreterlikçe belirlenir.

Genel Sekreterlik, şûra gündemiyle ilgili olarak; gerektiğinde diğer Bakanlık, üniversite, şahıslar ile kurum ve kuruluşların da görüşlerini alarak ön hazırlık çalışmalarının boyutlarını genişletebilir.

Dokümanların gönderilmesi

Madde 14 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Şûra gündemiyle ilgili ön komisyon raporları ve gerekli diğer dokümanlar toplantıdan en az 30 gün önce üyelere elektronik ortamda veya CD ile gönderilir.

Şûra'nın Çalışma Esas ve Usülleri

Madde 15 — Şûra çalışmalarında aşağıdaki esas ve usuller uygulanır:

a) Genel Kurul; ilk oturumunda, biri Bakanlık mensubu üyeler arasından olmak üzere, iki başkan vekili ve dört raportör seçer,

b) (Değişik: 3.8.2006/26248 RG) Gündemdeki konularla ilgili olarak komisyonlar kurulur.

Gerektiğinde üyeler de bilgilendirilecek komisyonlar arasında üye değişikliği yapılabilir. Bu değişiklik Genel Sekreterlikçe komisyon çalışmaları başlamadan önce sonuçlandırılır.

c) Hazırlanan raporlar komisyon başkanlarınca veya seçilen bir sözcü tarafından Şûra Genel Kurulu'na sunulur Şûra Genel Kurulu bu raporları inceler, görüşür ve karara bağlar.

Şûra Komisyonlarının Çalışmaları

Madde 16 — Şûra Komisyonları, çalışmalarını aşağıdaki esaslara göre yapar:

a) Her komisyon, ilk toplantısında kendi üyeleri arasından açık oyla bir başkan, bir başkan yardımcısı ve üç raportör seçer ve şûra gündemi doğrultusunda bir çalışma plânı hazırlar,

b) Komisyonlar çalışmalarını gerekirse alt komisyonlar da kurarak hazırlanan plan dahilinde yürütür.

c) Kararlar oy çokluğu ile alınır ve alınan kararlar birer tutanağa bağlanır.

d) Her komisyon, kendi konusu ile ilgili çalışmalar yapar ve raporunu hazırlar. Bu raporlar, komisyon üyeleri tarafından imzalanır.

e) Komisyon başkanları, raporlarını zamanında Şûra Genel Sekreterliği'ne teslim eder.

f) Genel Kurul'da görüşülen raporlar, alınan kararlar doğrultusunda varsa ilâve veya çıkarmayı gerektiren düzenlemelerin yapılabilmesi için komisyon başkanlarına verilir.

Komisyon başkanları ve raportörleri tarafından yeniden düzenlenen raporlar, toplantı tutanaklarıyla birlikte Genel Sekreterliğe teslim edilir.

Şûra Kararlarının Kabulü

Madde 17 — Kararlar, toplantıya katılan üyelerin oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde Başkanın uygun bulunduğu görüş kabul edilir.

Şûra Kararlarının Yayınlanması

Madde 18 — Şûra Genel Kurulunda alınan kararlar 4 ay içinde Tebliğler Dergisi'nde yayımlanır.

Şûra Kararlarının Uygulanması

Madde 19 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Şûra kararları tavsiye niteliğindedir. Bakanlık, Şûra Kararlarına önemi ve önceliğine göre Şûra Kararlarını Uygulama Programında yer verir. Kararlar, Bakan Onayı ile yürürlüğe girer.

Şûranın Sekreteryâ İşleri

Madde 20 — Şûra'nın sekreteryâ işleri Kurul Başkanlığı'nca yürütülür.

Genel Sekreterin Görevlendirilmesi

Madde 21 — (Değişik: 3.8.2006/26248 RG) Kurulca üyeler arasından bir Genel Sekreter; Genel Sekreterin teklifi ile de biri kurul üyelerinden olmak üzere en çok üç genel sekreter yardımcısı görevlendirilir. Bu görevlendirmeler Kurul Başkanının teklifi ve Bakanın onayı ile kesinleşir.

Genel sekreter ve yardımcısının görevleri⁽²⁾

Madde 22 — (Değişik : 4.5.2010/27571 RG) Genel Sekreterin görevleri şunlardır:

- a) Daha önce yapılan şûraların genel değerlendirmesini yapmak ve gerektiğinde Kurula bilgi vermek,
- b) Şûranın teşkili için gerekli çalışmaları yapmak,
- c) Kurul tarafından tespit edilen şûra gündemini ve toplantı tarihini Bakanın Onayına sunmak,
- d) Şûra bütçesini hazırlamak, usulüne uygun harcamayı sağlamak. Harcama yetkililiği görevini yerine getirmek,
- e) Şûranın düzenli ve verimli bir şekilde çalışmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak,
- f) Genel kurulda yapılan görüşmeler ve sunulan raporlar ile Bakan tarafından onaylanan şûra kararlarını kitap hâline getirmek, şûra üyelerine ve ilgili yerlere elektronik ortamda veya CD ile göndermek, icraya yönelik kararların Tebliğler Dergisinde yayımlanması için gerekli tedbirleri almak,
- g) Şûra kararlarının uygulamaya konulması ve gerekli takibinin yapılması amacıyla koordine görevi verilecek birimlerle diğer ilgili birimlerin görevlerini belirleyip Bakan Onayı ile ilgili birimlere bildirmek,
- h) Şûra gündemini dikkate alarak ilgili dairelerden sağlanacak personel desteğiyle Şûra Genel Sekreterliğini Bakan onayı ile oluşturmak.

Genel sekreter yardımcısının görevleri şunlardır:

- a) Yazışmaları koordine etmek,
- b) Davetlerin zamanında yapılmasını, şûra gündemiyle ilgili dokümanların şûra üyelerine gönderilmesini sağlamak,
- c) Açılış ve kapanış törenleriyle diğer sosyal ve kültürel faaliyetleri ve karşılama, ağırlama ve ulaşım hizmetlerini planlamak,
- d) Şûra konularıyla ilgili hazırlık komisyonları oluşturarak ön raporların hazırlanmasını sağlamak,

e) Komisyonları, gelen görüşler doğrultusunda dengeli bir şekilde oluşturmak ve Bakanın Onayına sunmak,

f) Şûrada kurulan komisyonlar arasında koordinasyonu sağlamak,

g) Komisyonlar tarafından hazırlanan raporları Genel Kurulda görüşülmek üzere elektronik ortamda veya çoğaltarak komisyon başkanı ve üyelerine sunmak,

h) Genel Kurulda yapılan görüşmeler ve sunulan raporlar ile Bakan tarafından onaylanan şûra kararlarını kitap hâline getirmek, şûra üyelerine ve ilgili yerlere elektronik ortamda veya CD ile göndermek, icraya yönelik kararların Tebliğler Dergisinde yayımlanması için gerekli tedbirleri almak,

ı) Genel sekreterin vereceği diğer görevleri yerine getirmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler Yürürlük ve Yürütme

Kaldırılan Hükümler

Madde 23 — 10 Ocak 1993 tarih ve 21461 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan "Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde, 24 — Bu yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25 — Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

⁽¹⁾Bu madde başlığı "Seçimle Gelen Üyeler" iken, 04/05/2010 tarihli ve 27571 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 2 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

⁽²⁾Bu madde başlığı "Genel Sekreterin Görevlendirilmesi" iken, 04/05/2010 tarihli ve 27571 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 9 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

ÖZET

“Milli Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi” başlığını taşıyan bu çalışma “Giriş” ve “Sonuç ve Değerlendirme” bölümleri dışında iki ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, araştırmanın konusu ve problemi, amacı ve önemi, yöntemi ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde, Milli Eğitim Şûrasının tarihçesi, Milli Eğitim Şûralarının gündem maddeleri ve Milli Eğitim Şûrasının hukuki dayanağı ve çalışma Esasları, Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiye'lere yer verilmiştir. Ayrıca 1939 yılından günümüze kadar yapılan on sekiz Milli Eğitim Şûrasında din ve ahlak eğitimi ile ilgili alınmış kararlara da yer verilmiştir.

İkinci bölümde XIII. Milli Eğitim Şûrasından itibaren yapılan şûralarda yapılan müzakereler ve alınan kararlar, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve İmam Hatip Liseleri olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Ana başlık altında ise il komisyon raporları, bölge komisyon raporları ve şûra gündemi ve değerlendirmeler yer almaktadır. Şûra gündemlerinde ele alınan en önemli konular ise sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, katsayı uygulaması, İmam Hatip Liselerinin mesleğe hazırlamadaki rolü, ahlak eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kaçınıcı sınıftan itibaren başlaması gerektiği ve notla değerlendirmesi meseleleri olmuştur.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde, XIII. Milli Eğitim Şûrasından itibaren yapılan şûralarda din ve ahlak eğitimi ile ilgili alınan kararlar ve şûra üyelerinin görüşleri özetlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

This study which is entitled “Religious and Moral Education in National Educational Councils” consists of two main parts apart from “Introduction” and “Conclusion and Evaluation” parts.

In the introduction, topic, problem, aim, importance, methods and handicaps of the research were mentioned.

In the first part, National Educational Council’s history, agenda items, legal basis and rules of procedures were explained and Education Congress and Scientific Committees were mentioned. In addition, decisions about religious and moral education taken in eighteen National Educational Councils that had been held from 1939 to present were also examined.

In the second part negotiations and decisions that had been taken beginning from thirteenth National Educational Council gathered under two headings as “The Lesson of Religious Culture and Thought of Morality” and “Religious High Schools” (İmam Hatip High Schools). Under the main headings, provincial commission reports, district commission reports, council agenda and evaluations were included. The most important issues mentioned in council agenda were; eight years uninterrupted compulsory education, coefficient practice, the role of Religious High Schools in preparation of profession, moral education, from which grade “The Lesson of Religious Culture and Thought of Morality” should be started and evaluation of this lesson.

In conclusion and evaluation part, decisions about religious and moral education taken from the beginning of thirteenth National Educational Council and council members views were tried to be summarized and evaluated.

ÖZGEÇMİŞ

Naziye Efendioğlu 1984 yılında Ardeşen / Rize’de doğdu. İlkokulu Ardeşen Aşağıdurak İlkokulu’nda, ortaokulu ve liseyi Ardeşen İmam Hatip Lisesi’nde tamamladı. 2000 yılında öğrenime başladığı Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü’nden 2004 yılında mezun oldu. 2004 yılında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak Rize’nin Pazar ilçesinde göreve başladı. 2006 yılından itibaren Rize’nin Ardeşen ilçesinde görevine devam etmektedir.